

Sadržaj

Uvodnik 01

Kultura 02

Adam Zagajewski – Nepredočeni svijet 02

Václav Havel 03

Slovački dokumentarci na 8. ZagrebDoxu 05

Plastic People napokon u Zagrebu! 06

Književnost 07

Predstavljanje hrvatskog prijevoda knjige Gustáva Murína 07

Wisława Szymborska 08

Josef Škvorecký 09

Prijevodi s hrvatskog 10

Alen Bović - Ljudožder vegetarijanac 10

Ivana Guljašević, Sanja Lovrenčić - Hrvatske bajke 16

Mačak i lisica 16

Zec, medvjed, čovjek i lisica 19

Poljske legende 24

Legenda o Čehu, Lehu i Mehu (ili legenda o nastanku Poljske) 24

Legenda o Čehu, Lehu i Mehu 24

Odlazak zime i dolazak proljeća u slavenskoj mitologiji 25

Moranine karakteristike 26

Morana u slavenskoj mitologiji 26

Obilježavanje kraja zime u Zapadnih Slavena 26

Julijana Matanović - Bilješka o piscu 28

Prijevodi na hrvatski 34

Václav Havel - Motýl na anténě 34

Sławomir Shuty - Dead brother 39

Sławomir Shuty - Ewolucja 42

Izbor pjesama Wisławe Szymborske 45

Do własnego wiersza 45

Urodzony 45

Nic dwa razy 47

Miloš Urban - Lord Mord 48

Esej - Sztuka interpretacji wierszy lirycznych 55

češki

poljski

slovački

Uvodnik

Drage kolegice i dragi kolege,

pred vama je peti broj časopisa studenata zapadne slavistike *Listy*. Peti jubilarni broj odlikuje se nekim novinama. Naime, svojom koncepcijom ovaj se broj malo razlikuje od prethodnih, i to zato što se promijenilo uredništvo koje vas ovim putem srdačno pozdravlja.

Bohemistički dio časopisa posvećen je većim dijelom Václavu Havelu, a možete pročitati i ulomke suvremenih čeških i hrvatskih autora u prijevodima.

Poljski dio časopisa ovoga puta posvećen je legendama i značajnoj pjesnikinji i nobelovki Wisławi Szymborskoj koja je preminula ove godine te iza sebe ostavila velik opus pjesama, kao i biografiju zanimljivu ne samo s književnog, već i s političkog aspekta.

Slovakisti vam donose tri prijevoda na slovački jezik, i to prijevod dviju bajki i ulomka iz knjige *Bilješka o piscu* Julijane Matanović. Jednako tako, u slovakističkom ćete dijelu moći pročitati izvještaje sa predstavljanja prijevoda knjige jednog suvremenog slovačkog pisca i sa ZagrebDoxa, međunarodnog festivala dokumentarnih filmova.

Nadamo se da se naš trud isplatio i da ćete uživati čitajući naš i vaš časopis.

Lijep pozdrav,

Nikolina Komorčec (slovakistika), Mateja Medeši (bohemistika), Maja Novković (slovakistika), Tena Strahinec (polonistika)

UREDNIŠTVO

Nikolina Komorčec

Mateja Medeši

Maja Novković

Tena Strahinec

DIZAJN

Borna Kržišnik

KONTAKTI

casopislisty@gmail.com

nkomorce@ffzg.hr

matejamedjesi@gmail.com

novkovic.m@gmail.com

red.cross.vixen@hotmail.com

Kultura

Adam Zagajewski – Nepredočeni svijet

Činjenica da je Adam Zagajewski rođen 1945. godine u Lavovu bitno je odredila njegovo stvaralaštvo: s jedne strane jer njegova godina rođenja pokazuje da je oslobođen tereta međuratne prošlosti, a s druge zbog emigracije njegove obitelji iz Lavova za vrijeme njegova djetinjstva. Emigracija je razlog zbog kojeg se Zagajewski ne sjeća svog rodnog grada, niti ga poznaje, ali mu često služi kao tema u njegovoj poeziji. Zagajewski je diplomirao filozofiju i psihologiju u Krakovu. Bio je član krakovske književne grupe *Teraz* te djelovao u sklopu generacije 68., tj. poljskog Novog vala (pl. Nowa fala). Od 1988. godine predaje na sveučilištu u Houstonu, a danas živi u Parizu. Zagajewski je 2010. godine nominiran za Nobelovu nagradu za književnost.

Zagajewski u prilikom pisanja poezije upotrebljava grotesku i piše isključivo slobodnim stihom te bih istaknula njegov iskrivljen humor i nježan skepticizam. Jedan od najčešćih motiva Zagajewskog je slika grada, a portret njegova građanina je slika Poljaka u vrijeme socijalizma. U pjesmi *Miasto* građanin tek privremeno stanuje u gradu. Grad predstavlja jednu vrstu čekaonice jer se građanin tamo ne osjeća sigurno i stoga se ne može tamo nastaniti. Nakon emigracije, 80-ih godina, Zagajewski prestaje govoriti o stavovima svoje generacije u svoje ime i oslobađa svoje stvaralaštvo od društveno političkih obveza te tako završava njegovo razdoblje protesta. Zagajewski je jednom izjavio da riječ „poezija“ koristimo na dva načina: „Prvi: kao dio književnosti. Drugi: kao maleni dio svijeta, dio ljepote. Tako poezija, kao književnost i jezik, otkriva u svijetu sloj koji je bio neprimijećen u stvarnosti i mijenja nešto u našem životu, na neki način obogaćuje ono što mislimo da jesmo, nas same.“

U njegovom bogatom književnom opusu zanimljiv je manifest „Nepredočeni svijet“ iz 1974. godine (pl. „Świat nie przedstawiony“) na kojem je radio zajedno sa svojim sunarodnjakom i istaknutim piscem Novoga vala, Julianom Kornhauserom. U manifestu su prikazali sliku poljske književnosti 60-ih i 70-ih godina. Kao sljedbenici kritičke *mówienie w prost* (hr. izravan govor, ono što jest), kritizirali su djela Stanisława Lema, Wiesława Myśliwskog, Zbigniewa Herberta i Tadeusza Konwickog. Kritika se odnosila na opise stvarnosti navedenih autora – zamjerali su im izbjegavanje opisivanja stvarnosti onakve kakva jest, kao i korištenje alegorija, metafora i mitizacije. „Nepredočeni svijet“ kao buntovnički manifest izazvao je reakciju u književnom svijetu i postavio nove tendencije u poljskoj poslijeratnoj književnosti.

„Rijetko je muza progovorila nekome tako jasno i snažno kao Zagajewskom.“ (Joseph Brodsky)

„Ne tako davno imali smo dva nevjerojatna glasa – Nerudu i Miłosza. Sad imamo Adama Zagajewskog koji također strastveno govori iz povijesne i osobne perspektive, u pjesmama čiste lirske jasnoće. Prema mišljenju jedne pjesnikinje (mojem), on je trenutno naš najveći i najiskreniji predstavnik, najznačajniji i najizražajniji pjesnik našega vremena.“ (Mary Oliver)

Sonja Kukić

kukiceva@hotmail.com

[Povratak na sadržaj](#)

Václav Havel (05.10.1936. – 18.12.2011.)

Václav Havel, češki književnik i političar, umro je u snu u svom domu u Hrádečku u 76. godini života. Najšira javnost pamtiće ga kao posljednjega predsjednika Čehoslovačke i kao prvoga predsjednika Republike Češke.

Václav Havel rodio se u Pragu petog listopada 1936. godine. Potjecao je iz ugledne obitelji poduzetnika, arhitekta i intelektualaca; u Pragu je njegov djed Václav izgradio secesijsku multifunkcionalnu palaču Lucerna, a otac Václav projektirao je rezidencijalnu četvrt Barrandov. Među istaknute članove obitelji ubraja se i Hugo Vavrečka, Václavov djed s majčine strane, češki književnik (*František Lelíček ve službách Sherlocka Holmesa*, 1908.) i diplomat.

Tijekom Václavova najranijeg djetinjstva češko je društvo posvjedočilo drastičnim političkim promjenama koje su zahvatile srednju Europu. Socijalistički prevrat iz veljače 1948. godine neposredno je utjecao na društveni i ekonomski položaj intelektualaca i poduzetnika. U novonastalim društveno-političkim okolnostima obitelj tada jedanaestogodišnjeg Václava nije ostala iznimkom od pravila i tijekom prvih godina novog državnog ustroja trpi brojne nepravde i značajne financijske gubitke. Václav je 1950. godine izbačen iz osnovne škole, no unatoč tome nagodinu je ipak uspijeva završiti. Potom istovremeno pohađa večernju srednju školu (na kojoj maturira 1954. godine) i radi kao kemijski laborant. 1955. godine upisuje ČVUT (*České vysoké učení technické*), no studij ekonomije prekida nakon dvije godine. Po odsluženju obaveznog dvogodišnjeg vojnog roka zapošljava se kao scenski radnik u kazalištu ABC (1959.), a već dogodine prelazi u kazalište *Na zábradlí* gdje će raditi kao scenski tehničar i asistent režije sve do sovjetske okupacije Čehoslovačke. Usporedno s kazališnim poslom (1962. – 1966.) diplomirao je dramaturgiju na DAMU (*Divadelní fakulta Akademie múzických umění*).

Na literarnoj se sceni Havel pojavljuje književnom kritikom u časopisu Květen 1955. godine, a kao dramatičar pojavljuje se prvi puta 1959. komadom *Život před sebou* (zajedno s K. Bryndom). U narednom desetljeću Havel će sâm ili u suradnji napisati pet kazališnih komada (*Autostop*, 1961., *Nejlepší rocky paní Hermanové*, 1962., *Zahradní slavnost*, 1963., *Vyrozumění*, 1965., *Ztížená možnost soustředění*, 1968.), jednu radiodramu (*Anděl strážný*, 1968.) i jedan igrokaz za dramski program državne televizije (*Motýl na anténě*, 1968.). Bio je jednim od prvih dramatičara tzv. *kazališta malih formi*. Tijekom Praškog proljeća, pogotovo od 1965. do 1968. Havel intenzivira svoju društveno-književnu aktivnost: 1965. bio je član uredništva literarnog časopisa *Tvář* i predsjednik Aktiva mladih čeških pisaca, a 1968. postaje i predsjednikom Kruga nezavisnih pisaca.

Nakon sovjetske okupacije Čehoslovačke u kolovozu 1968. politička se klima u Čehoslovačkoj ponovno zaoštrava. Već 1969. Havel je optužen za potkopavanje države, a od 1970. zabranjeno mu je objavljivanje. Tijekom 70-ih i 80-ih godina Havel dovršava još devet književnih tekstova koji se nesmiju službeno objaviti: *Fraška* 1974., *Audience*, 1976., *Vernisáž*, 1976., *Protest*, 1979., *Horský hotel*, 1981., *Largo desolato*, 1985., *Pokoušení*, 1986., *Zítro to spustíme*, 1988. i *Asanace*, 1989. Među spomenute naslove treba pridodati amatersku izvedbu i slobodnu adaptaciju *Prosjačke opere* Johna Gaya iz 1975. godine. Iste godine Havel osniva samizdat Expedice. 1977. postaje suosnivačem i glasnogovornikom *Povelje 77*, a godinu dana poslije suosnivač je VONS-a (*Výbor na obranu nespravedlivě stíhaných*). Iste 1978. godine bio je osuđen na četiri i pol godine zatvora iz kojeg izlazi 1983. godine. U razdoblju od 1986. do 1989. bio je članom uredništva samizdatova časopisa *O divadle*. U studenome 1989. inicirao je osnivanje Građanskog foruma, čime je započela Baršunasta revolucija. Već je sljedećeg mjeseca bio izabran za predsjednika Čehoslovačke (1989 - 1992). Od 1993. do 2003. tijekom dva mandata bio je predsjednikom samostalne Republike Češke.

U cjelokupnom književnom opusu Václava Havela dramski tekstovi i poezija zauzimaju tek manji dio. Nakladnička kuća Torst 1999. godine objavljuje Spisy, sabrana djela u sedam svezaka: 1) *Bázně a antikódy*, 2) *Hry*, 3) *Eseje a jiné texty z let 1953 – 1969*, 4) *Eseje a jiné texty z let 1970 – 1989*, 5) *Dopisy Olze*, 6) *Projevy z let 1990 – 1992* i 7) *Projevy a jiné texty z let 1992 – 1999*. Ista je nakladnička kuća 2008. godine objavila i osmi svezak *Spisa: Projevy a jiné texty 1999 – 2006*.

Branimir Benčić

branimir.bencic@gmail.com

Pretprošle je godine Hrvatska televizija emitirala dokumentarni film Jiříja Menzela *Moj Dubrovnik*, u kojem je redatelj svojevrsnu polusatnu turističku razglednicu upotpunio brojnim uspomenama koje ga vežu uz taj grad. Jedna uspomena koju je Menzel odlučio ovekovječiti na filmu tiče se Václava Havela. 2000. godine Havel je došao u službeni posjet Zagrebu, a potom i Dubrovniku, gdje je iz gledališta pratio priredbu iz dramskog programa Dubrovačkih ljetnih igara. Nakon završetka predstave Menzel je Havela namjeravao pozvati na druženje s glumcima na stepenicama kod kafića *Talir* unutar zidina, no predsjedničko osiguranje ocijenilo je lokaciju prerizičnom. Umjesto toga predsjednik Havel, Jiří Menzel i drugi gosti otišli su na večeru u restoran *Nautika*, koji Menzel do danas pamti kao najskuplji restoran u kojem je ikada počastio svoje društvo. Ipak, nakon *Nautike* druženje nije bilo gotovo, te je Václav Havel, svojem osiguranju unatoč, ipak otišao u kafić *Talir* i sjeo s glumcima na kamene stepenice.

[Povratak na sadržaj](#)

Slovački dokumentarci na 8. ZagrebDoxu

Na osmom izdanju ZagrebDoxa, najvećeg međunarodnog festivala dokumentarnog filma u regiji koji se od 26. veljače do 4. ožujka održao u Movieplexu u Centru Kaptol, među impresivnom brojkom od 150 dokumentaraca u festivalskom programu, prikazana su i dva slovačka filma koja se, međutim, nisu natjecala za festivalske nagrade.

U službenom dijelu festivala, u sklopu programa Glazbeni globus, koji donosi glazbene priče iz raznih dijelova svijeta, prikazan je film *Cigarette i pjesme (Cigarety a pesničky)* autorskog dvojca Mareka Šulíka i Jane Kovalčíkove. Redatelj i montažer Marek Šulík rođen je u Žilini 1974. godine. Diplomirao je dokumentarni film na Glazbeno-dramskoj akademiji VŠMU (Vysoká škola múzických umení) u Bratislavi. Godine 2005. dobio je nagradu za mlade autore na Međunarodnom filmskom festivalu FEBIOFEST u Pragu. Redateljica Jana Kovalčíková rođena je 1981. godine. Apsolventica je drame na praškoj AMU (Akademie múzických umění) te studentica dokumentarnog filma na VŠMU u Bratislavi.

Njihov film prati susret dva sasvim različita svijeta i predstavlja snažan spoj glazbe, ljudi i emocija. Skupina Roma, amaterskih pjevača i Slovaka, profesionalnih glazbenika udružila se u jednoj evangeličkoj crkvi na istoku Slovačke, u mjestu Veľký Slavkov kako bi snimili CD sa starom romskom glazbom u novom ruhu. Béla Pokuta ne može pričati o gubitku žene i djece, ali svoje osjećaje unosi u dirljivu pjesmu. Irena je na nekoliko dana ostavila muža Emila i djecu, sretna što se na nekoliko dana može posvetiti glazbi koja je oduvijek bila dio njezina života. Njihovi slovački kolege dotad nisu imali iskustvo druženja s Romima koji su, kao i u mnogim drugim zemljama, stalno izloženi progonu, a u Slovačkoj je problem romske manjine posebno izražen upravo na istoku zemlje. No romski smisao za humor i skromnost odmah su privukli Slovake. Ovaj dirljivi film govori o glazbi kao najboljem mediju za povezivanje različitih koja premošćuje jaz i zbližava ljude te o njezinom terapijskom djelovanju. Film je osvojio Grand Prix na Vojtěcha Jasného Arts & Film Festivalu 2011. godine.

Drugi slovački uradak na ovogodišnjem ZagrebDoxu, film *Načelnik provodadžija (Nesvatbov)*, prikazan je u sklopu Happy Doxa, programa dokumentarnih priča s pozitivnim predznakom. Riječ je o humorističnom dokumentarcu češke redateljice Erike Hníkové snimljenom u slovačko-češkoj koprodukciji o slovačkom selu Zemplínské Hámre i njegovom neobičnom načelniku. Naime, ovo selo polako, ali sigurno odumire. Seoski načelnik, inače umirovljeni general, pokušao je sve, naći partnere mještanima koji su zakoračili u tridesete, a još su beznadno sami, nuditi financijsku potporu za svako novođeno dijete, javno apelirati na prokreaciju stanovnika, međutim ništa nije upalilo. Nepokolebivi načelnik ne odustaje tako lako te stoga odlučuje organizirati zabavu za samce iz svih okolnih sela.

Film je 2011. godine nagrađen na Berlinaleu nagradom Der Tagesspiel za najbolji film, na Festivalu čeških filmova u Plzeňu dobio je nagradu Dagmar Táborská za najbolji kreativni dokumentarac u kategoriji redateljice do 35 godina, a iste godine osvojio je nagrade u kategoriji za najbolji dokumentarni film na Međunarodnom filmskom festivalu Cinematic i na Vukovar Film Festivalu.

Redateljica dokumentarnih filmova i novinarka Erika Hníková rođena je u Pragu 1976. godine. Diplomirala je dokumentarnu režiju na FAMU-u (Filmová a televizní fakulta Akademie múzických umění) dugometražnim dokumentarcem *Razmjena ljepote* koji je igrao u češkim i slovačkim kinima.

Sudeći prema viđenome, sa zadovoljstvom možemo zaključiti kako se slovačka dokumentaristika neprestano razvija svake godine iznova nudeći domaćoj i inozemnoj publici sve bolja i zanimljivija ostvarenja. I dakako, preporuka da navedene filmove pogledate i sami se uvjerite.

Maja Novković

novkovic.m@gmail.com

[Povratak na sadržaj](#)

Plastic People napokon u Zagrebu!

U kulturnom klubu Močvara 6.12.2011. nastupio je kulturni češki bend The Plastic People of the Universe. Klub je bio iznenađujuće pun, a bend svoju publiku nije razočarao, svi su bili oduševljeni i željni još kojeg bise. Treba naglasiti da za razliku od drugih poznatijih bendova, starost pojedinih članova grupe uopće nije utjecala na kvalitetu izvedbe, dapače, svirka je bila izvanredna. Možemo se samo nadati da će se vratiti još koji put i ponoviti ovakvu odličnu svirku.

Ovaj praški rock bend je na sceni još od davne 1968. godine, kada su imali veliku ulogu u češkom undergroundu, a ne treba ni spominjati kako su bili uzor mnogim kasnijim bendovima. Sve je počelo kada je bas gitarist Milan 'Mejla' Hlavsa okupio Michala Jerneka (klarinet), Jiříja "Přemysla" Števícha (gitara) i Josefa Brabeca (bubnjevi). Osebujućo ime grupa je dobila prema pjesmi Franka Zappe *Plastic people*. Osim njega uzori su im bili The Velvet Underground i Captain Beefheart. Postava se mijenjala nekoliko puta, a valja spomenuti jednoga od njihovih najpoznatijih tekstopisaca, inače pjesnika, prozaika i filozofa, Egona Bondyja. Kasnije je njegovu ulogu pisanja pjesama za bend preuzeo saksofonist Vratislav Brabenec, koji je član benda sve do danas.

U tzv. razdoblju normalizacije koje je nastupilo nakon Praškog proljeća, u doba vladanja cenzure, glazbenici su trebali izabrati hoće li se svojom glazbom prilagoditi režimu ili će riskirati i možda imati problema s vlašću. Naravno, The Plastic People se nije pokoravao nikakvom režimu osim svom vlastitom, a bend je bio svojevrsna opozicija komunističkom režimu. Obilježili su razdoblje cenzure, a nisu izbjegli ni zatvor. Njihov prvi studijski album *Egon Bondy's Happy Hearts Club Banned*, nastao između 1974. i 1975., bio je zabranjen, obožavatelji su ga međusobno raspačavali 'ilegalno', a po prvi put je službeno objavljen tek 2001. Godine 1976. policija je članove benda zajedno s ostalim predstavnicima češkog undergrounda zatvorila i dovela pred sud zbog navodnih nereda. Pušteni su svi osim Brabenea osuđenog na osam mjeseci i menadžera Jirousa osuđenog na osamnaest mjeseci zatvora.

Kasnije je izašla građanska inicijativa tzv. *Charta 77 (Povelja 77)*, potaknuta učestalim hapšenjima članovima benda, a pokrenuo ju je Václav Havel zajedno sa skupinom intelektualaca. Tom Poveljom je ujedinjena borba protiv komunizma i započeto je njegovo rušenje. Nakon Baršunaste revolucije 1989., bend nije nastupao, a članovi su se posvetili nekim svojim eksperimentima. Tek su se 1997. odlučili ponovno okupiti, na želju Václava Havela, i to na 20. godišnjicu Povelje 77. Te iste godine su preminula dva osnivača ovog kulturnog benda, Milan Hlavsa i Michal Jernek. Današnji sastav čine Vratislav Brabenec, Josef Janíček, Jiří Kabeš, Joe Karafiát, Eva Turnová i Jaroslav Kvasnička.

Možemo još jedino dodati kako se nadamo da će The Plastic People of the Universe još dugo nastupati za svoju vjernu publiku jer to je iskustvo koje se ne može ponoviti, a i nadamo se da ćemo ih vidjeti još koji put i u Zagrebu.

Tea Govedić

tea013@gmail.com

[Povratak na sadržaj](#)

Književnost

Predstavljanje hrvatskog prijevoda knjige Gustáva Murína

Slovački književnik Gustáv Murín posjetio je Zagreb 18. studenog 2011. kako bi domaćim čitateljima predstavio hrvatski prijevod svoje knjige *Kako je malen ovaj svijet*. Autor prijevoda je Siniša Habijanec, slovakist koji je preveo i nekoliko djela suvremenog slovačkog pisca Dušana Mitane. Dosad su u hrvatskom prijevodu objavljena samo dva Murínova eseja i dvije pripovijetke (eseji *Povratak u raj Adama i Eve* i *Bratislava - grad za sebe!* te pripovijetke *Izbori muha* i *Kratki obrazovni tečaj za muhe*), zbog čega ovaj prijevod dobiva na još većoj važnosti. Povodom posjeta delegacije Slovačkog P.E.N. centra predstavljanje je organizirao Hrvatski P.E.N. centar u suradnji s Knjižnicom Marije Jurić Zagorke, Veleposlanstvom Slovačke Republike te Edicijama Božičević, nakladnikom hrvatskog izdanja. Moderatorica ove književne promocije bila je Sibila Petlevski, prozna spisateljica, pjesnikinja, dramatičarka, prevoditeljica i redovita profesorica na Akademiji dramske umjetnosti Sveučilišta u Zagrebu.

Tko je zapravo Gustáv Murín? Ovaj pisac i publicist rođen je 1959. godine u Bratislavi. Osnovnu školu pohađao je u Bratislavi i Bagdadu (1967. - 1970.). Diplomirao je u Bratislavi na Prirodoslovnom fakultetu. Godine 1983. stekao je titulu doktora prirodnih znanosti. Dosad je objavio dvadeset četiri knjige, od toga pet na češkom, jednu na francuskom i jednu na hindskom jeziku.

Gustáv Murín zasigurno se ubraja u red svjetskih putnika, gotovo da nema kutka na planetu u on nije zavirio, proputovao je pedesetak zemalja od Japana i Nepala preko Kuvajta i Iraka do SAD i Meksika. U knjizi *Kako je malen ovaj svijet* znatizeljno oko putnika i neumorna ruka književnika ovjekovječili su proživljene trenutke i zanimljive događaje u nizu kraćih priloga s mnogih mjesta diljem globusa. Knjiga nosi podnaslov Priručnik za putnike i zapravo predstavlja zbirku izabranih kratkih putopisnih priča, od kojih je većina objavljena i ranije, na drugim jezicima u raznim zemljama, dok su neke priče po prvi put ugledale svjetlo dana upravo u ovom djelu (*Daleko je do Zagreba, Truplo u Moskvi...*). Svaki putopis čini samostalnu crticu, zabilješku s putovanja. Kroz priče se gotovo neprimjetno provlači autorova nedoumica o smislu putovanja koje poduzimamo. Pitanje je to koje si neminovno postavi svaki putnik između dva putovanja, s još neraspakiranim kovčezima i s neodređenom čežnjom za novim putovanjem. Zašto nakon svih lutanja, kad se zaželimo doma i kad se vratimo na poznato, za veoma kratko vrijeme srce ponovno jače zakuca pri samoj pomisli na novo putovanje? Što je ono što putnika avanturista uvijek iznova tjera na pokret, na promjenu, na traženje novih uzbuđenja i upoznavanje novih krajeva, novih ljudi, novih sebe u svakoj od dogodovština koje im se putem dogode? Murín ne nameće odgovor jer konačnog i univerzalnog odgovora ni nema. Svatko od nas pronaći će svoj vlastiti odgovor. Svatko tko putuje, tko voli putovati, zasigurno će se prepoznati u mnogim Murínovim pričama. Za kraj, evo što sam autor u svojoj knjizi o tome kaže:

Jedino što mi je uistinu ostalo i čega se neprestano, pri kakvoj god društvenoj prigodi prisjećam jesu doživljaji. Putovanje proživljavamo dvaput. Prvo na vlastitoj koži, a kasnije u bezbrojnim inačicama prepričavanja. Ne iznenađuje što to drugo proživljavanje često nudi više zadovoljstva i radosti. Pri prepričavanju putnik više nije sam, s njim može poći svatko tko želi i ima volje slušati. Sljedeći doživljaji govore o tome, upravo o tome...

Maja Novković

novkovic.m@gmail.com

[Povratak na sadržaj](#)

Wisława Szymborska

Poljska pjesnikinja, esejistica, književna kritičarka, prevoditeljica s francuskog jezika te dobitnica Nobelove nagrade, Wisława Szymborska, rođena je 2. srpnja 1923. godine u današnjem Kurnjiku. Maturirala je 1941. godine u tzv. *podzemnoj* školi te je radila kao činovnica na željeznici kako bi izbjegla deportaciju u Njemačku. 14. ožujka 1945. debitira s pjesmom *Szukam słowa* (*Tražim riječi*) i počinje studij polonistike te kasnije sociologije na Jagelonskom sveučilištu u Krakovu, no nikada ga ne završava. 1948. godine udala se za pjesnika i književnog kritičara Adama Włodka te se seli u Dom književnika, gdje su se nakon rata skupljali pisci.

1952. godine izdaje zbirku *Dłatego żyjemy* (*Zato živimo*), na temelju koje je prihvaćena u Związek Literatów Polskich (Savez poljskih pisaca). Szymborska izdaje brojne zbirke pjesama kao npr. *Sól* (*Sol*), *Wszelki wypadek* (*Svaki slučaj*), *Chwila* (*Trenutak*), *Tutaj* (*Ovdje*). 2000. godine izlaze njene odabrane pjesme *Wiersze wybrane* zajedno s memoarima njenog djeda Antonia Szymborskog koji je kao tinejdžer sudjelovao u Velikopoljskom ustanku. Postaje glavnom urednicom dijela za poeziju u tjedniku *Życie literackie* (*Književni život*) te nakon Staljinove smrti u posebnom izdanju tog tjednika izlazi njena pjesma *Ten dzień* (*Taj dan*) zbog koje će biti kasnije napadana od strane Poljaka. 1975. godine potpisuje tzv. Pismo pedeset i devetorice (kasnije 66) intelektualaca koji su se protivili promjenama Konstitucije PRL (Polska Rzeczpospolita Ludowa, još zvana i staljinovska - Poljska Narodna Republika) te tri godine kasnije potpisuje osnivačku deklaraciju Društva znanstvenih tečajeva (*Towarzystwo Kursów Naukowych*), institucije koja se zalagala za nezavisna predavanja iz povijesti, književnosti, ekonomije.

1981. godine započinje suradnju s novim krakovskim mjesečnikom *Pismo* te u prosincu nakon proglašavanja vojnog stanja prekida suradnju s tjednikom *Życie literackie*. Dvije godine kasnije započinje suradnju s časopisom *Tygodnik powszechny* (*Univerzalni tjednik*). Szymborska je dobila i brojne nagrade: 1991. u Frankfurtu nagradu Goethe, 3. listopada 1996. prima Nobelovu nagradu u Stockholmu, a 2011. dobiva najveće državno odličjenje: Orden Bijelog Orla. Umrle je u snu 1. veljače 2012. godine, u svom stanu u Krakovu.

Amalija Žižić

amalijaziz@gmail.com

[Povratak na sadržaj](#)

Josef Škvorecký (27. 9. 1924., Nachod – 3. 1. 2012. Toronto)

Početak ove godine umro je jedan od velikana češke književnosti poslijeratnog razdoblja. Josef Škvorecký vjerojatno će ostati u sjećanju ponajprije zbog svog izdavačkog pothvata u Torontu, gdje je nakon emigracije 1969. sa svojom ženom Zdenom Salivarovom osnovao izdavačku kuću '68 *Publishers*. Njihova je izdavačka kuća izdala knjige zabranjenih autora Čehoslovačke i na kraju svoje djelatnosti objavili su više od 200 naslova. Zbog svoje djelatnosti je 1990. nagrađen najvišim češkim odlikovanjem, Ordenom bijeloga lava.

Josefa Škvoreckog pamtit će se i kao spisatelja. On je kao mlada osoba proživio oba totalitarna režima na teritoriju Češke, nacizam i socijalizam, i njegovi realistični i strašno duhoviti romani otkrivaju kako je bio oštar kritičar ovog razdoblja. Tipičnim češkim humorom bogati romani *Kukavice* i *Sjajna sezona*, te *Oklopni bataljon* otkrivaju apsurdnost i besmislenost režima u kojima je Škvorecký živio.

Najpoznatiji lik kojega je stvorio, Danny Smiřický, suočava se s oba režima i uvijek pokušava pomoći svojim prijateljima, unoseći tako trunku ljudskosti u hladnu mašineriju totalitarizma, bilo to krivotvorenjem matičnih knjiga u *Sjajnoj sezoni* ili pomaganjem drugim ročnicima na straži u *Oklopnom bataljonu*. Naravno, u maniri Škvoreckova realizma, istovremeno trčeći za curama, a kasnije za ženama. Koliko je autor sebe stavio u lik Dannyja možda najbolje prikazuje *Inženjer ljudskih duša*, kad Danny kao i sam Škvorecký radi kao profesor u Torontu.

Značajka njegovih romana je i nevjerovatna vjernost pripovjedaču. Tako Škvorecký jednako lako rukuje rječnikom školske djece u zbirci *Iz života češkog društva*, jezikom tinejdžera u *Sjajnoj sezoni* i vojničkom terminologijom i slengom u *Oklopnom bataljonu*. Kako god pisao, romani Škvoreckog uvijek su puni života, a kad bi njegov možda i najcjenjeniji roman *Kukavice* doživio novi hrvatski prijevod, i nove generacije čitatelja bi se lakše upoznale s opusom ovog velikog autora.

Ivan Ramljak

iramrljak@ffzg.hr

[Povratak na sadržaj](#)

Prijevodi s hrvatskog

Alen Bović - Ljudožder vegetarijanac

Ulomak iz djela

Alen Bović, pravim imenom Ivo Balenović, rođen je 1969. godine. Završio je medicinu i specijalizirao ginekologiju, a danas radi u zagrebačkoj bolnici Merkur. Njegov prvijenac *Metastaze*, isto kao i *Ljudožder vegetarijanac*, izdao je pod već spomenutim pseudonimom Alen Bović.

Ljudožder vegetarijanac

Manjak u glavi ili višak među nogama

Stol prekriven bijelim stolnjakom pun je hrane. Cvjetni aranžman u sredini podsjeća na odrubljenu glavu indijanskog poglavice. Konobari postavljaju tanjure, čaše, beštek, salвете. Prostorija se polako puni. Ljudi stoje u grupicama i razgovaraju. Razlog okupljanju je odlazak profesora Borovine u mirovinu. Konačno, došao je i taj dan. Već dugo je stari metuzalem trebao hraniti golubove i u dvorištu igrati šah na olupini veš mašine, ali produživali su mu ugovor nekoliko puta. Zbog potreba Klinike ... Osim od starosti, raspadao se i od alkohola, a Alzheimer mu je istanjio moždanu koru. Misli su mu bile olujne: započeo bi globalnim zatopljenjem i prekobliskoistočne krize završio na finalu svjetskog prvenstva pedeset i neke.

Imao je sedamdeset godina, tri braka iza sebe i tri promila u sebi. Žene su ga ostavljale zbog alkohola. Bio je kronični. Ipak, mora se priznati, to mu u poslu nije smetalo. Štoviše, stari je puno bolje funkcionirao pijan. U jednom dežurstvu je mrtav pijan za desetak minuta riješio vanmaterničnu trudnoću. Ujutro se ljutio jer njega, kao šefa Službe, nitko nije obavijestio o operaciji.

- Poštovanje, profesore. Mora se priznati, lijepo ste se potrudili - pokazem na stol.

- Ne odlazi se u mirovinu svaki dan. Hahaha.

- Hahaha. Dobri ste, profesore. Duhovitost vas nikad ne napušta.

On sjetno uzdahne. Maramicom briše znojno lice.

- Nije mi lako, dragi kolega. Nakon četrdeset godina u medicini, i trideset na Klinici, i sama pomisao da više nikad neću na posao teško mi pada ... Nikad više u bol-

Lidožrout vegetarián

Prázдно v hlavě, těsno mezi nohama

Na stole s bílým ubrusem je plno jídla. Květinová výzdoba na stole připomíná spíš nějaké indiánské obřady s useknutou hlavou. Pinglové roznášejí talíře, sklenice, příbory a ubrousky a místnost se pomalu zaplňuje. Lidi stojí a mluví ve skupinkách, důvodem setkání je odchod profesora Boroviny do důchodu. Konečně přišel i tenhle den. Starej Metuzalém měl už dávno krmit holuby nebo hrát na dvoře šachy na starý práče, ale několikrát mu prodloužili smlouvu. Kvůli potřebám Kliniky... Kromě staroby ho rozkládal i chlast a mozkovou kúru mu požíral Alzheimer. Myšlenky mu v hlavě bouřily: mohl začít globálním oteplováním a přes krizi na Blízkým východě se dostal do finále mistrovství světa v roce padesát a něco.

Měl sedmdesát, za sebou tři manželství a v sobě tři promile. Ženský ho nechávaly kvůli alkoholu. Byl notorik. Stejně je třeba přiznat, že při práci mu to vůbec nevadilo. Dědek ve skutečnosti líp fungoval ožralej. Jednou, když měl pohotovost a byl zlítej jak prase, vyřešil během deseti minut mimoděložní těhotenství. Ráno byl nasranej, že jeho, jako šefa Kliniky, nikdo o operaci neinformoval.

„Všechna čest, profesore, hezky jste to připravil,“ ukáží na stůl.

„Do důchodu se neodchází každý den, hahaha!“

„Hahaha. Jste skvělý, profesore. Pořád sršíte vtípem!“

Smutně vydechne a oře si zpocené čelo kapesníkem.

„Není to pro mě snadné, milý kolego. Po čtyřiceti letech v medicíně a třiceti na Klinice je těžké myslet na to, že už nikdy nepůjdu do práce... Už nikdy do nemocnice,

PREVEO

Pavel Pilch

pavel.pilch@seznam.cz

Filozofski fakultet
Masarykovo sveučilišt
Brno

nicu, osim kao pacijent.

- Zar niste mogli produžiti ugovor još koju godinu? Vaše iskustvo i znanje našoj Klinici može biti od velike pomoći.

- Ma - odmagne - novi ravnatelj ne želi ni čuti. Jedva sam dobio i ovih nekoliko godina.

- Šteta.

Uhvati me pod ruku i unese mi se u lice. Nosom mi gotovo dira obraz.

- Kolega Mrkan, priča se da ćete vi postati novi šef Steriliteta - šapne i namigne.

- Priče, priče - odmahnem rukom i ustuknem od smrada paradontoznih džepova. Otvorim prozor. Vjetar je pomeo oblake i pročistio zrak. Dolje, na jugu, Sava u luku obilazi grad. Novi Zagreb podsjeća na razbijeno zubalo, a jakuševačko smetlište na pokvaren kutnjak.

Kad je ušao profesor Matić, žamor je prestao. Pogrljen, razbarušene sijede kose, podsjećao je Matić na žalosnu vrbu. Činilo se da će svaki čas pasti na nos. Srdačno izgrli Borovinu. Tko ih ne poznaje, pomislio bi da su najbolji prijatelji. Sad glume prisnost, a cijeli život su jedan drugom kopali jame.

Stigne i Milerica. Stane kraj mene, nosom para nebo. Tankeusnice povijene, kosa kao izvrnuta zdjela špageta.

- Do sad sam bila u sali - veli i pogleda na sat. - Teška operacija, serozni adenokarcinom jajnika. Tragično, žena nema ni četrdeset. Sve sam joj morala izvaditi.

Drži se kao da je popila svu pamet svijeta. Ma, zaboli me za tvoje jadne pobjede i empatiju, mrmljam u bradu dok si ona toči kolu. Odněkud se stvori Domljanica i zacvrkuće: «Je li peritonealni ispirak pozitivan?» Kao prijepak je. Otarasit je se možeš samo silom. Ipak, priljepak ima nešto veći kvocijent inteligencije. Obje se drže strašno važno i pametno. Sad će početi stručni termini. Komuniciraju uglavnom latinski i pridaju ogroman značaj svemu što rade.

Više je nego dovoljno reći: ženske koje se odluče za ginekologiju ili imaju manjak u glavi ili višak među nogama. Napustim mjesto akademske rasprave. Nisam mogao slušati to izdrkavanje.

Stigli su i specijalizanti: Tomić, Al Sadat, Babić i Lovrićka. Mala Lovrićka uopće nije loša. Velike zelene oči, dugi tanki vrat, kretanje kao u mačke. Možda joj samo

leđa jako pacijent.“

„A to vám nemohli prodloužit smlouvu ještě o nějaký ten rok? Vaše znalosti a zkušenosti by klinice určitě pomohly.“

„Ále,“ mávne rukou, „nový ředitel o tom nechce slyšet. Jen tak tak jsem dostal těchhle pár let navíc.“

„Škoda.“

Chytne mě za ruku a nalepí se mi na tvář, málem mi o ní otírá nos.

„Kolego Mrkane, říká se, že vy budete novým šéfem na sterilitě,“ zašeptá a mrkne na mě.

„Řeči, řeči,“ mávnu rukou a snažím se zmizet co nejdál od jeho smradlavých paradontických dásní. Otevřu okno, vítr rozehnal mraky a vzduch je teď čistej. Sáva na jihu obtejká město obloukem. Novej Záhřeb vypadá jak vymláčený zuby a jakuševecká skládka jako zkažená stolička.

Když přišel profesor Matić, hovor ustal. Připomínal smuteční vrbu, shrbenej, s rozčuchanejmá šedivejmá vlasama. Zdálo se, že sebou každou chvíli sekne.

Srdečně obejmeme Borovinu. Kdo je nezná, řekl by, že jsou nejlepší kámoši. Teď dělají, že jsou kámoši, ale celý život jeden druhému házeli klacky pod nohy.

Přijde i Milerová. Postaví se vedle mě, nos nahoru, tenký rty zkřivený, vlasy jak špagety, co se právě vysypaly z hrnce.

„Do teď jsem byla na sále,“ říká a dívá se na hodinky. „Těžká operace, serózní adenokarcinom vaječníku. Hruza, ženská nemá ještě ani čtyřicet. Musela jsem jí všecko vyndat.“

Jako by sežrala všecku moudrost světa. Hm, tvoje vítězný bitvy a empatický kecy o pacientech jsou mi u prdele, mumlám si pod fousy, zatímco si nalívá kolu. Odněkud se zjeví Domljanićová a zacvrliká: „Byla peritoneální dialýza pozitivní?“ Je jako žvejkačka. Můžeš se jí zbavit jen hrubou silou. A obě jsou strašně důležitý a chytrý. Teď začnou s odbornými termíny. Komunikují spolu hlavně latinsky a příkládaj strašnej význam všemu, co dělaj.

Tady se víc než hodí říct: ženský, který si vyberou gynecologii, mají buď prázdno v hlavě, nebo těsno mezi nohama. Opouštím místo akademickýho rohovoru, nemůžu dál poslouchat tohle honění ega.

koja kila fali. Drži se dosta hladno i suzdržano, a to me pali. Pitam se koliko će mi trebati da je slomim.

- Kolegice, jesi li sutra dežurna? - upitam.

-Jesam.

- Onda ćemo se družiti.

- Nadam se da nećemo.

-Molim?

- Nadam se da vas neću imati razloga zvati. Ne volim ometati Stariju službu.

- Ti me slobodno možeš nazvati kad god želiš. Ne treba čekati

komplikacije. Jesi li za piće?

- Ne, hvala - nasmiješi se i ode do Matanića.

On je obujmi oko struka i nešto joj šapće. Ona mu uzme čašu iz ruke i otpije gutljaj. Golupčići. Iako mu je tek trideset osam, Matanić je jedan od vodećih kirurga u zemlji. Bavi se transplantacijama organa, i to prilično uspješno, a mediji ga tretiraju kao zvijezdu. Crn, visok, sportski građen, tiha je patnja većini ženskog osoblja bolnice.

Oko profesora Maticića i Borovine formirao se polukrug liječnika i sestara. Cijeli se Odjel došao najesti i napiti. Za oproštaj su mu kupili veliku i neukusnu sliku s motivom Kamenitih vrata. Maticić trkelja o «dubokom tragu koji naš dragi kolega ostavlja na Klinici», i kako ostaje za njim velika praznina. Da, mislim si, velika praznina, prazna šefovska fotelja ... Zato iskreno i nazdravljam šampanjcem starom senilcu i čekam promaknuće na kraju govora.

Stari Borovina izgleda kao da spava. Možda i spava.

Njegova braća po čaši, kirurg Stanić i patolog Marelja, marno su nalegli na posao. Cugu namirišu kao morski psi kap krvi u moru.

- ...i na kraju, htio bih imenovati nasljednika profesora Borovine na mjestu šefa Odjela za ginekološku endokrinologiju i sterilitet - podigne Maticić glas. - S obzirom na stručnost kadra, izbor nije bio nimalo lagan. - Odložim čašu i malo se primaknem šefu smišljajući nekoliko rečenica zahvale na ukazanom povjerenju ... a onda, iznenada, sijevne kao oštrica na suncu i zabije mi se duboko u prsa. - Doktor Bantić! Bantić? Jesam li dobro čuo? Bantić? To mora da je neka greška!

Prostorijom se prolomi pljesak. Bantić dolazi do šefa, rukuju se. Zahvaljuje, glupo se smješka ...

Teđ prišli specialisti: Tomić, Al Sadat, Babić a Lovrićová. Malá Lovrička není vůbec špatná. Velký zelený oči, dlouhý tenkej krk, kočící pohyby. Chybí jí možná tak pár kil. Chová se dost chladně a odměřeně, a to mě rajcuje. Zajímalo by mě, kolik budu potřebovat času, než ji dostanu.

„Kolegyně, máš zejtra službu?“ ptám se.

„Mám.“

„Tak to se budem kamarádit.“

„Doufám, že nebudem.“

„Prosím?“

„Doufám, že nebudu mít důvod vás volat. Nerada obtěžuju Staršího na službě.“

„Ty mě můžeš zavolat kdykoliv chceš. Nemusíš čekat komplikace. Pijíš něco?“

„Ne, díky,“ usměje se a odejde za Matanićem.

Ten ji chytne kolem pasu a něco jí šeptá. Ona mu vezme sklenici z ruky a napije se. Hrdličky. Matanić je jeden z předních chirurgů v zemi, i když mu je teprve osmatřicet. Dělá transplantace orgánů, obzvlášť úspěšný, a média z něho dělají hvězdu. Tmavej, vysokej, sportovní postava; většina ženskýho osazenstva nemocnice kvůli němu tiše trpí.

Kolem profesorů Maticića a Boroviny se utvořil půlkruh z doktorů a sester. Celý oddělení se přišlo najíst a napít. Na rozloučenou mu koupili obrovské nevkusnej obraz Kamenný brány. Maticić mele o „hluboké stopě, kterou náš milý kolega zanechává na Klinice“ a jak po něm zůstane prázdný místo. Jo, říkám si, prázdný místo, prázdný šefovský křeslo... A tak upřímně připijím šampanjcem na senilovo zdraví a čekám na konec projevu.

Starej Borovina vypadá, jako by spal. Možná fakt spí.

Jeho bratři v lihu, chirurg Stanić a patolog Marelja, se svědomitě dali do díla. Chlast ucejtí jak žralok kapku krve v moři.

„...a nakonec bych rád jmenoval nového šefa Oddělení endokrinologické gynekologie a léčby sterility,“ zvedne Maticić hlas. „Vzhledem ke zkušenostem personálu nebyla volba nijak jednoduchá.“ Odložím sklenici, přisunu se k šefovi a už si vymejším pár vět jako poděkování za projevenou důvěru... a pak, zničehonic, se zableskne jak ostří nože na slunci a zaboří se mi do prsou: „Doktor Bantić!“ Bantić? Slyšel jsem

Igor Bantić. Doslovni hipokratovac. Veliki protivnik abortusa. Koji kurac nije išao za svećenika? Ginekolog s prigovorom savjesti je kao ljudožder vegetarijanac. Nisam ga mogao smisliti ni na studiju. Imao je uvijek sto i jedno pitanje. Nisam ga mogao smisliti jer je izlazio na prve rokove. Nisam ga mogao smisliti jer je sve ispite polagao s odličnim i bio demonstrator na nekoliko katedri. Nisam ga mogao smisliti jer je dobio Dekanovu i Rektorovu nagradu. Nisam ga mogao smisliti jer je stalno hodao s gomilom papira i raspravljao o medicini. Osjećao sam se jedno i poniženo kao nikad.

Treba mi nešto žestoko. Stanić i Marelja zaplijenili su bocu Martella. Brižno kao ptice svoja jaja, drže je, skrivenu od pogleda, u prozoru iza leđa. Gledam ih kako loču. Imaju grif. Ispružen mali prst, lakat u visini brade i hop. Pridem i natočim si. Gledaju me kao da im otimam iz usta.

Govorancije su prestale. Bijele i plave uniforme napadaju stol u grupicama. Ko jata pirana. Nakon pola sata pustoš. Izidem na zrak. U glavi bubanj, uši zažarene. Moram srediti misli. Važno je sad ostati hladne glave, časno primiti poraz i čekati novu priliku.

Vratim se malo smiren. Društvo se razrijedilo. Stanić i Marelja pijani ko guzice. Stari Borovina izgleda blago retardirana.

Od proslave su ostali samo otpaci.

U sedam su ušle čistačice. s kantama i metlama.

Stanić je djelovao najpijanije. Ustao je tek iz trećeg pokušaja.

Lice mu je bilo kao zgaženi patlidan.

- Primarijus Stanić, odvest ću vas kući - ponudim se

-Ne treba, kolega ... Hvala.

-Nije mi problem, idem u vašem smjeru.

-Nema potrebe ...

- Ali ovakav ne možete voziti.

- Hvala, kolega, danas ne vozim, dežuran sam.

1. Jebiga, od nečeg se mora živjeti

Slušam vijesti dok se kroz jutarnju gužvu probijam prema Zvijezdi. Na radiju uvijek ista sranja. Neki sindikalni povjerenik sere o pravima radnika. Kog normalnog boli kurac za stečaj još jedne tvornice ... i za te luzere ... Prebacim stanicu.

dobře? Bantić? To musí bejt nějakej omyl!

Místností zaburáci potlesk. Bantić přichází k šéfovi, třesou si rukama, on děkuje a blbě se usmívá.

Igor Bantić. Pravý Hippokratés, velkej nepřítel potratů. Proč kurva nedělá kněze? Gynekolog s výčitkami svědomí je jako lidožrout-vegetarián. Nemohl jsem ho vystát už na škole. Vždycky měl sto a jednu otázku. Nemohl jsem ho vystát, protože všechny zkoušky udělal na první pokus. Nemohl jsem ho vystát, protože všechny zkoušky udělal na výbornou a vedl praktický cvičení na několika katedrách. Nemohl jsem ho vystát, protože dostal cenu děkana i cenu rektora. Nemohl jsem ho vystát, protože furt chodil s hromadou lejster a kecal o medicíně.

Cítil jsem se ubohej a poniženej jak nikdy v životě.

Potřebuju něco silnýho. Stanić a Martelja ukradli flašku Martellu. Staraj se o ni jako pták o mláďata, schovávaj ji mimo dohled za zády u okna. Dívám se, jak pijou. Mají grif. Malíček napřimit, loket do výšky brady a prásk ho tam! Přijdu a naliju si, zatímco se dívaj, jako bych jim to bral od huby.

Modrý a bílý pláště útočí ve skupinách na stoly jako hejna piraní. Za půl hodiny je po všem.

Jdu na vzduch. V hlavě mi buší, uši v jednom ohni. Musím si srovnat myšlenky. Je důležitý zachovat chladnou hlavu, čestně přijmout prohru a čekat na novou příležitost.

Vrátím se už trochu klidnější. Společnost prořídla. Stanić a Marelja jsou na sračky. Starej Borovina vypadá spokojeně retardovaně. Z oslavy zbylo jen smetí.

V sedm přišly uklízečky se smetáky a kbelíky. Stanić byl opilej nejvíc. Vstal až na třetí pokus, ksicht měl jak by ho sežvejkala kráva.

„Pane primáři, odvezu vás domů,“ nabídnu se.

„Není třeba, kolego... Díky.“

„Žádný problém, jedu vašim směrem.“

„Není třeba.“

„Ale takhle nemůžete řídit.“

„Díky, kolego, ale dneska neřídím. Mám službu.“

Ima li išta gore od ponedjeljka ujutro? Grad postaje pretijesan. Tramvaji prepuni nadrkanih šljakera, ulice zakrčene smećem od automobila, a zrak Danas zbilja svaki debil ima auto. Golf ispred mene mlitavo jaši po crti, po vozačkom rukopisu, očigledno je neka pička.

Sinoć me nazvao Ilija Dželalija. Samo je rekao da se hitno moramo naći, nije ništa htio preko telefona. Zvučao je ozbiljno. Ilija je velika njuška u Policiji, šef Odjela za narkotike, a dobro je imati nekog u muriji. Svida mi se taj tip. Nije tipičan drot. Stari ga je perverzno sigurno opet zaboravio izvaditi na vrijeme. Više ni sam ne znam koliko sam ga puta izvlačio iz govana. I nje ga i njegove kompanjone. Abortus im je kontracepcija umjesto prezervativa. Koliko sam policijskih fetusa porugao mogu me tužit za murjocid.

Parkiram u hladu breze, točno preko puta Mirnog kutka. Taj tip birtije je već odumre i ovaj primjerak je valjda nacionalno kulturno dobro pod državnom zaštitom: brodski pod, plastični

stolnjaci, limene pepeljare. Na brežuljku, malo izvan grada, birtija je ko stvorena za diskretne razgovore ozbiljnih ljudi. Da tu naletiš na ikog poznatog šanse su minimalne. Preskočim par stepenica i uđem. Zbog malih prozora, unutra kao da još nije svanulo. Konobarica rješava križaljku. Ima tajmout između jutarnjeg naleta na pelinkovce i desanta na gablece. Sve je baš skladno. Ilija sjedi sam u sali. Ošišan na ježa, u crnoj kožnoj jakni, nikad bez cigarete. U oblaku dima lista novine. Čvrsto mi stisne ruku i zagleda mi se ravno u oči. Ima plave, gmazovski vodnjikave oči.

Konobarica donese piće pa se vrati križaljci. Čekam da Ilija pređe na stvar. On samo šuti i puši. Onda iz džepa izvuče presavijen komad papira.

- Nataša Marić – pročita s papira. – Jel ti nešto govori to ime?

- Ne.

- Nataša Marić, 62. godište iz Zagreba, Selska 53. Dijagnoza: Tumor lijevog jajnika, naručena na operaciju 9.5.

- A. Marićka, sjećam se. – Jel to neka tvoja?

- Ne. U petak je bio njen muž kod nas.

- Da, i?

- Prijavio te zbog traženja mita.

U sekundi me oblije hladan znoj, a vrućina neka navre iznutra. Peder me prijavio policiji. Smeće nezahvalno.

1. Nasrat, človek se musí nejak živit

Když se přes ranní zácpu probíjím směrem k Hvězdě, poslouchám zprávy. V rádiu pořád ty samý sračky. Nějakej odborářskej papaláš kafrá o právech dělníků. Koho kurva zajímá krach nějaký další fabriky... a ti lůzři... přehodím stanici.

Může bejt něco horšího než pondělní ráno? Město je strašně těsný. Tramvaje jsou narvaný lopatama, ulice plný svinstva z aut, a vzduch... Dneska má auto fakt každej debil. Nějakej Golf přede mnou nervózně přejíždí přes čáru, podle šoféřskýho rukopisu očividně nějaká píča.

V noci mi volal Ilija Dželalija. Řekl jen, že se musíme okamžitě sejít, nechtěl to řešit přes telefon. Zněl dost vážně. Ilija je velký zvíře na Policii, protidrogový oddělení, a je dobrý mít známýho mezi fízlama. Líbí se mi, není to obyčejnej policajt. Určitě ho zase zapomněl včas vytáhnout, úchyl starej. Sám nevím, kolikrát jsem ho už tahal z hoven. Jeho i jeho kamarádíčky. Potrat využívaj jako antikoncepci místo kondomu. Vzhledem k tomu, kolik policajtskejch zárodků jsem už vyškřábnul, by mě mohli obvinít z fízlocidy.

Zastavím ve stínu pod břízou, přesně naproti Klidnému růžku. Hospody tohohle typu už vymřely a tenhle případ je nejspíš nějaký národní kulturní dědictví pod státní ochranou: plovoucí podlaha, gumový ubrusy, plechový popelníky. Na břehu a mimo město je tahle putyka jako stvořená pro diskretní rozhovory důležitých lidí. Šance potkat tady někoho známýho je minimální. Přeskočím pár schodů a vejdu dovnitř. Kvůli malejm oknům to tu vypadá, jako by se ještě nerozvedlo. Číšnice luští křížovku, má pauzu mezi ranními návaly lidí na pelyňkovéj likér a druhou vlnou na svačinu. Všechno je hezky srovnaný.

Ilija sedí v sále sám. Ostříhanej na ježka, černá kožená bunda, cigáro nesmí chybět. V oblaku dýmu listuje novinama. Silně mi zmáčkne ruku a podívá se mi přímo do očí. Má je modrý a vodnatý, jak nějaký plaz.

Číšnice donese pití a vrátí se ke křížovce. Čekám, až Ilija přejde k věci, ale on jen kouří a mlčí. Pak z kapsy vytáhne smotaný kus papíru.

„Nataša Marićová,“ čte. „Říká ti to jméno něco?“

„Ne.“

„Nataša Marićová, narozena 1962, ze Záhřebu, Selska 53. Dijagnoza: Tumor na levém vaječniku, objednaná na

- O jebem li mu mater bezobraznu!

- Znači istina je, meni nemaš potrebe lagati... Zato sam te zvao. Govorio je jednoličnim, dubokim glasom promuklim od cigareta. Pred njim nije imalo smisla lagati. U ovakvim situacijama mogao mi je samo biti od pomoći. Osim toga i sam je bio korumpiran ko bugarski carinik.

- Da, istina je, naravno da je istina. Jebiga, od nečeg se mora živjeti. Ja da mu operiram babu, a on meni tako. Mogla je čekati još mjesecima pa da se specijalizanti uče na njoj. Šta si taj umišlja? Vrhunska usluga košta.

- Ovi moji iz korupcijskog prilično su se zainteresirali za taj slučaj. A znaš i sam kakav te glas prati.

- Neka dokažu.

Ilija pripali novu cigaretu. Na licu mu se vidjelo da uživa u svakom dimu. Nervirale su me te dramatične stanke kojima je pokazivao svoju nadmoć.

- Sutra ujutro taj će ti Marić donijeti označenu lovu. Bit će i ozvučen, pazi što pričaš.

- Samo nek dođe, sjebat ću gađa.

- I naravno, od mene ništa nisi čuo.

- Jasno, prijatelju.

Popili smo i izišli. Vani, ispred ulaza, spavala je šuga-va džukela. Šutnem je. Ona se cvileći, podvijena repa skloni iza kante za smeće. Uskočim u auto i krenem prema bolnici.

operaci 9. května.“

„Aha, Marićová, vzpomínám si. Nějaká tvoje známá?“

„Ne. V pátek byl u nás její manžel.“

„Jo, a?“

„Nahlásil tě, že sis řekl o úplatek.“

V tu chvíli mě polije studeně pot a uvnitř mě to začne vřít. Ten buzík mě nahlásil fízlům. Šmejď nevděčnej.

„Ten zkurveně hajzl.“

„To znamená, že to je pravda. Mě nemusíš lhát... Proto jsem ti volal.“ Mluvil jednotvárným hlubokým hlasem, zachraptělým od cigaret. Před ním nemělo lhaní smysl. V takovejch situacích mi mohl jedině pomoci. Kromě toho, sám byl zkorumpovanej jak bulharskej celník.

„Jo, je to pravda. Samozřejmě, že to je pravda. Nasrat, člověk se musí nějak žít. Já mu chci operovat ženskou a on na mě takhle. Mohla čekat ještě pár měsíců a pak se na ní mohli učit praktikanti. Co si ten chlap myslí? Ty nejlepší služby něco stojí.“

„Lidi z protikorupčního se o tenhle případ začali zvlášť zajímat, a sám víš, jakou máš pověst.“

„Ať mi to dokážou.“

Ilija zapálí další cigáro. Na ksichtě mu bylo vidět, že si užívá každej doušek. Nervovaly mě tyhle dramatický prostoje, kterejma dokazoval svoji nadvládu.

„Zejtra ráno ti tenhle Marić donese označený prachy. Bude mít i štěnici, tak bacha na hubu.“

„Jen ať přijde, dostane co proto, hajzl.“

„A samozřejmě ode mě nic nevíš.“

„Jasný, kámo.“

Dopili jsme a vyšli. Venku před vchodem spal zavšiveněj čokl. Kopnu do něho. Kňučí, stahuje ocas a schovává se za odpadkovéj koš. Skočím do auta a jedu do špitálu.

[Povratak na sadržaj](#)

Ivana Guljašević, Sanja Lovrenčić - Hrvatske bajke

Mačak i lisica

Bio jednom jedan čovjek koji je živio sam sa svojim mačkom. Čovjek je bio mrgodan i škrt pa nije čudo što nitko nije želio živjeti s njim. Mačku je pak bilo svedeno kod koga živi, dokle god je dobivao makar i malo hrane. Bio je to lijep mačak, velik i bijel – ali užasno lijep. Dugo su njih dvojica živjeli zajedno, premda se nisu baš dobro slagali. Čovjek je gundao na mačka, mačak je frktao na čovjeka.

Jednog dana reče čovjek mačku:

- Ti ćeš danas pospremiti kuću, a ja idem u goste.

- Nisam ja pas da ti čuvam kuću! - odgovori mačak.

- Ako ti ideš u goste, idem i ja svojoj djevojci. A pospremanje neću ni spominjati.

No čovjek se na to naljuti gore nego ikad i reče:

- Pa dobro, kad si takav veliki gospodin, a ti sebi traži drugi posao! Meni više ne trebaš. Ne želim te više vidjeti u svojoj kući!

Mačak nije bio jako nesretan što je izbačen iz kuće. Frknuo je na gazdu posljednji put i krenuo u svijet.

Ubrzo je našao posao kod drugog čovjeka. I taj je živio sam, no bio je veselije ćudi. Pristane primiti mačka k sebi i dogovori se s njim ovako: mačak će mu služiti, a plaća će mu biti jedna stara lula i jedna šarena haljina. Bit će u službi cijelu godinu, ali ta će godina trajati tri dana.

Kad se takva godina navršila, čovjek održi obećanje: dao je mačku svoju staru lulu i načinio mu šarenu haljinu. Mačak odjene haljinu, zapali lulu i oprostio se od njega, vrlo zadovoljan. I ponovno krene u svijet.

Put u svijet vodio je kroz šumu. Mačak zađe na šumsku stazu pa je hodao i hodao, i činilo mu se da šuma nema kraja. Nije bio plašljiv, no nije navikao na toliku divljinu. I baš se počeo pitati gdje bi se tu moglo naći zgodno mjesto za spavanje, kad je nabasao na lisicu.

- Kamo ideš, teto? - upita mačak lisicu.

- Evo, vidiš - reče lisica - idem šumom i tražim mlađoženju.

- E, pa kad tražiš, našla si! Uzmi mene! Bit ću ti mlađoženja kakvog možeš samo poželjati. Vidjet ćeš, svi će

Kocúr a líška

Bol raz jeden človek, ktorý žil sám so svojím kocúrom. Človek bol nevlúdny a skúpy, a tak nie div, že s ním nikto nechcel žiť. Kocúrovi zas bolo jedno, u koho žije, len keď dostával čo i len trochu jedla. Bol to pekný kocúr, veľký a biely – ale hrozne lenivý. Dlho títo dvaja žili spolu, aj keď nevychádzali práve najlepšie. Človek hundral na kocúra, kocúr prskal na človeka.

Jedného dňa povedal človek kocúrovi:

- Ty dnes upračeš dom, a ja idem na návštevu.

- Nie som pes, aby som ti strážil dom! - odpovie kocúr.

- Ak ty ideš na návštevu, idem aj ja ku svojej frajerke. A o upratovaní nechcem ani počuť!

No človek sa na to nahnevá viac než inokedy a povie:

- Tak dobre, keď si ty taký veľký pán, hľadaj si inú prácu! Ja ťa viac nepotrebujem. Nechcem ťa viac vidieť vo svojom dome!

Kocúr nebol veľmi nešťastný, že ho vyhodili z domu. Prskol na gazdu posledný raz a vybral sa do sveta.

Onedlho si našiel prácu u druhého človeka. Aj ten žil sám, no mal veselšiu povahu. Privolí prijať kocúra a dohodne sa s ním takto: kocúr mu bude slúžiť a odmenou mu bude jedna stará fajka a jedny farebné šaty. V službe bude celý rok, ale ten rok bude trvať tri dni.

Keď sa taký rok skončil, človek dodržal sľub: dal kocúrovi svoju starú fajku a zhotovil mu farebné šaty. Kocúr si oblečie šaty, zapáli fajku a veľmi spokojný sa s ním rozlúči. A znova sa vyberie do sveta.

Cesta do sveta viedla cez les. Kocúr príde na lesnú cestičku, ide, ide a zdá sa mu, že les nemá konca kraja. Nebol bojzlivý, no ani nebol zvyknutý na toľkú divčinu. Práve sa začal pýtať, kde by sa tu mohlo nájsť nejaké vhodné miesto na spanie, keď tu narazil na líšku.

- Kam ideš, teta? - opýta sa kocúr líšky.

- Hľa, vidiš, - povie líška, - idem lesom a hľadám ženícha.

- Veď keď hľadáš, našla si! Vezmi si mňa! Budem ti ženíchom o akom môžeš iba snívať. Budeš vidieť, všetci sa ťa budú pýtať, kde si ma našla!

PREVELA

Tamara Belović

tamara.belovic0110@gmail.com

te pitati gdje si me našla!

Lisica ga promotri - zajedno s lulom i haljinom – i činilo se da nije baš oduševljena. Onda ipak pristane i povede mačka u svoju jazbinu.

Bila je već mrkla noć kad su stigli. Mačak uđe za lisicu u jazbinu, a unutra – samo mekano perje! Ni zamisliti ne bi mogao bolji stan. Zavali se u perje i utone u sladak san.

Sutradan ujutro lisica rano ustane, uhvati metlu pa stane mesti ispred jazine. Tuda je prolazio šumski put, a putem je toga jutra prvi naišao medvjed, lijn stari poznanik. Vidi on lisicu i pozdravlja je:

- Hvaljen Isusu, teto!

- Nisam ti ja nikakva teta, nego mladenka – odgovara lisica svisoka i nastavlja mesti.

Začudi se medvjed, ali nije zastao niti je išta upitao. Nije htio da mu netko kaže kako zabada svoj nos gdje mu nije mjesto. A tako bi rado doznao za koga se to lisica udaje!

Ubrzo zatim istim šumskim putem naiđe vuk. On je također dobro poznao lisicu. Ugleda je kako mete ispred jazine i već izdaleka pozdravlja:

- Hvaljen Isusu, teto!

- Nisam ti ja nikakva teta, nego mladenka – odgovara lisica i smješka se zagonetno.

Začudi se vuk, obuže ga znatiželja. No ni on se nije odvažio upitati lisicu za koga se udaje.

Ubrzo se na šumskom putu pojavi i divlja svinja pa i ona pozdravlja lisicu:

- Hvaljen Isusu, teto!

- Nisam ti ja nikakva teta, već mladenka – opet će lisica.

Začudi se i divlja svinja, ali ni ona ništa ne upita nego ode dalje.

Malo poslije sastali se medvjed, vuk i divlja svinja na šumskome proplanku, pričaju o lisici i čude se. Kakva je to priča o udaji? Zar je preko noći našla mladoženju? I tko li je taj stvor? Ne može biti nitko od njihovih poznanika, jer se nitko od njihovih poznanika ne ženi!

- Znam što ćemo – rekla je napokon divlja svinja. – Ti ćeš, medvjede, donijeti drva. Ti vuče, ulovi negdje kokoš, a ja ću naložiti vatru pa ćemo napraviti pečenje. Miris će izmamiti mladoženju iz rupe, a mi ćemo onda vidjeti što je i kakav je.

Pa tako i napraviše: medvjed skupi u šumi suhih gra-

Liška si ho prezrie - spolu s fajkou a šatami – a zdá sa, že nie je práve nadšená. Potom predsa len privolí a vezme kocúra so sebou do svojho brloha.

Už bola tmavá noc, keď ta prišli. Kocúr vstúpi za líškou do brloha, a vnútri samé mäkké perie! Ani predstaviť si nemohol lepší byt. Vyvalí sa do peria a pohrúži sa do sladkého sna. Na druhý deň ráno líška skoro vstane, schytí metlu a začne pred brlohom zametať. Prechádzala tadiaľ lesná cesta a na tej ceste sa v to ráno ako prvý objavil medveď, líškin starý známy. Zazrie on líšku, ako zametá, a pozdraví ju:

- Pochválen Ježiš Kristus, teta!

- Nie som ti ja žiadna teta, ale nevesta - odpovedá líška zvsyoka a ďalej zametá.

Medveď sa prekvapí, ale ani nezastane, ani sa nič neopýta. Nechcel, aby mu niekto povedal, že pchá nos tam, kde netreba. A tak rád by sa dozvedel, za koho sa to líška vydáva! Onedlho nato sa na tej istej ceste objaví vlk. On tiež dobre poznal líšku. Zazrie ju zametať pred brlohom a už zďaleka zdraví:

- Pochválen Ježiš Kristus, teta!

- Nie som ti ja žiadna teta, ale nevesta - odpovedá líška a usmieva sa tajomne.

Vlk sa prekvapí, ovládne ho zvedavosť. No ani on sa neodváža spýtať líšky, za koho sa vydáva.

Onedlho sa na lesnej ceste objaví aj divá sviňa, nuž aj ona pozdraví líšku:

- Pochválen Ježiš Kristus, teta!

- Nie som ti ja žiadna teta, ale nevesta - znova povie líška.

Prekvapí sa aj sviňa, ale ani ona sa nič neopýta, len ide ďalej.

Onedlho potom stretnú sa medveď, vlk a divá sviňa na lesnej čistinke, rozprávajú o líške a čudujú sa. Akýže je to príbeh o manželstve? Žeby cez noc našla ženícha? A ktože je ten tvor? Nemôže to byť nijaký ich známy, pretože nik spomedzi ich známych sa nežení!

- Viem, čo urobíme - povedala nakoniec divá sviňa. - Ty, medveď, donesieš dreva. Ty, vlk, ulov niekde sliepku a ja rozložim oheň a mäso upečieme. Vôňa vymámi ženícha z diery a my potom uvidíme, čo je zač.

A tak aj urobia: medveď pozbiera v lese suché konáre, vlk v nedalekej dedine ukradne sliepku a divá sviňa rozloží oheň. Upekli chutnú pečenku a doniesli ju pred líškin brloh. A dobre sa skryli: medveď vyliezol na

na, vuk u obližnjem selu ukrade kokoš, a divlja svinja naloži vatru. Ispekli su slasnu pečenku i donijeli je pred lisičju jazbinu. I dobro se sakrili: medvjed se popeo na hrast, divlja svinja zavukla se u hrpu suhog lišća, a vuk se šćućurio iza nekog srušenog stabla.

Nisu morali dugo čekati. Pečenka je fino mirisala, miris se širio na sve strane pa i u lisičju rupu. Lisice nije bilo kod kuće, ali se njen mladoženja probudio. „Baš fino“, pomisli, „doručak će biti dobar kao ležaj.“ I izađe iz jazbine.

- Evo ga - promumlja medvjed koji ga je prvi spazio. - Sad ćemo vidjeti kakav je...

Ali taj mladoženja u šarenoj haljini zbilja je bio čudan!

Pomakne se medvjed na grani, da ga bolje vidi. Pomakne se malo, pomakne još malo i... grana se odlomi, a medvjed poleti na zemlju! Ravno pred mačaka!

Prestraši se medvjed, a prestraši se i mačak.

Medvjed pobjegne u šumu, a mačak od straha jurne prema hrpi suhog lišća - ravno na divlju svinju.

Prestraši se svinja, a prestraši se i mačak.

Divlja svinja odjuri u šumu, a mačak skoči preko srušenog stabla - ravno na vuka. Od silnog straha svom snagom puhne u lulu, a iz lule frkne iskra, baš vuku u krzno.

Prestraši se vuk pa i on pobjegne u šumu.

Kad su došli k sebi od silnog straha, medvjed, vuk i divlja svinja opet se sastadoše na proplanku.

- Strašan mladoženja! - uzdahnu medvjed. - Kako je samo navalio na mene!

- I na mene također! - reče divlja svinja. - Ne razumijem kako je mogao znati da sam se sakrila baš pod onim lišćem.

- Priznat ćete da je meni ipak bilo najgore - reče vuk. - Za mnom je opalio iz puške!

Pa su se još malo žalili i uzdisali. A kad je naišla lisica, i njoj su se požalili na divljeg mladoženju.

Mačak je pak od straha također pobjegao u šumu, ali ne na istu stranu kao ono troje. I nije pobjegao baš daleko. Sakrio se u neko grmlje i osluškivao. „Čudan svijet živi u ovoj šumi,“ mislio je. „Možda bi mi bilo bolje da odmah krenem u svijet.“ No kad ga je strah sasvim prošao, on se sjeti sveg onog mekog perja i one mirisne pečenke pa se ipak uputi natrag u jazbinu.

Lisica ga nije ljubazno dočekala.

dub, divja svinja sa zaryla do kopy suchého lístia a vlk sa schúlil za akýsi spadnutý strom.

Nemuseli dlho čakať. Pečienka chutne rozvoniavala, vôňa sa širila na všetky strany, teda aj do líškinej diery. Líška nebola doma, no zato jej ženích sa prebudil. „Ako fajn,“ pomyslí, „raňajky budú dobré ako posteľ.“ A vylezie z brloha.

- Aha ho, - zamrmlal medveď, ktorý ho prvý zbadal. - Teraz uvidíme, aký je...

Ale ten ženích vo farebných šatách bol naozaj čudný!

Posunie sa medveď na konári, aby ho lepšie videl. Posunie sa kúsok, posunie sa ešte kúsok a... konár sa odlomí a medveď zletí na zem! Rovno pred kocúra.

Medveď sa vystraší, no vystraší sa aj kocúr.

Medveď utečie do lesa a kocúr od strachu preletí cez kopy suchého lístia - rovno na divú svinju.

Divá svinja sa vystraší, no vystraší sa aj kocúr.

Divá svinja odfrčí do lesa a kocúr skočí cez spadnutý strom - rovno na vlka. Od veľkého strachu celou silou fúkne do fajky, z fajky vyfrkne iskra, rovno vlkovi do kožucha.

Vlk sa vystraší a aj on utečie do lesa.

Keď sa spamätali z veľkého preľaknutia, medveď, vlk a divá svinja sa znova stretli na čistinke.

- Strašný ženích! - vzdychne medveď. - Ako sa len zvalil na mňa!

- Aj na mňa! - povie svinja. - Nerozumiem, ako mohol vedieť, že som sa skryla práve pod tým lístím.

- Uznajte, že mne predsa len bolo najhoršie, - povie vlk. - Za mnou vypálil z pušky!

Tak sa ešte chvíľu sťažovali a vzdychali. A keď prišla líška, aj jej sa posťažovali na divokého ženícha.

Kocúr však od strachu tiež utiekol do lesa, ale nie na tú istú stranu ako tí traja. A neutiekol priveľmi ďaleko. Skryl sa v nejakom kroví a načúval. „Čudný svet žije v tom lese,“ myslel si. „Možno by bolo lepšie, keby som sa hneď vydal ďalej do sveta.“ No keď ho strach celkom prejde a spomenie si na všetko to mäkké perie a voňavú pečenku, predsa sa len vyberie späť do brloha.

Líška ho neprivítala vlúdne.

- Čo si mi to ty za ženícha? - povedala. - Ani hostí nevieš slušne privítať!

- No, úžasní sú tí tvoji hostia! - odvrkne jej kocúr. - Padajú zo stromov, vyskakujú z lístia, skrývajú sa na

- Kakav si mi ti mladoženja? - rekla je.
- Ni goste ne znaš pristojno dočekati!
- Baš su ti krasni ti tvoji gosti! - uzvratila mačak. - Padaju sa stabla, iskaču iz lišća, skrivaju se u zasjedi kao razbojnici.
- Ako ti moji gosti nisu dobri, a ti idi svojim putem. Neću takvog mladoženju.
- Pa dobro - rekao je mačak. - Baš me briga.
I premda mu je bilo žao i pečenke i perja, on okrenu lisici leđa i ode.
No put ga nije odveo daleko. Našao je neki brlog i postao divlji mačak.

Zec, medvjed, čovjek i lisica

Živio jednom u nekoj šumi medvjed. Pod korijenom srušenoga hrasta imao je brlog i tu je bio dom njemu i njegovim medvjedićima. No u njihovoj je blizini stanovao i vrlo bezobrazan zec.

Kad god bi medvjed nekamo otišao, zec bi došetao do brloga. Zavirio bi unutra i rugao se medvjedićima:

- Hej, vi, ružne ptičice, zapjevajte mi malo, da vam čujem glasiće!

Medvjedići su se ljutili, brundali i cvilili. Što su oni više cvilili, to ih je zec više zadirkivao.

- Baš krasno pjevate! – vrištao je zec i savijao se od smijeha. Kad bi se medvjed vratio kući, njegovi su se medvjedići žalili:

- Opet je ovdje bio onaj zec i rugao nam se!

I tako je to išlo iz dana u dan.

Jednoga dana, međutim, medvjed se razljuti i reče:

- Sad mi je dosta tog bezobraznog zeca! Kad ga zgrabim, neće više biti tako drzak!

I umjesto da ode po med, on se sakrije iza grma. Ubrzo stigne zec, pa misleći da je medvjed otišao, zaviri u brlog kao obično i počne se rugati medvjedićima:

- Hej, vi, ružne ptičice, zar mi danas nećete pjevati? Zapjevajte malo, da vam čujem glasiće!

- Nisi dobro razmislio kome ćeš se rugati! – uzviknu medvjed i skoči na zeca. Ali zec – hop! – skoči brže i pobježe u šumu.

postriežke ako lúpežníci.

- Ak ti moji hostia nie sú dost dobrí, choď si svojou cestou. Nechcem ja takého ženícha.

- Tak dobre, - povedal kocúr. - Mne je to fuk.

Aj keď mu bolo ľúto pečienky aj peria, obrátil sa líške chrbtom a odišiel. No cesta ho neodviedla ďaleko. Našiel si nejaký brloh a stal sa divým kocúrom.

Zajac, medveď, človek a líška

Žil raz v jednom lese medveď. Pod koreňom zvalené-ho duba mal brloh a ten bol domovom pre neho aj jeho medvedčatá. No blízko nich býval aj veľmi bezočivý zajac.

Len čo medveď niekam odišiel, zajac došiel k brlohu. Nazrel dovnútra a posmieval sa medvedčatám:

- Hej, vy škaredé vtáčatá, zaspievajte mi trochu, aby som počul vaše hlásky!

Medvedčatá sa hnevali, mrmlali a skučali. Čím viac skučali, tým viac ich zajac podpichoval.

- Prekrásne spievate! – kričal zajac a zvíjal sa od smiechu. Keď sa medveď vrátil domov, jeho medvedčatá sa sťažovali:

- Zasa tu bol ten zajac a posmieval sa nám!

A tak to išlo zo dňa na deň.

Jedného dňa sa však medveď rozhnevá a povie:

- Toho zajaca už mám po krk! Keď ho zdrapím, nebude viac taký drzý!

A namiesto toho, aby odišiel po med, skryje sa za krovie. Čoskoro príde zajac a mysliac si, že medveď odišiel, nazrie ako obýčajne do brloha a začne sa medvedčatám posmievať:

- Hej, vy škaredé vtáčence, čože, dnes mi nebudete spievať? Zaspievajte trochu, aby som počul vaše hlásky!

- Nerozmyslel si si dobre, komu sa budeš posmievať! – skríkne medveď a vrhne sa na zajaca. Ale zajac – hop!

[Povratak na sadržaj](#)

PREVELA

Helena Knežević

hella669@hotmail.com

Medvjed pojuri za njim. Zec trči po stazi – medvjed trči po stazi. Zec juri kroz grmlje – medvjed juri kroz grmlje. Zec se zaleti preko proplanka – medvjed za njim preko proplanka. Zec skoči kroz rašljasto stablo – medvjed skoči kroz rašljasto stablo...

... i zaglavi se u rašljama!

Zec je, još uvijek se smijući, nestao u šumi, a medvjed ukliješten na stablu, ne može ni desno ni lijevo.

Malo zatim prolazio šumom neki čovjek. Krenuo je nasjeći drva za ogrjev i preko ramena je nosio sjekiru.

- Hej, striko! – pozove ga medvjed. – Stani!

Čovjek spazi medvjeda kako visi u rašljama stabla i prasnu u smijeh. A medvjed mu reče:

- Striko dragi, pomoz mi, molim te! Oslobodi me i nečeš požaliti. Znam za jedno stablo duboko u šumi koje je puno meda. Pokazat ću ti gdje je pa možeš dovesti bačvu i uzeti meda koliko god hoćeš. Bit će ti ga za cijelu zimu.

- A mogu li ja tebi vjerovati? – upita čovjek sumnjičavo.

- Možeš, možeš – rekao je medvjed - nema ti na svijetu poštenijeg medvjeda od mene! Ali nešto mi moraš obećati: ne smiješ nikome ispričati kako je mali zec napravio od mene budalu.

Čovjek obeća što je medvjed htio, zamahnu sjekirom i oslobodi ga rašljaste grane. Medvjed zahvali čovjeku pa ga povede do stabla s medom.

Stablo je bilo duboko u šumi. Oko njega su zujale pčele, uokolo se širio sladak miris meda.

- Onda, jesam li te prevario? – upita medvjed.

- Nisi – reče čovjek i sav sretan krenu kući po kola.

A putem je ostavljao znakove kako bi znao ponovno pronaći stablo.

Kod kuće upregne volove u kola, podigne na kola bačvu, pa krene po med.

U sumrak se vraćao kući s punom bačvom. „Baš sam danas imao sreće“, mislio je. No, nije znao da se za njim šulja medvjed. „Obećao si da nečeš nikome reći“, murljao je medvjed za sebe, „a sad ćemo vidjeti kako ćeš održati obećanje.“

Kad su stigli do kuće, čovjek zaustavi kola pred vratima i s njih skine bačvu. Medvjed se, međutim, pritajio pod prozorom i načulio uši.

Čovjek unese med u kuću, a oko bačve se odmah okupi cijela njegova obitelj. Čudi se žena, čude se djeca:

– skoći rýchlejšie a zuteká do lesa.

Medveď sa ponáhla za njím. Zajac beží po cestičke - medveď beží po cestičke. Zajac letí cez krovie - medveď letí cez krovie. Zajac preletí cez čistinku - medveď za njím cez čistinku. Zajac skočí cez rozčesnutý strom – medveď skočí cez rozčesnutý strom...

...a uviazne v rázsoche!

Zajac sa, ešte vždy smejúc, stratil v lese a medveď zakliesnený v strome nemôže ani vpravo, ani vľavo. Chvíľu nato prechádzal lesom akýsi človek. Vybral sa narúbať dreva na kúrenie a na pleci niesol sekeru.

- Hej, strýčko! – volá naň medveď. – Zastaň!

Človek zbadá medveďa ako je zakliesnený v rázsoche stromu a vybuchne do smiechu. Medveď mu povie:

- Drahý strýčko, pomôž mi, prosím ťa! Oslobod ma a neolutuješ. Viem o jednom strome hlboko v lese, ktorý je plný medu. Ukážem ti, kde je, a potom môžeš doviesť sud a vziať si medu, koľko len chceš. Vystačí ti na celú zimu.

- A či ti môžem veriť? – opýta sa človek podozrievavo.

- Môžeš, môžeš – povedal medveď - nie je na svete čestnejšieho medveďa, ako som ja. Ale niečo mi musíš sľúbiť: nesmieš nikomu porozprávať, ako si malý zajac zo mňa vystrelil.

Človek sľúbi, čo medveď chcel, rozoženie sa sekerou a oslobodí ho z rozštiepeného konára. Medveď sa človeku poďakuje a potom ho vezme so sebou k stromu s medom.

Strom bol hlboko v lese. Okolo neho bzučali včely, naokolo sa šírila sladká vôňa medu.

- Teda, či som ťa oklamal? – opýta sa medveď.

- Nie – povedal človek a celý šťastný sa vydal domov po voz. A cestou po sebe zanechával značky, aby vedel zasa nájsť strom. Doma zapriahne voly do voza, vyloží sud na voz a tak sa vydá po med.

Za súmraku sa vracal s plným sudom domov. „Ale som dnes mal šťastie“, myslel si. No nevedel, že sa za ním prikráda medveď. „Sľúbil si, že nikomu nepovieš“, mrmlal si pre seba medveď, „nuž uvidíme, ako splníš svoj sľub.“

Keď prišli domov, človek zastavil voz pred dverami a zložil z neho sud. Medveď sa však skrýl pod oknom a nastražil uši.

Človek vnesie med do domu a okolo suda sa hneď zhromažďí celá jeho rodina. Čuduje sa žena, čudujú sa deti.

- Tata, tata, odakle ti odjednom toliki med?
- Eh, djeco, da samo znate što sam danas doživio u šumi! – odvrati čovjek. – To ste trebali vidjeti!

A medvjed pod prozorom načuli uši.

- Idem ja šumom – nastavi čovjek – kad me netko zove. Osvrnem se i vidim u rašljama grabovog stabla – što mislite, koga?

- Puha!

- Ne, nije bio puh.

- Kunu zlaticu!

- Nije bila ni kuna.

- Vjevericu!

- Ni vjevericu.

- Mačku?

- Ne, ni mačku.

- Nego?

- Nego medvjeda! Velikog, starog, bedastog medvjeda. Naganjao je zeca po šumi, pa zapeo u rašljama. Možete li to zamisliti?

Zamislili su – i prasnuli u smijeh.

- Oslobodio sam medvjeda iz rašlji, a on je zauzvrat meni pokazao gdje ima meda. I evo! Bit će nam slatka sljedeća zima!

Djeca su se slatko smijala.

A medvjed je sve to čuo. I nije mu se sviđjelo, o ne, baš nimalo!

Sljedećeg jutra čovjek je krenuo u polje, a njegovo je polje bilo pokraj šume. Upregnuo je volove u plug i spremio se orati, kad iz šume stiže medvjed.

- Hej, striko, jeli dobar onaj med? – upita ga mrgodno.

- Dobar je – odvrati čovjek. – Vrlo dobar.

- A tko ti je pokazao gdje ga ima?

- Ti si mi pokazao, medvjede dragi.

- I uzeo si ga koliko si htio?

- Punu bačvu.

- Lijepo – reče medvjed, a glas mu je zvučao sve opasnije. – Ja sam, dakle, izvršio svoj dio dogovora. No, nisi li ti meni jučer nešto obećao?

- Jesam... – odgovori čovjek.

- Što si mi obećao, striko dragi, daj da se podsjetimo.

- Da neću nikome ispričati...

- Što nećeš ispričati?

- Ocko, ocko, odakle máš odrazu toľký med?

- Ech, deti, keby ste len vedeli, čo som dnes v lese zažil! – odpovie človek. – To ste mali vidieť!

A medveď pod oknom natrčí uši.

- Idem si ja lesom – pokračuje človek – keď na mňa zrazu niekto volá. Obzriem sa a vidím v rászsoche hrabového stromu – čo si myslíte, koho?

- Plcha!

- Nie, nebol to plch.

- Kunu lesnú!

- Nebola to ani kuna.

- Veveričku!

- Ani veveričku.

- Mačku?

- Nie, ani mačku.

- Koho teda?

- Nuž, medveďa! Veľkého, starého, úbohého medveďa. Naháňal po lese zajaca a uviazol v rászsoche. Viete si to predstaviť?

Predstavili si – a vybuchli do smiechu.

- Oslobodil som medveďa z rászsochy a on mi za odmenu ukázal, kde je med. Hľa! Budúcu zimu budeme mať ale sladkú!

Deti sa sladko smiali.

A medveď všetko počul. A nepáčilo sa mu to, ó nie, ani trochu!

Nasledujúce ráno sa človek vybral na pole a jeho pole bolo pri lese. Zapriahol voly do pluhu a chystal sa orať, keď tu z lesa prichádza medveď.

- Hej, strýčko, či je dobrý ten med? – pýta sa ho chmúrne.

- Dobrý je, – odpovie človek. – Veľmi dobrý.

- A kto ti ukázal, kde ho nájdeš?

- Ty si mi ukázal, milý medveď.

- A vzal si si, koľko si chcel?

- Plný sud.

- Pekne – povie medveď, a jeho hlas znie čoraz nebezpečnejšie. – Teda ja som splnil svoju časť dohovoru. No, či si mi ty včera niečo nesľúbil?

- Áno... – odpovie človek.

- Čo si mi sľúbil, strýčko milý, nože si pripomeňme.

- Že nepoviem nikomu...

- Ono o zecu.
- A što si sinoć rekao ženi i djeci?
- Ništa im nisam rekao! Ispričao sam im kako sam išao šumom i našao stablo i...

- Bio sam pod tvojim prozorom i sve sam čuo – prekine ga medvjed. – Ti lažeš, striko, gadno lažeš. I još k tome se ne držiš obećanja. I zato će te sada stići kazna!

Medvjed se podigne na stražnje šape i htjede navaliti na čovjeka. No iza grma odjednom izviri lisica, maše repom i viče iz sveg glasa:

- Pamet ti u glavi, batina u ruci! Pamet ti u glavi, batina u ruci!

Taj uzvik zbuni i medvjeda i čovjeka. Medvjed zastane, a čovjek pogleda što to zapravo drži u ruci. No nije bila batina, nego samo mala lopatica kojom se čisti plug. „Zar da se takvim oružjem borim protiv medvjeda?“, pomisli. „Glupo je i pokušati.“

A lisica i dalje ponavlja:

- Pamet ti u glavi, batina u ruci! Pamet ti u glavi, batina u ruci!

„Možda nije stvar u batini?“, dosjeti se čovjek. „Možda ona tako više jer pamet više vrijedi od batine?“

Pomisli tako čovjek i već u sljedećem trenu padne mu na pamet kako bi se mogao izvući.

- Čekaj, medvjede! – uzviknu i istrese iz vreće svu pšenicu koju je ponio za sijanje. – Ja sam kršten čovjek i ne mogu umrijeti ako se nisam ispovjedio ni izvršio pokoru zbog grijeha. Istina je, lagao sam. Istina je i da sam prekršio obećanje koje sam ti dao. Jedno i drugo je grijeh. Ali ja sam spreman izvršiti svoju pokoru. Zato ti sad lijepo uđi u ovu vreću, a ja ću te nositi. Triput ću te prenijeti s kraja na kraj polja, kao da si kakav grof. Pristaješ li?

- Pristajem – reče medvjed. – To će ti biti pokora. A poslije...

- Poslije možeš sa mnom činiti što te volja – prekinu ga čovjek. – A sad uđi u vreću!

„Ah, kakav ću fini gospodin biti kad me čovjek bude nosio na leđima“, pomisli medvjed i poslušao ga. Čovjek zaveže vreću, odnese je duboko u šumu i tamo ostavi.

Vraćajući se u polje, mislio je da će sad moći u miru orati. No u polju ga je čekala lisica.

- Valjda ti je jasno – reče mu lisica čim ga je ugledala – da bi se bez mene danas vrlo loše proveo. Reci, što ćeš mi dati za nagradu?

- Čo nepovieš?

- To o zajacovi.

- A čo si povedal včera večer žene a detom?

- Nepovedal som im nič! Porozprával som im, ako som išiel po lese a ako som našiel strom a...

- Bol som pod tvojím oknom a všetko som počul, – preruší ho medveď. – Ty klameš, strýko, strašne klameš. A ešte navyše neplníš slub. A preto ťa teraz stihne trest!

Medveď sa zdvihne na zadné laby a chce sa vrhnúť na človeka. No spoza kriča zrazu vykukne líška. Máva chvostom a kričí z plného hrdla: - Rozum ti je v hlave, palica v ruke! Rozum ti je v hlave, palica v ruke!

Ten výkrik zmätie aj medveďa, aj človeka. Medveď zastane a človek pozrie, čo to vlastne drží v ruke. No, nebola to palica, ale iba malá lopatka na čistenie pluhu. „Hádam nemám s takou zbraňou bojovať proti medveďovi?“ pomyslel si. „Je to hlúposť čo i len skúšať.“

A líška znovu opakuje: - Rozum ti je v hlave, palica v ruke! Rozum ti je v hlave, palica v ruke!

„Možno nejde o palicu?“ dovtípi sa človek. „Možno ona tak kričí preto, lebo rozum je dôležitejší ako palica?“

Tak si človek pomyslí a už v nasledujúcom okamihu mu príde na um, ako by sa z toho mohol dostať.

- Počkaj, medveď! – vykričkol a vytriasol z vreca všetku pšenicu, ktorú vzal na siatie. – Ja som pokrstený človek a nemôžem zomrieť, kým som sa nevypovedal a neodpykal si trest za svoje hriechy. Je pravda, klamal som. Aj to je pravda, že som porušil slub, ktorý som ti dal. Aj jedno, aj druhé je hriech. Ale ja som pripravený pykať za hriechy. Preto ty teraz voď do tohto vreca a ja ťa budem nosiť. Trikrát ťa prenesiem z jedného konca poľa na druhý koniec, ako keby si bol nejaký gróf. Súhlasíš?

- Súhlasím, – povie medveď. – To bude tvoj trest. A potom...

- Potom môžeš so mnou robiť, čo len chceš, – prerušil ho človek. – A teraz voď do vreca!

„Ach, aký len fajnový pán zo mňa bude, keď ma človek bude nosiť na chrbte,“ pomyslí si medveď a poslúchne ho. Človek zaviaže vrece, odnesie ho hlboko do lesa a tam ho nechá.

Vracajúc sa na pole myslí si, že teraz už bude v pokoji orať. No na poli ho čakala líška.

- Snáď ti je jasné, – povie mu líška, len čo ho uvidela – že bezo mňa by si dnes veľmi zle pochodil. Povedz, čo

- Evo, dat ću ti svoje guske – predloži čovjek.
- Ne, neću guske – odvrati lisica.
- Dobro, onda ću ti dati patke.
- Neću ni patke.
- Dat ću ti kokoši.
- Neću tvoje kokoši!
- Pa što onda hoćeš?
- Hoću... nos! – reče lisica.
- Nos?!
- Hoću tvoj nos.
- Hoćeš moj nos?
- Da. Odgristi.
„Kako ću bez nosa?“, pomisli čovjek i od silnog straha – prrr, pusti vjetar!
Lisica je to čula pa upita:
- Što je to?
A čovjek ponovno pusti vjetar. Onda se sjeti kako mu je lisica vikala: „Pamet ti u glavi, batina u ruci!“ – i pusti još jedan vjetar.
- Ma što je to? – opet će lisica zabrinuto.
- Ništa – odgovori čovjek – sitnica.
- Kakva sitnica? – upita lisica, sad već ozbiljno uznemirena.
- Pa eto, sinoć sam slučajno progutao devet lovačkih pasa. Oni sad hoće van i tu ništa ne pomaže, morat ću ih pustiti.
- Čekaj, striko, čekaj! – viknu lisica. – Neka ti bude tvoj nos, i guske, i patke, i sve, samo ne puštaj pse dok ja ne pobegnem!
I trk! Nestala je u tren oka.
Tako je lisica ostala bez nagrade. Medvjed se dugo borio s onom vrećom, zec je zauvijek ostao bezobrazan, a čovjek je imao meda za cijelu godinu.

mi dáš za odmenu?
- Nuž, dám ti svoje husi, – navrhone človek.
- Nie, nechcem husi, – odpovie liška.
- Dobre, tak ti dám kačky.
- Nechcem ani kačky.
- Dám ti sliepky.
- Nechcem tvoje sliepky!
- Nuž a čo teda chceš?
- Chcem... nos! – povie liška.
- Nos!?
- Chcem tvoj nos.
- Chceš mój nos?
- Áno. Odhryznút.
„Ako budem bez nosa?“ pomyslí si človek a od veľkého strachu – prrrd, vypustí vetry!
Liška to začula a opýtala sa:
- Čo je to?
A človek znova vypustí vetry. Spomenie si, ako mu liška kričala: „Rozum ti je v hlave, palica v ruke!“ – a pustil ešte raz vetry.
- Tak čo to je? – opäť liška úzkostlivo.
- Nič, – odpovie človek, – maličkosť.
- Aká maličkosť? – spýta sa liška, teraz už vážne znepokojená.
- Nuž tak, včera večer som náhodou zhltol deväť loveckých psov. Oni chcú teraz von a tu nič nepomôže, budem ich musieť vypustiť.
- Počkaj, strýko, počkaj! – zakričala liška. – Maj si svoj nos aj husi, aj kačky, aj všetko, len nevpusti psov, kým ja neutečiem!
A vnohy! Zmizla v okamihu.
Tak liška zostala bez odmeny. Medveď sa dlho lomcoval s tým vrecom, zajac navždy zostal bezočivým a človek mal medu na celý rok.

Povratak na sadržaj

Poljske legende

Sastavila Tena Strahinec

Legenda o Čehu, Lehu i Mehu (ili legenda o nastanku Poljske)

Prije mnogo, mnogo godina živjela su tri brata: Lech, Czech i Rus (Leh, Čeh i Meh). Mnogo godina sretno su živjeli u svojim selima, no njihove obitelji sve više su rasle i trebalo je osigurati veći prostor za život.

Tada su se braća odlučila raspršiti i otići drugačijim smjerovima u potrazi za novim domovima. Jahali su zajedno kroz šume i pašnjake, no prošlo je već nekoliko dana i nisu vidjeli nikakvo pogodno mjesto. Na vrhu jedne planine, Čeh je otišao lijevo, Meh desno, a Leh ravno niz planinu i tako jahao sve dok on i njegove trupe nisu jednog dana vidjele malo jezero okruženo livadom. Zaustavili su se. Odjednom je orao preletio nad njihovim glavama i odletio sve do jednog gnijezda. Leh je zaprepašteno gledao taj prekrasan prizor. Kad je orao raširio krila, zraka sunca u zalasku obasjala je njegova krila tako da su rubovi izgledali kao obojani zlatom, dok je ostatak orla bio čisto bijel. Leh je odlučio da će tamo ostati i nazvati grad Gniezno (pl. gnijezdo). Njegovi su ljudi tamo izgradili mnogo kuća i nazvali se Poljacima, što znači „ljudi s polja“.

Izradili su platno s bijelim orlom na crvenoj pozadini i oblijepili ga po cijelome gradu, koji je kasnije postao glavni grad Poljske. I, sada znate kako je nastala Poljska..

Legenda o Čehu, Lehu i Mehu

Na tri brijega, na području današnjeg grada Krapine, postojala su tri grada: Krapina, Psar i Šabac. Ovim trima gradovima vladala su tri brata kraljevske krvi slavenskoga naroda: Čeh, Leh i Meh. Braća su imala sestru koja se zvala Vilina. U to vrijeme tim su područjem gospodarili Rimljani. Jednog dana braća su odlučila osloboditi se njihove vlasti.

Prema usmenim predajama, između gradova Krapine

Legenda o Lechu, Czechu i Mechu (czyli legenda o powstaniu państwa polskiego)

Przed wielu laty żyło sobie trzech braci: Lech, Czech i Rus (Lech, Czech i Mech). Przez wiele lat mieszkali szczęśliwie w swoich wioskach, lecz ich rodziny ciągle się powiększały i należało im zapewnić większą przestrzeń życiową.

Wtedy to bracia zdecydowali rozejść się i ruszyć w różnych kierunkach w poszukiwaniu nowych ojczyzn. Wyruszyli razem, przemierzając konno lasy i pastwiska, lecz dni mijały, a oni nie mogli znaleźć żadnego odpowiedniego miejsca, w którym mogliby się osiedlić. W końcu, na szczycie jednej z gór, Czech zdecydował się ruszyć w lewo, Mech w prawo, a Lech prosto przed siebie przez góry, i tak jechał konno, dopóki on i jego towarzysze nie ujrzeli łąki z niewielkim jeziorem pośrodku. Zatrzymali się. Nagle nad ich głową przeleciał orzeł i poleciał do jednego, jedyne go gniazda. Lech zachwycony obserwował ten przepiękny widok. Kiedy orzeł rozpostarł skrzydła, promień zachodzącego słońca oświetlił je tak, że ich brzegi wydawały się być pokryte złotem, podczas gdy środek pozostał nieskazitelnie biały. Lech postanowił tam zostać i nadać miastu imię Gniezno (staropolskie „gniazdo”). Jego ludzie wybudowali tam wiele domów i nazwali siebie Polakami, czyli „ludźmi z pola”.

Utkali płótna z białym orłem na czerwonym tle i rozwiesili je po całym mieście, które potem zostało stolicą Polski. Teraz już wiecie jakie były początki Polski...

Legenda o Czechu, Lechu i Mechu

Na trzech brzegach dzisiejszego obszaru miasta Krapina istniały trzy miasta: Krapina, Psar i Szabac. W tych trzech miastach rządili trzej bracia królewskiej krwi ze słowiańskiego rodu: Czech, Lech i Mech. Bracia mieli siostrę, która nazywała się Wilina. Tym obszarem zarządzali wówczas Rzymianie. Pewnego dnia bracia postanowili wyzwolić się spod ich władzy.

Według ustnego przekazu, pomiędzy mia-

PREVELA

Karolina Włodarczyk

karolina.wlodarczykowna@gmail.com

Filozofski fakultet
Jagielloński uniwersytet
Kraków

[Powratak na sadržaj](#)

PREVELA

Barbara Tołłoczko

b.tolloczko@gmail.com

Filozofski fakultet
Jagielloński uniwersytet
Kraków

ne i Psara postojao je kožnat most koji je visio na lancima. Tamo su se nalazila braća kako bi u tajnosti kovala plan za oslobodenje od Rimljana. No, braća nisu znala da se njihova sestra Vilina potajno nalazila s rimskim vojskovođom, upravo onim koji je vladao njihovom zemljom. Unatoč ljubavi prema svojoj braći, Vilina ih je ipak odlučila izdati i ljubavniku otkrila njihove planove napada. Iako su njihovi planovi bili razotkriveni, braća su svejedno napala vojskovođu i ubila ga, a Vilina je pobjegla u Jame nad Žutnicom, k vilama koje su dobrovoljno prihvatile svoju imenjakinju.

Međutim, nakon nekog vremena, kad se Vilina sunčala pred špiljom, braća koja su tada bila u lovu ugledala su i uhvatila sestru, odvela ju u grad Krapinu i zazidala u zidine Staroga grada. Rimljani su tada odlučili osvetiti ubojstvo svoga vojskovođe i započeli skupljati vojsku sa svih strana. Tri brata ubrzo su zaključila kako se ne mogu oduprijeti tako jakoj i brojnoj vojsci te su odlučila ostaviti svoju domovinu. Krenuli su preko Dunava i razišli se na tri strane gdje su utemeljili tri slavenske države: Čeh Česku, Leh Poljsku i Meh Rusiju.

Odlazak zime i dolazak proljeća u slavenskoj mitologiji

Kao suprotnost Vesni, božici proljeća, u slavenskoj mitologiji pojavljuje se Morana, božica zime i smrti.

Ime Morana potječe od praindijske riječi „mara”, što znači silom umrijeti. Pojam „morena” odnosi se na jake snježne lavine i ledenjake. Stari Slaveni su vjerovali da sve zimske nepogode (kišu, snijeg, led, mraz, vijavice i smrt) donosi upravo božica Morana. Prema slavenskim legendama, u vrijeme ledenog doba Morana je zaledila sva bića na Zemlji, zbog čega su je Slaveni prozvali božicom smrti ljudskog, životinjskog i biljnog svijeta. Najčešće se pojavljuje u liku lijepo djevojke crne kose i blijede puti koja ima vučje ocnjake i kandže. Slaveni su je prepoznavali i kao crnu mačku kad im prijede preko puta, u obliku leptira kako prenosi duše pokojnika na drugi svijet, crnom gavranu, a za pojavu crnog konjanika na crnom konju vjerovalo se da je upravo – sama Morana.

stami Krapina i Psar istina! most ze sk6r wiszacy na la6nuczach. Tam spotykali si6 bracia, aby potajemnie knuc plan wyzwolenia si6 od Rzymian. Niestety bracia nie wiedzieli, ze ich siostra potajemnie spotyka si6 z rzymskim dow6dcz, wla6nie tym, kt6ry rzadzil ich ziemi. Pomimo mi66ci do swoich braci, Wilina postanowi6a ich jednak wyda6 i wyjawia6a kochankowi ich plany ataku. Chocia6 ich plany by6y ju6 znane, bracia i tak zaatakowali dow6dcz i zabili go, a Wilina zbieg6a do Jamy nad Źutnicz, do czarodziejek, kt6re cz6t6nie przyj6y6y swojz imienniczkz.

Po pewnym czasie, kiedy Wilina opala6a si6 przed jaskiniz, bracia, kt6rzy byli na polowaniu spostrzeg6i siostrz i poj6ali jz, zaciagn6li do miasta Krapina i zawiesili na 6cianz Starego miasta. Rzymianie zdecydowali si6 w6wczas pom6ci6 6mier6 swojego dow6dcy i zacz6li wzywa6 wojska ze wszystkich stron. Trzej bracia szybko dosz6li do wniosku, ze nie mogz stawi6 oporu tak silnej i licznej armii, zdecydowali si6 wi6c op66ci6 swojz ojczyznz. Skierowali si6 ku Dunajowi i rozesz6li na trzy strony, gdzie za66yzyli trzy s6wiania6skie pa6nstwa: Czech Czechy, Lech Polskz i Mech Rosjz.

Ode6cie zimy i przybycie wiosny w mitologii s6wiania6skiej

Jako przeciwie6stwo Vesny (Wesny) - bogini wiosny, w mitologii s6wiania6skiej pojawia si6 Morana (pol. Marzanna) - bogini zimy i 6mierci.

Imi6 Morana wywodzi si6 od praindoeuropejskiego s6w6a „mara”, kt6re znaczy umrze6 si6om. Poj6cie „morena” odnosi si6 do silnych lawin 6nie6nych i lodowc6w. Starzy S6wianie wierzy6i, ze wszystko, co zwiqzane z zimz (deszcz, 6nieg, l6d, mr6z, wichury i 6mier6) przynosi wla6nie bogini Morana. Wed6ug s6wiania6skich legend, podczas epoki lodowcowej Morana zamrozi6a wszystkie istoty na Ziemi i z tego powodu S6wianie nazwali jz boginiz 6mierci ludzkiej, zwierz6cej, a tak6e 6wiata ro6linnego. Najcz66iej przybiera6a posta6 pi6knej dziewczyny o d6ugich, czarnych w6sach i bladej cerze, kt6ra ma wilcze k6y i szpony. S6wianie znali jz jako czarnego kota, kt6ry przebiega6 im przez drogz, jako motyla, kt6ry przynosi dusze zmar6ego na drugi 6wiat, czarnego kruka. Wierzy6i tak6e, ze czarny je6dziec na czarnym koniu jest samz Moranz.

[Povratak na sadrzaj](#)

PREVELA

Monika Kwa6niewska

dewojcze@interia.pl

Filozofski fakultet
Jagi6lonsko sveu6ili6te
Krakow

[Povratak na sadrzaj](#)

Moranine karakteristike

Morana je voljela nanositi bol ljudima i životinjama. Noću je ulazila kroz ključanice u usnule kuće kako bi mučila ljude (posebice djecu koju je često i pojela) i oduzimala im dah dok su spavali. Iz tog razloga su nastale razne uzrečice (npr. "noćna mora"), kao i izreke poput "mori me ljubav". Slaveni su se branili od Morane tako što su stavljali ispred kuće preslice, vretena i sjekire te ih okretali prema istoku. Branili su se i raznovrsnim amajlijama, bijelim lukom, majčinom dušicom, stavljanjem jabuke sa zabodenim novčićem na grob itd.

U proljeće njena snaga slabi, zbog čega u liku prelijepo djevojke duge kose bijele poput snijega, izlazi na Zemlju i zavodi mladiće od kojih traži iskrenu ljubav, no nikada ju ne dobiva. Mladiće koje zavodi ne ubija, već ih napušta ostavljajući u njihovim srcima snažnu tugu koja ih prati do kraja života.

Morana u slavenskoj mitologiji

Kod Istočnih Slavena, Morana je boginja plodnosti, zaštitnica žena i ženskih poslova, posebice pređenja. Njen drveni idol postavio je knez Vladimir na brdu u Kijevu pored idola Peruna i ostalih bogova. Na sjeveru Rusije nazivaju ju Mokuša te u legendama prikazuju kao ženu velike glave i dugih noktiju. Njen kult je, sudeći prema toponimima, bio raširen i kod Zapadnih Slavena. Poljski kroničar Jan Długosz usporedio ju je s Cererom, rimskom božicom poljodjelstva.

Obilježavanje kraja zime u Zapadnih Slavena

Tradicija spaljivanja i utapanja Moraninog lika kako bi se proslavio kraj zime je narodni običaj koji se još uvijek odvija u Poljskoj, Slovačkoj i Češkoj. Spaljivanje se obično odvija na dan proljetnog ekvinocija, 21. ožujka te se na taj način obilježava kraj mračnih zimskih dana

Charakterystyka Morany

Morana lubila sprawiać ból ludziom i zwierzętom. Nocą wchodziła przez dziurkę od klucza do śpiących domów, aby dręczyć ludzi (szczególnie dzieci, które nawet często zjadała) i zatrzymywała im oddech podczas, kiedy spali. To było powodem powstania różnych określeń (np. nocna mora), jak i powiedzeń typu „miłość mnie zabija”. Słowianie bronili się przed Moraną w następujący sposób - przed dom stawiali przędzarki, wrzeczona i siekiery odwrócone ku wschodowi. Chronili się różnorakimi amuletami, czosnkiem, tymiankiem, jabłkiem z wbitym pieniążkiem na grób itd.

Na wiosnę jej siła słabnie i dlatego pod postacią pięknej dziewczyny o długich włosach, białych jak śnieg, przybywa na Ziemię i uwodzi młodzieńców, u których szuka szczerzej miłości, ale nigdy jej nie otrzymuje. Młodzieńców, których uwodzi nie zabija, opuszcza ich pozostawiając w sercach silny smutek, który towarzyszy im do końca życia.

Morana w mitologii słowiańskiej

U Słowian Wschodnich, Morana jest boginią plodności, opiekunką kobiet i kobiecych prac, szczególnie przędzenia. Jej drewnianą rzeźbę postawił książę Vladimir (Włodzimierz) na wzgórzu w Kijowie, obok rzeźby Peruna (Pioruna) i innych bogów. W północnej Rosji nazywają ją Mokusą i w legendach przedstawiona jest jako kobieta z wielką głową i długimi paznokciami. Jej kult był, sądząc po miejscach występowania, rozpowszechniony także u Słowian Zachodnich. Polski kronikarz Jan Długosz porównał ją do Cerery - rzymskiej bogini urodzaju.

Świętowanie końca zimy u Słowian Zachodnich

Tradicja palenia i topienia Marzanny jest uczczeniem końca zimy, narodowym zwyczajem, który przetrwał do czasów współczesnych w Polsce, na Słowacji i w Czechach. Palenie odbywa się w dniu równonocy wiosennej - 21 marca i w taki sposób świętuje się koniec

[Povratak na sadržaj](#)

[Povratak na sadržaj](#)

i početak proljeća. Slaveni su izrađivali njen lik od krpa i komadića odjeće, palili ga i dozivali proljetnu boginju Vesnu da zauzme njeno mjesto. Nakon obreda spaljivanja, utapali bi u rijeci lik žene (Morane) izrađen od slame koji može biti veličine lutke ili čak i čovjeka. Lik Morane se često spaljuje zajedno s biljem te se na putu do rijeke gdje će biti utopljena, umaće u svaku lokvu.

Postoje i razna praznovjerja vezana uz taj običaj: lutka Morana se ne smije dotaknuti, niti pogledati od trenutka kad je bačena u vodu, a također je zla sreća ako se padne na putu do kuće. Jedna od navedenih ili kombinacija navedenih „nesreća” donosi bolest i kugu.

U Dalmaciji i Sloveniji taj se običaj i danas održava u obliku povorke maskara s lutkom Morane na čelu, koju se spaljuje u prisustvu velikog broja ljudi.

mrocznych, zimowych dni i początek wiosny. Słowianie wykonywali kukłę Marzanny ze szmat i kawałków ubrań, palili ją i wzywali wiosenną boginię Vesnę, aby zajęła jej miejsce. Po spaleniu Morane zatapiali w rzece, jej słomiana kukła mogła mieć wielkość lalki a nawet człowieka. Marzannę pali się z roślinkami, które w drodze nad rzekę maczają się w kałużach.

Istnieją różne przesady związane z tym zwyczajem: kukła Marzanny nie może zostać dotknięta, nie wolno nawet na nią spojrzeć od momentu, kiedy została wrzuciona do wody, a za nieszczęście uznawany jest upadek powracającego do domu. Jeden z nich lub połączenie tych wypadków przynosi chorobę lub zarazę.

W Dalmacji i Słowenii zwyczaj ten przybiera postać pochodu karnawałowego, w którym kukła Marzanny pali się w obecności wielu ludzi.

[Povratak na sadržaj](#)

Julijana Matanović - Bilješka o piscu

Ulomak iz djela

Julijana Matanović, rođena 6. travnja 1959. u Gradačcu, hrvatska je književnica i sveučilišna profesorica. Predaje na Katedri za noviju hrvatsku književnost Odsjeka za kroatistiku Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Za svoje književno stvaralaštvo nagrađena je i brojnim priznanjima, među kojima su i dvije nagrade *Kiklop* te nagrada *Anto Gardaš*.

Bilješka o piscu

Bog čuva one koji bježe – govorio je pater Celestin, svećenik kojeg sam se bojala više od svih nastavnika u osnovnoj školi. Na izrečeno je zaboravljao čim bi s povjedaonice primijetio da je nekolicina nas nedjeljnu svetu misu napustila odmah poslije Podizanja. Zbog toga je već dan poslije, na vjeronauku, održavanom prijemu prvog sata jutarnje školske smjene, dodavao: – Ali i one koji gone.

One zbog kojih se bježi, a koji ostaju uvijek na istom mjestu, nesretni i pomireni sa stanjem, ivanovački pater nije spominjao. Možda zato što je na svijetu oduvijek bilo mnogo više onih kojima je odgovarala blaga kontinentalna klima, bez nenadanih toplotnih udara i bez nenajavljenih velikih snjegova.

I dok za nepunih šezdesetak sati Petar bude, poslije svečanog obiteljskog ručka, skidao šareni papir s dara koji će mu uručiti njegova žena i dok bude vrtio svoju izvježbanu glumačku rolu zadovoljna slavljenika, koja bi svakog drugog osim članove njegove obitelji mogla podsjetiti na igrokaze smještene u predratne građanske salone, možda će se ipak sjetiti da njegova komšinica toga istog dana navršava pedesetu. Ili će tu činjenicu zaboraviti, iskreno se radujući svilenom kravatu s iskompletiranim džepnim rupčićem, dječaćki se gušeći u laganim karamelnim kolačima spravljenim s mnogo jaja i još više šećera. Uostalom, možda on više i ne priželjkuje rodendanski koh od riže kakav mu je, stavljajući ga u kalup za torte, spremala njegova grossmama i po čijem sam receptu i ja, premda je uza stajala mamina napomena „preuzeto iz Mile“, razveselila, zamišljajući kako kolač pečem za Petra, svoje Gazde za četrdesetogodišnjicu njihova braka.

Osjećajući iznova bol, koju nikad nisam uspjela ubla-

Poznámka o autorovi

Boh ohraňuje utekajúcich – hovorieval páter Celestin, kňaz, ktorého som sa bála viac ako všetkých učiteľov na základnej škole. Zabúdal na to, čo hovoril, len čo z kazateľnice zbadal, že niektorí z nás z nedelnej omše zmizli hneď po modlitbe pred prijímaním. Kvôli tomu už na druhy deň, na hodine náboženstva, ktorá bola prvá hodina predpoludňajšej školskej zmeny, dodával: – Ale aj tých, ktorí naháňajú

O tých kvôli ktorým sa uteká, a ktorí vždy zostávajú na tom istom mieste, nešťastní a zmierení so situáciou, páter z Ivanoviec nehovoril. Možno preto, že na svete vždy bolo oveľa viac tých, ktorým vyhovovala jemná kontinentálna klíma, bez neočakávaných horúčav a bez náhlych veľkých snehových kalamít.

A kým Petar za menej ako šesťdesiat hodín bude po slávnostnom rodinnom obede rozbalovať pestrý obal daru, ktorý dostane od svojej žene a kým bude hrať svoju nacvičenú hereckú rolu spokojného oslávence, ktorá by každému, okrem členom jeho rodiny, pripomenula hry, ktoré sa uskutočňovali pred vojnou v meštianskych salónoch, možno si predsa spomenie, že jeho kamoška v ten istý deň bude mať päťdesiatku. Alebo na to zabudne a bude sa úprimne tešiť hodvábnom kravate skompletovanej vreckovkou, kým sa bude dusiti ako dáky chlapec s mäkkými karamelovými koláčmi urobenými z veľa vaječ a ešte viac cukru. Napokon, možno si už neželá ryžový koláč k narodeninám, aký mu robila jeho grossmama v tortovej forme, podľa ktorej receptu som aj ja, hoci pri ňom bola mamina poznámka „prevzate z Mily“, potešila, predstavujúc si, že ten koláč pečiem pre Petra, svojich Šéfov na štyridsiate výročie ich svadby.

Znovu som pocítila bolesť, ktorú sa mi nikdy nepo-

PREVELA

Nikolina Komorčec

nkomorce@ffzg.hr

žiti, zamišljala sam Petra kako pred talijanskim zrcalom prislanja kravatu uz sako, a zatim je prinosi očima, doduše skrivenim iza zatamnjenih naočala, potvrđujući dobar izbor. Za to vrijeme njegova žena, njegova punica i njegova kćer sjede, kao porotnice, na cvjetnim sofama s čipkanim tableticima na uzglavljima.

Davno sam prestala vjerovati da se i u takvim trenutcima prisjeća jutara u kojima je na naš zajednički rođendan tiho otključavao vrata moga stana i onako snenu ljubio me u vrat, pa se zatim, čim bih mu ponovila svoju, godinama istu želju – da se do sljedećeg rođendana odluči za mene – smiješio se kao da je to nešto što se podrazumijeva i na što ne treba trošiti riječi.

Ali nakon nekoliko ponovljenih, gotovo preslikanih rođendanskih prijepodneva, poslije kojih ga je na adresi stalnog prebivališta redovito čekao prigodno urešen blagovaonički stol, moja nada da će se dvoje slavjenika jednom naći u istom objednom terminu, uz neki daleko manje raskošan beštek i da će prije toga razmijeniti darove, do toga trenutka skrivene pod jastucima zajedničke spavaonice, prestala je biti izvorom moje pokretačke energije.

Pa ipak, bore, koje nisam mogla odložiti u bakin kredenc i zatim ih prenijeti u maminu spavaću sobu, nisu se na mome licu uspijevale razvući u kompoziciju kojom bih, kao na dan odlaska moga oca, obilježila kraj jedne priče. Ili je moj učitelj, ravnatelj vatrogasnog orkestra u našem mjestu, za mene uporno odabirao pogrešne snizilice.

Na kapetanovo ponavljanje grada Splita, naglo sam se trgnula. Od posljednjeg pogledavanja na sat prošlo je pedeset minuta.

- Koliko puno života stane u malo krpice – ponavljala je stara Manda, Bosanka koja je godinama pred blagdan svetog Ivana, zaštitnika naših skromnih ulica i njegovih stanovnika, stizala iz nekog posavskog sela. Sin ju je zaprežnim kolima dovezio do mosta u Orašju, odakle se do Đakova „prebacivala dobrotom drugih šofera“. Put prema nama nastavljala je pješice, noseći na leđima otkane podne prostirke, što su ih godinu dana prije naručivale ivanovačke žene. Voljela je uz kafu i šerbe raspredati o podrijetlu svakog komadića upotrijebljene tkanine. Navodila je točna imena osoba koje su joj stare krpe darovale i opisivala krojeve haljina koje su se, isticala je, „još i mogle i zakrpati da gospoje nisu navikle dobivati novu robu od rođaka iz Njemačke“.

darilo zmenšit, predstavovala som si ako Petar pred talijanskim zrkadlom pridáva kravatu k saku a potom ju dáva pred oči, sice skryté za slnečné okuliare, potvrđujući dobrý výber, zatiaľ čo jeho žena, jeho svokra a jeho dcéra sedia, ako porotkyne, na kvetinových pohovkách s čípkami v záhlaví.

Už dávno neverím, že si aj v takýchto chvíľach pripomína rána, v ktorých na naše spoločné narodeniny odomykal dvere môjho bytu a mňa ešte ospalú bozkával na krk a potom sa, len čo som mu zopakovala svoje, už roky rovnaké želanie – aby sa do nasledujúcich narodenín rozhodol pre mňa – usmieval ako keby išlo o niečo, čo sa rozumie a na čo sa neoplatí strácať slová.

Ale po niekoľkých zopakovaných, takmer navlas rovnakých popoludní, po ktorých ho na adrese trvalého pobytu pravidelne čakal príležitostne ozdobený jedálny stôl, moja nádej, že sa dvaja oslávenci raz ocitnú v tom istom čase obeda, s nejakým oveľa menej prepychovým príborom, a že si predtým vymenia darčeky, dovtedy ukryté pod vankúšmi spoločnej spálne, prestala byť zdrojom mojej hybnej energie.

A napriek tomu, vrásky, ktoré sa mi nepodarilo uložiť do kredenca starej matky a potom ich preniesť do maminej spálne, na mojej tvári sa nemohli roztiahnuť do kompozície, ktorou by som, ako v deň kedy odišiel môj otec, zaznamenala koniec jedného príbehu. Alebo môj učiteľ, veliteľ hasičského orchestra v našom mestečku, pre mňa nástojčivo vyberal nedobré béčka.

Na kapitánovo opakovanie slov mesto Split som sa náhle trhla. Od ostatného pozerania na hodinky uplynulo päťdesiat minút.

- Aké množstvo života sa zmestí do malého handrového koberca – opakovala stará Manda, Bosnička, ktorá celé roky pred sviatkom svätého Jána, patróna našich skromných ulíc a ich obyvateľov, prichádzala z niektorej posavinskej dediny. Syn ju vždy priviezol v záprahu po most v Orašju, odkiaľ sa do Đakova presúvala „vdaka dobrote iných šoférov“. Na ceste k nám pokračovala pešo, nesiac na chrbte utkané podlahové behúne, ktoré si rok predtým objednali ženy z Ivanovic. Kým popíjala kávu a šerbet, rada hovorila o pôvode každého kúska použitej látky. Uvádza presné mená osôb, ktoré jej staré handry darovali a opisovala strih sukien, ktoré sa, ako zdôrazňovala, „ešte dali aj zaplátať, keby paničky neboli zvyknuté dostávať nové šaty od príbuzných z Nemecka“. Prstom ukazovala na tie časti, v ktorých sa

Upirala je prstom na one dijelove u kojima su se spajale različite boje i tkanine, objašnjavala zašto je pasirala baš te dvije, a ne neke druge. Činila je to s takvim uživanjem kao da govori o zbliženim ljudskim bićima koja bi u zajedništvu lakše podnijela, rasprostrta na najnižim površinama ljudskih staništa, gaženje tuđim grešnim stopalima.

Voljela sam kao djevojčica slušati Mandine priče. Sve do njezina idućeg dolaska, pazila sam kakvim tabanima stajem na krpere. Ne gužvam li njome ostatke baršunaste večernje haljine koju je općinarova žena odjenula na doček Nove godine i svu je pred jutro isповраćala napivši se kruškovca od pravog špirita, i ne pritišćem li najlonski kombinezon cestarove kćeri, koja je u njemu, rasparanom oko grudi, bježala kroz selo, nakon što ju je otac jedne noći zatekao u krevetu najstarijeg konobara seoske čitaone.

Pred moj odlazak na studij u Zagreb, krajem šezdesetih, Manda je prestala dolaziti. Naše mještanke, dotadašnje njezine vjerne mušterije, nisu nimalo žalile. U modu su ionako ulazile sintetičke industrijske staze.

Samo je moja mama, koja je Mandi za njezina posljednjeg dolaska umjesto kave skuhalo čaj od nane, pažljivo krpala rasparene dijelove i tiho, krijući to od ostalih, žalila za davno izbljedjelim bojama.

Tek kad se mokra površina moje košulje počela izjednačavati s preostalim nepolivenim dijelom, vratila sam se među putnike.

- Hvala Bogu da nešto kaže, sigurno kružimo na istom mjestu, a oni šute i nalijevaju nas vodom. Barem da je onda prava mineralna s mjehurićima, a ne ova bljutava kao iz obične pipe. Znaju oni, nisu devetogodišnjaci, mladi kao država, ta je jeftinija – govorila je žena koja je sjedila u istom redu, ali tik uz prozor.

Čak i nezainteresiran pogled upućen na njezinu frizuru mogao je promatraču otkriti koliko je truda moralo biti uloženo da bi se na glavi sačuvala ta nesvakidašnja instalacija. Svježe ondulirana kosa plavkaste nijanse, čiji su uvojci otkrivali debljinu vrućih uvijača i slagali se u piramidu koja bi u presjeku sličila na lonac u kojem se kuhaju božićne sarmice, bila je dovoljno udaljena od prozora. A u slučaju da je gospođina koncentracija oslabila te se ona glavom prislonila na staklenu površinu, prozor bi u potpunosti ostao prekriven.

Sjedalo između nas dvije bilo je prazno. Plava se, sta-

spajali različite boje i tkanine, osvjetlovala preko spárila práve tie dve, a nie nejaké iné. Tak sa do toho vžívala, akoby hovorila o zbližených ľudských bytostiach, ktoré by v jednote ľahšie znášali, rozšírené na najnižších povrchoch ľudských bydlísk, šliapanie cudzími hriešnymi chodidlami.

Keď som bola dievčaťom, rada som počúvala Mandine príbehy. Celý čas, do jej nasledujúceho príchodu, som si dávala pozor akými chodidlami stúpam na behúň. Či nimi nekrčím zostatky zamatových večerných šiat, ktoré si starostka obliekla na Silvestra a nad ránom ich celé ovracala, lebo sa opila z hruškového likéru z pravého špiritusu, a či netlačím nylonovú kombinézu cestárovej dcéry, ktorá v nej, roztrhanej okolo prs, utekala cez dedinu, keď ju otec raz v noci zastihol v posteli najstaršieho čašníka dedinskej čítárne.

Pred mojím odchodom na štúdiá do Záhrebu, koncom šesťdesiatych rokov, Manda prestala chodiť. Naše meštianky, ktoré dovtedy boli jej najvernejšie zákazníkky, vôbec nelutovali. Do módy aj tak prichádzali syntetické priemyselné koberce.

Len moja mama, ktorá počas Mandinho posledného príchodu namiesto kávy uvarila mäťový čaj, pozorne plátala rozpárané časti a ticho, skrývajúc to od ostatných, banovala za dávno vyblednutými farbami.

Až keď sa mokrý povrch mojej košely začal vyrovnávať o zostávajúcu nepoliatu časť, vrátila som sa späť medzi cestujúcich.

- Božechráň, aby niečo povedal, určite obehávame okolo toho istého miesta a oni mlčia a nadávajú nás vodu. Keby to aspoň bola pravá minerálka s bublinkami a nie táto odporná ako z obyčajného kohútika. Dobro oni vedia, nemajú deväť rokov, ako náš štát, že táto je lacnejšia – hovorila žena, ktorá sedela v tom istom rade, ale pri okne.

Dokonca aj ľahostajný pohľad venovaný jej účesu, mohol pozorovateľovi odkryť aké úsilie muselo byť vynaložené, aby sa zachovala táto neobyčajná inštalácia. Čerstvo naondulované vlasy plavého odtieňa, ktorých lokne odkrývali hrúbku horúcich natáčok a usporiadali sa do pyramídy, ktorá by sa v priereze podobala na hrniec, v ktorom sa varí vianočná sarma¹, boli dostatočne vzdialené od okna. A v prípade, ak by koncentrácia tejto panej klesla a ona by sa celou hlavou oprela o sklený povrch, okno by zostalo úplne zakryté.

¹ Sarma je typické chorvátske jedlo z kapusty a mletého mäsa, ktoré sa obyčajne varí počas zimy, najmä na Vianoce.

vivši desnu ruku na rukohvat do mene, nagnula prema meni i nastavila: – Lijepo bome, znači u Split, a Vi, ništa. Ima ljudi koji se ne boje, vjerojatno nemate djece. Vidite, ova između nas, koja se cijelim putem molila, ima jedanaestoro unučadi, sve ih je ostavila u Švedskoj i vraća se u Bosnu, u Bugojno, u izgorjelu kuću, među Muslimane, zamislite. Sve je žena preživjela. I balijske, a kaže i srpske logore, ne znam. Al' neće, skupa s nama, i let u hrvatskom avionu. Zlo joj je, otišla je na stranu.

Zastala je kad je primijetila da ne razumijem kamo je starica, čije je lice borama, primijetila sam dok smo zauzimala svoja mjesta, sličilo mojem, mogla otići. – Ma, na toalet. Izvinite, uvijek kad me ufati nervoza, koristim riječi koje sam čula u djetinjstvu. Najviše onda kad mišlim da je vrag došlo po svoje.

Stjuardesa, koja je stajala uz naš red, uspjela je, dok je Ondulirana hvatala zrak za nastavak monologa, ubaciti kratku rečenicu: – Gospodo, molim vas, budite cool.

Kako nam se do sada obraćala samo na engleskom, bila mi je razumljiva grimasa na gospodinu licu, koju ona nije ni namjeravala prikriti.

- Bome, progovorila je po naški, i red je, u našem avionu. Al' šta mi je rekla, ne znam.

- Budite mirni, i ona govori jezikom svoga djetinjstva – odgovorila sam joj trudeći se da to bude izgovoreno uz smijeh.

Lijevom je rukom nategnula pojas, a desnom je još snažnije obgrlila prazno mjesto. Pogledom je potražila sat na mojoj ruci: – Okrenite ga, da provjerim je li moj tačan – izgovorila je zapovjedno. Pokušala sam, izvršavajući naredbu, zamisliti atmosferu u kojoj se nekoć, dok je Ondulirana bila mala i dok je još kosu kovčala krpicama, o čijem podrijetlu zacijelo nije razbijala glavu, odvijao razgovor među najstarijim članovima njezine obitelji.

Premda sam prije mjesec dana, vraćajući se iz agencije u kojoj sam rezervirala jednosmjernu brodsku kartu do Kopenhagena i avionsku do Zagreba, ponovno promijenila remen svoga sata, pronašavši teškom mukom nekakav bordo, bojom nalik na kutijicu u kojoj je nekada ležao kipić svetog Ante, a oblikom primjeren mojim godinama, zazeblo me što mi posljednjih dana i najmanje širine postaju prevelike. Prodavačica, koja nije imala baš ništa od dostojanstva starih zagrebačkih urara, nagovarala me na otkaćenu i vedriju verziju.

Među mnoštvom onih s kojima su se, u najneobičnijim

Sedadlo medzi nami dvomi bolo prázdne. Blondína položila pravú ruku na rukovět pri mne, nahla sa ku mne a pokračovala: - Pekne, teda, do Splitu a Vy – nič. Existujú ľudia, ktorí sa neboja, pravdepodobne nemáte deti. Viete, táto tu, ktorá sa celou cestou modlila, má jedenásť vnúčat, všetky nechala v Švédsku a vracia sa do Bosny, do Bugojna, do zhorelého domu, medzi Moslimov¹, predstavte si. Žena všetko prežila. Bosnianske a ako povedala aj srbské tábory, neviem. Ale spolu s nami neprežije let v chorvátskom lietadle. Číti sa zle a odišla bokom.

Zastavila sa, keď zistila, že nerozumiem, kam starinka, ktorej vrásky na tvári, to som si všimla, keď sme obsadzovali naše miesta, sa podobali na moje, mohla odísť. – No, na toaletu. Prepáčte, vždy keď som nervózna používam slová, ktoré som počula v detstve. Najviac vtedy, keď sa mi zda, že čert prišiel po svoje.

Letuške, ktorá stála pri našom rade sa, kým Naondulovaná chytala dych, aby mohla pokračovať vo svojom monológu, podarilo vložiť krátku vetu: - Pani, prosím vás, zostante cool.

Keďže doteraz hovorila s nami len v angličtine, chápala som grimasu na tvári panej, ktorú sa ona ani nepokúsila ukryť.

- Teda začala hovoriť naším jazykom, tak aj treba, v našom lietadle. Ale, čo mi povedala, neviem. – Zostaňte pokojná, aj ona hovorí jazykom svojho detstva – snažila som sa jej odpovedať s úsmevom.

Ľavou rukou si natiahla bezpečnostný pás, a pravou ešte silnejšie objala prázdne miesto. Pohľadom hľadala hodinky na mojej ruke: - Otočte ich, aby som si overila, či moje idú dobre – vyslovila, akoby rozkazujúc. Splnila som rozkaz a skúsila si predstaviť atmosféru, v ktorej sa kedysi, keď Naondulovaná bola malá a kým vlasy ešte obalovala handričkami, o ktorých pôvode určite nerozmýšľala, odohrával rozhovor medzi najstaršími členmi jej rodiny.

Hoci som pred mesiacom, keď som sa vracala z agentúry, v ktorej som si rezervovala jednosmerný lodný lístok do Kodane a letenku do Záhrebu, znovu vymenila remienok na mojich hodinách, po veľkom trápení som našla nejaký bordový, ktorého farba sa podobala na škatulku, v ktorej kedysi bývala uložená soška svätého Antona, a jeho tvar bol primeraný môjmu veku, znepokojilo ma, že sa mi v posledných dňoch aj najmenšie šírky stali príliš veľké. Predavačka, ktorá nemala ani trochu z dôstojnosti starých záhrebských hodiná-

¹ Moslimovia alebo Bosniaci sú juhoslovánsky národ, ktorý počas nadvlády Osmanskej ríše konvertoval na islam. Za svoju materskú zem ovažujú Bosnu a Hercegovinu.

jim koloritnim kombinacijama, natjecali dizajneri posvećeni umjetničkom odgoju mladog naraštaja, ona je za mene odabrala neki s likom junaka poznatog crtića, komentirajući svoju odluku uvjerenjem da će se unuci veoma razveseliti baš takvoj bakinoj satnoj narukvici.

Ondulirana je pogledala na sat i odšutjela zahvalu.

I unatoč još jednom jasnom pokazatelju preko kojeg mi je moja bolest na mršavu zapešću slala poruke o sve očitijoj premoći, razveselila sam se, po tko zna koji put u životu, što su se kazaljke i poslije četrnaest minuta, koliko je prošlo od mog posljednjeg pogledavanja, ponovno preklapile.

Pokazivale su ono stanje zbog kojeg, u vremenima velike zaljubljenosti, znamo, neovisno o godinama koje otkriva koža oko naših očiju, zadihani dotrčati do prvog prolaznika i gotovo zapovjedno, poput Ondulirane, stati preda nj i bez imalo nelagode i bez ijedne sekunde promišljanja zatražiti da nam kaže jedan grad i jedan broj. A zatim, ne zahvalivši mu se, otrčati u krivom smjeru, na pješaćkom prijelazu prijeći uz crveno svjetlo na semaforu, ne čuti zvuk nijedne automobilske sirene upućene baš nama i, jasno, ne razumjeti uopće koliko je onaj odozgo, dajući za pravo pučkoj izreci o ljudima i zaljubljenima koje on brižno čuva, i ovaj put bio na našoj strani. Ispitanici, začuđeni našim ushitom, najčešće bi, pristajući na šenutu igru, izbacili kakav ili veoma čuven ili pak po čemu lošem poznat grad, na primjer Lepoglavu. Uz njega bi dodali brojku jedan, jednostavno da se misaono suviše ne opterećuju.

Voljela sam čuti baš tu jednostavnu kombinaciju: „Pariz, jedan.“ A ni protiv Popovače, koja je ulazila u isti koš s Lepoglavom, nisam, samo ako je bila povezana s brojkama jedan i tri, imala ništa protiv. Iako sam iz jedne bakine priče, koju je, za razliku od mnogih drugih, izgovorila samo jedanput, spominjući u njoj svoju poznanicu iz mladosti, zapamtila da se u Popovači nalazi bolnica za skrenute.

- Bolje je imati rak nego skrenuti – često je govorila moja majka, ne sluteći da izgovara rečenicu kojoj će u starosti, primivši kćerkinu obavijest o razlozima njezina povratka iz Švedske, željeti promijeniti poredbeni redoslijed.

Od ulaska u Petrovu hotelsku sobu, toga dvadeset prvog svibnja sedamdeset prve, do mojeg bijega u svibnju osamnaest godina poslije, kad god bih ugledala cager na cageru, a događalo mi se to više puta na dan, ponavljala

rov, ma presviedčala, aby som si kúpila modernejšiu a veselšiu verziu.

Spomedzi veľkého množstva tých, s ktorými, v najnezvyčajnejších farebných kombináciach, súťažili dizajneri, ktorí sa venujú výchove mladej generácie, ona pre mňa vybrala nejaký s postavou hrdinu známeho kresleného filmu, pričom vysvetlila svoje rozhodnutie presvedčením, že vnúcatá budú šťastné, ak ich stará mama bude mať práve taký náramok na hodinky.

Naondulovaná pozrela na hodinky a premlčala poďakovanie.

A napriek ešte jednému jasnému ukazovateľu, ktorým mi moja choroba na chudom zápästí vysielala správy o čoraz zreteľnejšej prevahe, potešilo ma, už kto vie kolký raz v živote, že ručičky sa aj po štrnástich minútach, kedy som naposledy pozrela na hodinky, znovu stretli.

Ukazovali ten stav, kvôli ktorému, v časoch veľkej zalúbenosti, nezávisle od veku, ktorý odhaľuje koža okolo našich očí, zadychčaní dobehneme k prvému okoloidúcemu a takmer autoritatívne, ako Naondulovaná, zastaneme pred ním a úplne bez ostychu a bez jedinej sekundy rozmýšľania žiadame od neho, aby nám povedal jedno mesto a jedno číslo. A potom sa nepodakujeme a odbehneme zlým smerom, na priechode prejdeme na červenú, žiadne trúbenie automobilovej sirény adresované práve nám čuť a, samozrejme, vôbec nerozumíme, že tamten hore, ktorý pritom potvrdzuje ľudové príslovie o bláznivých a zalúbených, ktoré on starostlivo ochraňuje, aj tentokrát bol na našej strane. Opýtaní by, prekvapení našim nadšením, najčastejšie prijali šialenú hru a povedali nejaké buď veľmi slávne alebo po smutne preslavené mesto, napríklad Lepoglavu. K tomu by pridali číslo jeden, len aby sa nezaťažovali myslením.

Najviac som mala rada práve túto jednoduchú kombináciu: „Paríž, jeden.“ A nemala som nič ani proti Popovači, ktorá bola v tom istom koši ako Lepoglava, ak len bola spojená s číslami jeden a tri. Hoci som si z jedného príbehu babky, ktorý, na rozdiel od mnohých iných, vyrozprávala len raz a išlo o jej známu z mladosti, zapamätala, že v Popovači sa nachádza nemocnica pre šibnutých.

- Lepšie mať rakovinu ako byť šibnutý – hovorievala moja mama a netušila, že vyslovuje vetu, ktorej bude chcieť, keď v starobe dostane oznámenie od dcéry o dôvodoch jej návratu zo Švédska, obrátiť prirovnávanie.

bih u sebi nekoliko riječi, poslaganih u istim kombinacijama. Redovito bih prvo dvadeset pet puta, brojeći na desnoj ruci, prošaptala volim Petra, a zatim bih, ovisno o mom trenutačnom raspoloženju, do brojke sto nizala voli me, želi me, bit ćemo skupa ili samo moj.

Kad bih se noću probudila i vidjela da su se kazaljke preklapile, osjetila bih grč u želucu pri pomisli da on sada leži pokraj svoje zakonite. Tada bih u uporabu stavila lijevu ruku. Ona je bila rezervirana za one rijetke minute u kojima je moju čežnju nadvladavao prezir. Lagano spuštajući prste, jedan za drugim, u pravilnom ritmu, izgovarala sam: – Bez mene ne možeš.

Ako bih sutradan, na petminutnoj kavi u gradu, u lošem kafiću u koji nisu ulazili oni iz njegove branše, po njegovu pogledu, koji je izbjegavao izravan susret s mojim očima, zaključila da je protekla noć bila upravo ona u kojoj je došao red na bračne dužnosti, prsti moje lijeve ruke gibali bi se, čim bi se ponovio cager na cageru, cijelog tog dana nervoznije nego inače. Izmjenu je pratilo stoputno ponavljanje zapovjednog pati.

I to je, uvjerena sam, bilo sve što sam ikad učinila protiv Petra, muškarca u čiju ljubav nisam posumnjala u osamnaest ljubavničkih godina. Nisam to činila čak ni onda kad me je, otirući kažiprstom suze s moga lica, nastojao uvjeriti kako našu ljubav ne ugrožavaju sokovi koje on iz njezina tijela prenosi u moje.

Od vstupu do Petrovej hotelovej izby, toho dvadsiateho prvého mája tisíc deväťsto sedemdesiat jeden, po môj útek v máji o osemnásť rokov neskôr, kedykoľvek som zazrela cajger na cajgeri, a to sa mi stávalo viackrát denne, opakovala som si niekoľko slov, usporiadaných do tých istých kombinácií. Pravidelne som najprv dvadsaťpäťkrát (rákala som na pravej ruke) pošepkala milujem Petra a potom som, v závislosti od mojej chvílkovej nálady do sto recitovala miluje ma, chce ma, budeme spolu alebo iba môj.

Keď som sa v noci zobudila a videla, že ručičky sa spojili, zacítila by som krč v žalúdku, lebo som si predstavovala, že on teraz leží vedľa svojej zákonnej ženy. Vtedy som použila svoju ľavú ruku. Tá bola rezervovaná len pre tie zriedkavé chvíle, keď by moju túžbu premošlo pohrdanie. Pomaly som spúšťala prsty, jeden za druhým v pravidelnom rytme opakujúc: - Nemôžeš byť bezo mňa.

Ak by som nasledujúci deň, počas päťminutovej kávy v meste, v mizernej kaviarni, ktorú nenavštevovali ľudia z jeho brandži, z jeho pohľadu, ktorý sa vyhýbal priamemu stretnutiu s mojimi očami, zistila, že včerajšia noc bola práve tá, v ktorej bol čas na manželské povinnosti, len čo sa zopakoval cajger na cajgeri, prsty mojej ľavej ruky sa pohybovali, počas celého tohto dňa ešte nervóznejšie ako obvykle. Túto zmenu sledovalo stonásobne opakovanie rozkazu: tráp.

Som presvedčená, že to bolo všetko, čo som kedy urobila proti Petrovi, mužovi, o ktorého láske som nepochybovala počas osemnástich mileneckých rokov. Nerobila som to ani vtedy, keď ukazovákom utieral slzy z mojej tváre a snažil sa ma presvedčiť, že našu lásku neohrozujú šťavy, ktoré on z jej tela prenáša do môjho.

[Povratak na sadržaj](#)

Prijevodi na hrvatski

Václav Havel - Motýl na anténě

Napisana 1968., riječ je o društveno političkoj satiri s elementima drame apsurdna. Bračni par Marie i pisac Jeník sjede u dnevnom boravku i raspravljaju o pasivnosti čeških intelektualaca, kako samo pričaju a ništa ne poduzimaju. S njima su na sceni punica, koja svojim neformalnim govorom i pričama iz života čini kontrast umjetnom načinu izražavanja bračnoga para i njihov podstanar, vodoinstalater gospodin Bašta, koji je zaspao slušajući ih. Usred njihovih intelektualnih razgovora negdje u stanu počne kapati voda, i protagonisti se upuštaju u raspravu i teoretiziranje umjesto da poduzmu nešto i riješe taj problem (iako je rješenje, podstanar vodoinstalater, nadohvat ruke). Svoju situaciju komentiraju kao nešto o čemu bi se mogla napisati jednočinka i na taj su način istovremeno i protagonisti i komentatori radnje.

Više o Václavu Havelu saznajte iz članka Branimira Benčiča.

Motýl na anténě

(...)
MARIE Ticho! Že je ten zvuk teđsilnĳší?
JENĪK Vážně! Co by to mohlo být?
TCHYNĚ Kůň.
MARIE Jistě, mamko, je to kůň–Jeníku,že venku neprší?
JENĪK Ne.
MARIE Zní to vyloženě jako kapky!
JENĪK Není to voda v umyvadle?
MARIE Myslíš vedle, v pokoji pana Bašty? Víš, že to je možné?
JENĪK Dojdu se tam podívat.(Odejde vpravo)
MARIE Ty jsi nás ale vypekla, mamko!
TCHYNĚ Vidě?
(Přichází Jeník)
JENĪK Kape tam voda z vodovodu. Asi netěsní kohoutek.
MARIE Řeknu zítra panu Baštovi, aby se na to podíval.
JENĪK Nezapomeň!
MARIE Nezapomenu.
JENĪK Ale stejně–byl to podivný víkend! Věřilabys,že je to uždeset let?

Leptir na anteni

(...)
MARIE Tiho! Jel da je onaj zvuk sad jači?
JENĪK Stvarno! Što bi to moglo biti?
PUNICA Konj!
MARIE Svakako, mama, to je konj – Jeníĉe, da možda vani ne pada kiša?
JENĪK Ne.
MARIE Zvuĉi baš kao kaplje!
JENĪK Da nije voda u umivaoniku?
MARIE Misliš pokraj, u sobi gospodina Bašte? Da znaš da je to moguće.
JENĪK Idem tamo pogledati. (Ode desno)
MARIE Baš si nas prešla, mama!
PUNICA Jel da?
(Dolazi Jeník)
JENĪK Kapa voda iz vodovoda. Valjda slavina nije zategnuta.
MARIE Reĉi ću sutra gospodinu Bašti da to pogleda.
JENĪK Nemoj zaboraviti!
MARIE Neću zaboraviti.
JENĪK Ali svejedno – bio je to neobiĉan vikend! Možeš li vjerovati da je prošlo već deset godina?

PREVELA

Maja Peradin

mperadin@gmail.com

MARIE Přeletělo to jako vítr –

JENÍK Když uvážím, kde jsem byl názorově tehdy a kde jsem názorově dnes!

MARIE Ale muselo to být! Vzpomínáš, jak jsme pak všichni tři vzpomínali na své dětství? Mělo to v sobě cosi proustovského–

JENÍK Protektorát byl pro mě motiv z Nočního motýla, matčin gutfreundovský klobouk, zatemnění, sbírání známek s Hitlerem a četba F. L. Věka –

MARIE Pro mě to byly návštěvy mládeži nepřístupných filmů s protektorátními hvězdami ve špinavých žižkovských bijáčcích, kde hráli před začátkem vředy Zelení hájové – lhotákovská atmosféra předměstí zkřížená s felliniovskou nostalgií a viscontiovským děsem.

JENÍK Druhý den jsem tě zasvěcoval do topografie své první sbírky, byl jsem tehdy šíleně poplatný spiritualistické větvičkové meziválečné poezie–

MARIE Šíleně, fakt –

TCHYNĚ Nechci vám do toho mluvit, ale ta voda kape pořád rychleji–

JENÍK Snad kůň, ne?

MARIE Jeníku, neprovokuj mamku!

TCHYNĚ Samozřejmě že kůň!

MARIE Pan Bašta se na to zítra podívá–

JENÍK Marie, asi se mi budeš smát, ale víš, že mám chuť se do té aktovky skutečně pustit? Už dávno mám chuť napsat něco o inteligenci–

MARIE Pokus se o to! A ono by to nakonec nemuselo být jen o inteligenci! Ta metafora by mohla být daleko širší –

JENÍK A vůbec by to mělo mít více rovin –základní symbol i významová stránka různých motivů by měly dávat divákovi poměrně široký prostor k vlastnímu domýšlení–jsem rozhodnut: pustím se do toho–

MARIE Pokud to nebude nějaká čistě intelektuální a intelektuální rafinada, mohlo by to být výborné–ten motiv tekoucí vody je, myslím, skutečně nosný–

JENÍK Určitě. Dá se z toho vytřískat moc. Tekoucí voda –symbol času –potopa– halasovská metafora apokalypsy–

MARIE Promiň, Jeníku, že ti do toho skáču, ale ty kapky v pokoji pana Bašty se skutečně zrychlují–

JENÍK Že se zrychlují? Nezbývá než věřit, že se zase zpomalí–

MARIE Prohujalo je poput vihora -

JENÍK Kad samo pomislim gdje sam tad bio sa stavovima a gdje sam sa stavovima danas!

MARIE Ali to je tako moralo biti! Sjećaš li se kako smo se zatim svo troje prisjećali svog djetinjstva? Imalo je to u sebi nečeg proustovskog -

JENÍK Protektorat je za mene bio motiv iz Noćnog leptira, majčin gutfreundovski šešir, zamračenje, skupljanje markica s Hitlerom i čitanje F. L. Věka ¹ -

MARIE Za mene su to bili odlasci mladeži na zabranjene filmove s protektoratnim zvijezdama u prljavim starim kinima na Žižkovu, gdje je prije početka uvijek svirala pjesma Zeleni gajevi– lhotakovska atmosfera predgrađa uništena felinijevskom nostalgijem i viskonijevskim užasom.

JENÍK Drugog sam te dana upoznao s topografijom svoje prve zbirke, bio sam tada ludo opsjednut spiritualističkom granom češke međuratne poezije -

MARIE Ludo, stvarno –

PUNICA Ne želim vam upadati u riječ, ali ona voda kapa sve brže -

JENÍK Valjda konj, ne?

MARIE Jeniče, nemoj provocirati mamu!

PUNICA Pa naravno, konj!

MARIE Gospodin Bašta će to sutra pogledati -

JENÍK Marie, valjda mi se nećeš smijati, ali znaš, baš mi se piše ta jednočinka. Već mi se odavno piše nešto o inteligenciji -

MARIE Pokušaj! I to na kraju ne bi moralo biti samo o inteligenciji! Ta bi metafora mogla biti daleko šira –

JENÍK To bi općenito trebalo imati više razina – osnovni simbol i značenjska strana raznih motiva trebali bi gledateljima dati razmjerno širok prostor za vlastito promišljanje – odlučio sam: upustit ću se u to -

MARIE Ako ne bude nekakva čisto intelektualna rafinada za intelektualce, to bi moglo biti odlično – taj je motiv tekuće vode, mislim, zbilja nosiv.

JENÍK Svakako. Puno se može izvući iz toga. Tekuća voda – simbol vremena – potopa – halasovska metafora apokalipse -

MARIE Oprosti, Jeniče, što ti upadam u riječ, ali one kapi u sobi gospodina Bašte zbilja ubrzavaju -

JENÍK Zar ubrzavaju? Ne preostaje nam drugo nego vjerovati da će opet usporiti -

¹ Povijesni roman Aloisa Jiráska nastao na prijelazu s 19. na 20. stoljeće, puno ime protagonista romana je František Ladislav Věk.

MARIE A nezpomalí-li se?

JENÍK Nezpomalí-li se, nemusí se ještě zrychlit–

MARIE To je fakt. Počkáme ještě, uvidíme, zda se zpomalují, nebo zrychlují, a podle toho pak uvážíme, co budeme dělat–

TCHYNĚ Řeknu vám ještě jednu historku!

MARIE Já vím–a bude to zase apríl!

TCHYNĚ Tohle není apríl, tohle je fakt.

JENÍK Milostivá paní, neměla byste si raději lehnout? Je už pozdě–

TCHYNĚ Ne.

MARIE Mamko, je to ale opravdu poslední historka, ju?

TCHYNĚ Ju.

MARIE Tak spust!

TCHYNĚ Anebo ne, rozmyslela jsem si to.

JENÍK Nezlobte se, milostivá paní, ale teď, nebo nikdy! Jsme na to už psychicky připraveni a později bychom se už třeba nemohli soustředit–

TCHYNĚ Jeden inženýr v Kobylisích chtěl vystrašit svou ženu, a když se vracela z práce, přivázal se ze zadu k oknu, na krk si dal smyčku a udělal ksicht jako voběšeněj. Jeho žena přišla domů, uviděla to, vykřikla a byla na fleku mrtvá!

MARIE To je pěkná příhoda.

TCHYNĚ To není celý. Jak to ten inženýr viděl, ztvrdnul a nebyl schopnej se vůbec pohnout, jenom civěl před sebe. Vtom ale příběhla sousedka,co slyšela ten křik, vidí oběšeného inženýra, mrtvou ženu na zemi, a víte, co udělala? Začala jimkrást z prádelníku vkladní knížky!

JENÍK To je drastická příhoda.

TCHYNĚ Počkejte, to není celý. Toho chlapíka to vzpamatovalo, a jak tam visel, rozehnal se nohoua nakopnul tu bábu do zadku! A ji z toho klepla pepka taky.

MARIE To je strašná příhoda –

TCHYNĚ Tenčlověk byl pak u soudu–

JENÍK A oběsili ho aspoň?

TCHYNĚ Ne, dostal rok podmínečně, ale jelikož tu svou mrtvou ženu hrozně miloval a nemoh snýst to pomyslení, že ji vlastněodkrágoval, oběsil se ten večer po přelíčení a zrovna na tom okně, jak dělal prve ten žert!

MARIE Mamko, to je apríl!

MARIE A ako ne uspore?

JENÍK Ako ne uspore, ne moraju više ni ubrzati -

MARIE Istina. Pričekajmo još, vidjet ćemo usporavaju li ili ubrzavaju i prema tome ćemo razmotriti što učiniti –

PUNICA Ispričala bum vam još jednu priču!

MARIE Znam - i opet će biti prvoaprilska šala.

PUNICA Ovo nije prvoaprilska šala, ovo je istina.

JENÍK Milostiva gospođo, a da radije odete leći? Već je kasno –

PUNICA Ne.

MARIE Mama, ali ovo je uistinu posljednja priča, ha?

PUNICA Aha.

MARIE Hajde onda.

PUNICA Ili ne, predomislila sam se.

JENÍK Nemojte se ljutiti, milostiva gospođo, ali sad ili nikad! Već smo se na to psihički pripremili i kasnije se možda ne bismo više mogli usredotočiti –

PUNICA Jedan inženjer u Kobylisima htio je preplašiti svoju ženu pa se, kad se vraćala s posla, privezao otraga za prozor, na vrat stavio štrik i napravio grimasu kao da je obješen. Njegova je žena došla doma, vidjela to, vrisnula i ostala na mjestu mrtva!

MARIE To je lijepa zgoda.

PUNICA To nije sve. Kad je to vidio, taj se inženjer ukipio i nije se bio u stanju ni pomaknuti, samo je buljio pred sebe. Ali, tad je dotrčala susjeda, koja je čula onaj vrisak, vidi obješenog muža, mrtvu ženu na zemlji i znate kaj je napravila? Počela im je iz ormarića krasti bankovne knjižice!

JENÍK To je drastična zgoda.

PUNICA Čekajte, to nije sve. Taj je dečko od toga došao k sebi i viseći tamo počeo je mahati nogama i šutnuo tu babu u stražnjicu! I od toga je i nju strefil šlak.

MARIE To je strašna zgoda –

PUNICA Taj čovjek je onda bio na sudu -

JENÍK Jesu li ga barem objesili?

PUNICA Ne, dobio je godinu uvjetno, ali kak je svoju mrtvu ženu užasno volio i nije mogao podnijeti pomisao da ju je stvarno sredio, objesio se prvu večer nakon saslušanja i to baš na onom prozoru di je prvi put napravio onu šalu.

MARIE Mama, to je prvoaprilska šala!

TCHYNĚ Není.

JENÍK To vám říkal také ten řezník?

TCHYNĚ Ne, to říkala paní Konůpková.

JENÍK Dám to do nějaké hry. Půjdete už spát?

TCHYNĚ Já ještě zůstanu.

(Pauza)

Ta příhoda byl taky apríl!

(Marie a Jeník se na sebe podívají a mlčí)

MARIE Slyšíš? Zrychluje se to!

JENÍK Zdá se, že ano.

MARIE Co budeme dělat?

JENÍK Co můžeme dělat?

MARIE Nic.

JENÍK Něco dělat musíme.

MARIE Máš nějakou zkušenost s vodou?

JENÍK Ne. Ale několik věcí je jasných. Vyjdeme od těch nezákladnějších: voda může téct v různé intenzitě. Může jen občas ukápnout, může kapat častěji, může kapat velmi rychle, pak může kapat už tak rychle, že jednotlivé kapky splývají ve víceméně ucelený, abych tak řekl, čůrek–

MARIE Co?

JENÍK Čůrek.

MARIE Čůrek.

JENÍK Ano, čůrek. Ve více méně ucelený, abych tak řekl, čůrek, čůrek se pak může zesilovat, až se změní v proud a proud v tryskání. Mezi všemi těmito intenzitami je pozvolný, spojitý přechod, lze to nazvat narůstáním kvantity.

MARIE Pak ovšem musí dojít v určitém okamžiku ke kvalitativnímu skoku, kdy se kvantita změní v kvalitu–nedalo by se z toho pro nás něco vytrískat?

JENÍK Obávám se, že z toho moc nevytrískáme a že kvalitativní skok, k němuž zde dojde, se obrátí spíš proti nám.

MARIE Myslíš?

TCHYNĚ Záleží na tom, jakéj to je kůň. Jestli je hodnej, tak na nás neskočí.

JENÍK Mluvím o kvalitativním skoku.

TCHYNĚ No bóže! Co je to?

MARIE Vysvětlím ti to, mamko. Voda je stále teplejší, její teplota zvolna narůstá, nic zvláštního se neděje, a najednou šup–je tam bod varu a voda se v tu ránu vypa-

PUNICA Nije.

JENÍK To vam je isto rekao onaj mesar?

PUNICA Ne, to je rekla gospoda Konůpková.

JENÍK Stavit ću to u neku dramu. Idete li na spavanje?

PUNICA Još bum ostala.

(Pauza)

Ova zgodja je isto bila prvoaprilska šala!

(Marie i Jeník se gledaju i šute)

MARIE Čuješ li? Ubrzava!

JENÍK Čini se da da.

MARIE Što ćemo učiniti?

JENÍK Što možemo učiniti?

MARIE Ništa.

JENÍK Moramo učiniti nešto.

MARIE Imaš li ikakvog iskustva s vodom?

JENÍK Ne. Ali nekoliko je stvari jasno. Krenimo od najosnovnijih: voda može teći raznim intenzitetom. Može samo povremeno kapnuti, može kapati češće, može kapati vrlo brzo, pa može kapati toliko brzo da pojedinačne kapi teku u više manje cjelovit, da tako kažem, mlazić–

MARIE Što?

JENÍK Mlazić.

MARIE Mlazić.

JENÍK Da, mlazić. U više manje cjelovit, da tako kažem, mlazić, mlazić se zatim može pojačati, dok se ne pretvori u strujanje, a strujanje u bujicu. Između svih tih intenziteta je postupni, neprekidni prijelaz, može se to nazvati porastom kvantitete.

MARIE Zatim u nekom trenutku svakako mora doći do kvalitativnog skoka, kad se kvantiteta pretvori u kvalitetu – može li se iz toga izvući nešto u našu korist?

JENÍK Bojim se da ne možemo puno izvući iz toga i da će se kvalitativni skok, do kojega će ovdje doći, prije okrenuti protiv nas.

MARIE Misliš?

PUNICA Ovisi o tome kakav je to konj. Ako je dobar, ne bu skočil na nas.

JENÍK Govorim o kvalitativnom skoku.

PUNICA O Bože! A kaj je to?

MARIE Objasnit ću ti, mama. Voda je sve toplija, toplota joj slobodno raste, ne događa se ništa neobično i odjednom hop – tu je točka vrelišta i voda istog trenu

ří a to je ten skok. Nebo jiný případ: voda je stále studenější, její teplota zvolna klesá, nic zvláštního se neděje, a najednou šup–je tam bod mrazu a voda v tu ránu zmrzne a to je zase ten skok, viš. Prostě kvantita–sto stupňů–sezmění v kvalitu–páru–anebo žádný stupeňv led.

TCHYNĚ Takže když zamrzne řeka, je to ten skok.

MARIE Pokud zamrzne v jednom okamžiku, je to skok.

TCHYNĚ A když zamrzne přes noc?

MARIE Když zamrzne přes noc? Jeníku, pomoz mi, je to kvalitativní skok?

JENÍK Když zamrzne přes noc? No tak to není čistý skok, to je spíš jen takový krok.

MARIE Prostě příkladů na to jsou tisíce! Stačí, mamko? Fuj, to jsem se zapotila!

TCHYNĚ Já vím také o jednom kvalitativním skoku!

MARIE Ano? O jakém?

TCHYNĚ Když se panna změní v ženu, chichichi!

MARIE Mamko!

TCHYNĚ Jeden skok–a je z toho kvalitativní skok, chichichi!

MARIE Mamko!

TCHYNĚ Hop–a je to! Chichichi!

MARIE Mamko!

TCHYNĚ Chichichi!

MARIE Jeníku, a jaký kvalitativní skok může vlastně nastat v našem případě?

JENÍK Voda teče stále větším čůrkem, objem čůrku se zvolna rozšiřuje, voda odtéká umyvadlem a nic zvláštního se neděje. A v určitém okamžiku se najednou stane, že čůrek je objemnější, než stačí odtok umyvadla propustit, voda se začne hromadit v umyvadle a posléze přeteče. Průtok se změní v přetok. To je náš skok.

(...)

ispari i to je taj skok. Ili drugi slučaj: voda je sve hladnija, temperatura joj slobodno pada, ne događa se ništa neobično i odjednom hop – tu je točka ledišta i voda se istog trenu zamrzne i to je opet taj skok, znaš. Jednostavno kvantiteta – sto stupnjeva – se pretvori u kvalitetu – paru – ili nulti stupanj u led.

PUNICA Dakle, kad se rijeka zamrzne, to je taj skok.

MARIE Ako se zamrzne u jednom trenu, to je skok.

PUNICA A ak se zamrzne preko noći?

MARIE Ako se zamrzne preko noći? Jeniče, pomoz mi, je li to kvalitativni skok?

JENÍK Ako se zamrzne preko noći? Pa, to onda nije čisti skok, prije je samo korak.

MARIE Ma postoji na tisuće primjera za to! Je li dosta, mama? Uf, sva sam se ozojila!

PUNICA Znam i ja za jedan kvalitativni skok!

MARIE Da? Kakav?

PUNICA Kad se djevica pretvori u ženu, hihih!

MARIE Mama!

PUNICA Hop – i to je to! Hihih!

MARIE Mama!

PUNICA Hihih!

MARIE Jeniče, a kakav se kvalitativni skok može dogoditi u našem slučaju?

JENÍK Voda teče istim mlazom, obujam mlaza se slobodno širi, voda otječe u umivaonik i ne događa se ništa neobično. I u određenom se trenutku dogodi da je mlaz obilniji nego što odvod umivaonika može propustiti, voda se počne gomilati u umivaoniku i na kraju se prelije. Lijevanje se pretvori u prelijevanje. To je naš skok.

(...)

[Povratak na sadržaj](#)

Sławomir Shuty - Dead brother i Ewolucja

Sławomir Shuty je poljski pisac, fotograf i režiser underground filmova, rođen 1973. godine. U ovom broju časopisa Listy prevedene su njegove priče *Dead brother* i *Evolucija* iz knjige *Cukier w normie z ekstrabonusem* (*Normalna razina šećera s dodatkom*) s poljskog jezika na hrvatski.

Dead brother

Pan Janusz, krewny chyba od strony matki, porusza się po pomieszczeniu w całkiem nowym garniturze i dobrze wie, jakie to robi wrażenie na zebranych i publiczności. Wiadomo, w takim eleganckim garniturze to tylko biznesmeni chodzą i automatycznie za kogoś takiego pan Janusz jest uważny. Energiczny, zaradny, przedsiębiorczy. Dzięki temu nawet przystojny.

Wujek Józek z kolei obraca w palcach kluczyki od zupełnie nowego reno. Palto trochę zniszczone, nie żeby bardzo, ale widać, że nienowe, ale on nie musi dbać tak bardzo o tego rodzaju płytki imidż, kokietowanie publiką ubraniem – to dobre dla kobiet (nie szata zdobi człowieka), on swoje już tym samochodem osiągnął. Przez ten samochód zyskał dość; poważanie i mir wśród wszystkich zebranych, wewnątrz i na zewnątrz. Pewnie potem będą się go pytać o różne rzeczy, a on będzie radził i decydował. Będzie też mógł prowadzić programy. Takiemu to dobrze! Piękny samochód!

Janek, chyba już narzeczony Julki, z kolei swoją pozycję podkreśla modnym gładkim uczesaniem, chyba drogim zegarkiem na ręce (bo z daleka dokładnie nie widać, czy drogi, ale najprawdopodobniej tak, bo się świeci jak ze złota) i zawadiacką miną podrywacza. Oj, dziewczyny to bardzo lubią, troszkę takiego niby niczego, a jednak czegoś. Jakoś na człowieka działa, choćby się tego w żywe oczy zapierał. Pięknie! Osiem punktów w górę! Kariera polityczna na sto procent!

Julka też nie w ciemną bita, wie, co ma zrobić, żeby fajnie wyglądać, spodenki z modnego sklepu, farbowane na ciemno długie włosy, odważny makijaż, ładny kolczyk w uchu i opalona cała jak czekoladka. Fiu, fiu! Ciasteczko. Pycha. To się samcom bardzo, ale to bardzo podoba, co dobitnie słyhać, gdy sprośnie chichoczą i drapią się ukradkiem lewą ręką po genitaliach. Popatrzmy na nią jeszcze raz!

Dead brother

Gospodin Janusz, vjerojatno rođak s majčine strane, kreće se po prostoriji u potpunosti novom odijelu i dobro zna kakav to dojam ostavlja na okupljene i javnost. Zna se da u tako elegantnom odijelu hodaju samo poslovni ljudi i automatski se gospodina Janusza smatra jednim od takvih. Energičan, sposoban, poduzetan. Zahvaljujući tome čak i zgodan.

Ujak Józek pak vrti među prstima ključeve od potpunosti novog renoa. Kaput malo uništen, ne previše, ali vidi se da nije nov, ali on ne mora jako brinuti o takvoj vrsti površnog imidža, koketiranje zavođenjem publike odjećom – to je dobro za žene (odijelo ne čini čovjeka), on je svoje već postigao tim automobilom. Preko tog automobila dobro je puno; poštovanje i mir usred svih okupljenih, iznutra i izvana. Sigurno će ga kasnije pitati o raznim stvarima, a on će savjetovati i odlučivati. Moći će također provoditi programe. Takvome je to dobro. Lijep automobil.

Janek, možda već Julkin zaručnik, svoju poziciju naglašava modernom, glatkim frizurom, možda skupim satom na ruci (jer se iz daleka ne vidi dobro je li skup, ali najvjerojatnije je, jer svijetli kao da je od zlata) i osvajačkim licem zavodnika. O, djevojke to jako vole, kao nije ništa, a opet je nešto. Nekako na čovjeka djeluje, pa makar to uporno nijekao. Lijepo! Osam bodova gore! Politička karijera na sto posto.

Julka također nije luda, zna što treba napraviti da bi dobro izgledala. Suknje iz modernog butika, duga kosa ofarbana u tamno, hrabra šminka, lijepa naušnica u uhu i cijela osunčana kao čokoladica. Fiju, fiju! Kolačić. Oholost. To se mužjacima jako, ali jako sviđa, što jasnije čuti, se dobro vidi po tome što se kad bestidno hihoću i kradomice grebu se kradomice lijevom rukom po genitalijama. Pogledajmo je još jednom.

Teta Irena je za tu priliku napravila trajnu. Takva traj-

PREVELA

Dina Eminović

deminovi@ffzg.hr

Ciocia Irena zrobiła sobie na tą okazję trwałą. Taka trwała to też coś. Też się liczy. To nie na byle okazję się robi. To trochę kosztuje. Do tej trwałej niby niewidoczny, a jednak wszyscy widzą, łańcuszek złoty z krzyżkiem także złotym i buty czarne na małych szpilkach. Coś z tego może być! Kobiety po pięćdziesiątce są z niej bardzo kontente.

Za to inna ciotka jakaś taka dziwna jest, ma płaszczyk lichutki taki, z przeróbek, nie płaszczyk nawet, tylko jakaś stara kapotka, że wstyd w takiej wyjść z domu, a co dopiero pokazać się ludziom na takiej uroczystości – jak to od razu widać, nie da się tego ukryć, na nowy jej nie stać, chowa się, zawstydzona, za ciemnymi postaciami, nie chce wysuwać się na pierwszy plan, ale publiczność i tak to bystrym okiem dostrzega i głośno komentuje: - A to paszтет! Aut! Raus, sznel! Fak of!

Ho, ho! Masa dopisała! Frekwencja zaskoczyła! Produkty zostaną rozechytane! Publika tłuszczy się wokół domu. Wszędzie jej pełno, jak much. W drzewach. W oknach. W szczelinach. Gdzie tylko jest miejsce i gdzie można kawałek gęby wsadzić, to już ktoś się wpycha. Wpycha się i wypchnąć się nie da. Zapomnij, że pójdziesz się załatwić i że ci miejsca popilnują. Co to, to nie. To naturalna potrzeba, żeby podglądać, co dzieje się u sąsiadów, a potem opowiadać na ten temat niestworzone rzeczy. Każdy chce popatrzeć i napatrzeć się nie może. Bo dopiero teraz widać, jak to wszystko wygląda. Widać wszystko jak na dłoni. Jaki telewizor, jakie wideo, jaki sprzęt, co na półkach, czy dywan, czy parkiet, czy panele, czy coś innego. I co? Nic wielkiego. Nic specjalnego. Jak to? Jakże?

Cóż... rozczarowanie statusem. Na półkach zakurzone pamiątki i stare gazety, dywan lekko już chyba podniszczony, dwa dość wysiedziane fotele w rogu, szarawa makatka na ścianie, kapa na łóżku taka zwyczajna, w paski, co więcej? No, właśnie że nic. Czyli że nie tak bogato, jak by się zdawać mogło - do kościoła zawsze przychodzili jak panowie, zawsze schludnie i starannie ubrani, wysiadali z samochodu, na tacę rzucali solidny grosz, w końcu on był chyba jakoś ustawiony w strukturach, a tutaj? Normalka, naga prawda, wideo i kolorowy telewizor to byle głupi ma, o satelicie nie wspominając.

Ale co to? Tam? Co to tam? Co się tak błyszczycy? Złoto? Eee... to Jezus się błyszczycy na półce, stąd to tak dobrze nie widać, czy na krzyżu, ale chyba tak, bo jak inaczej. A już wszyscy myśleli, że co cennego. Brudne szyby, to – kurcze – dobrze tak nie ujrysz. No i obrazki

na je također nešto. I to se broji. To se ne radi bilo kojim povodom. To nešto košta. Uz tu trajnu kao neprimjetan, a opet ga svi vide, zlatni lančić s križićem također zlatnim i crne cipele na malim potpeticama. Nešto od toga može biti. Žene iznad pedeset godina su s njom jako zadovoljne.

Zato je druga teta sva neka čudna, ima nekakav ofucan kaputić, prekrojen, čak nije kaputić, samo nekakav stari ogrtač, da ti je neugodno u njemu izaći iz kuće, a kamoli pokazati se ljudima na takvoj svečanosti – kako se to odmah vidi, to se ne da sakriti, ne može si priuštiti novi, skriva se, postidena, iza tamnih likova, ne želi izaći u prvi plan, ali javnost svejedno primjećuje bistrim okom i glasno komentira: - To ne valja! Aut! Raus, sznel! Fak of!

Ho, ho! Gomila nije iznevjerila! Frekvencija je iznenadila! Proizvodi će biti rasprodani. Publika se gomila oko kuće. Puno ih je, kao muha. Na vratima. Na prozorima. U pukotinama. Gdje god ima mjesta i gdje god je moguće ugurati komadić gubice, već se netko ubacuje. Ugurava se i izgurati se ne da. Ako hoćeš otići na WC i misliš da će ti sačuvati mjesto, zaboravi. Nema šanse. To je prirodna potreba, viriti što se događa kod susjeda, a zatim o tome pričati izmišljene stvari. Svatko želi pogledati i ne može se nagledati. Jer upravo se sad vidi kako to sve izgleda. Sve je vidljivo kao na dlanu. Kakav televizor, kakav video, kakva oprema, što je na policama, da li tepih, da li parket, da li pločice ili nešto drugo. I što? Ništa veliko. Ništa specijalno. Kako to? Kako?

Dakle... razočaranje statusom. Na policama prajnavi suveniri i stare novine, tepih već možda lagano pohaban, dvije dosta stare fotelje u kutu, siva tapiserija na zidu, pokrivač na krevetu neki obični, prugasti, što više? Upravo ništa. Ili, ništa tako bogato, kako bi se moglo činiti – u crkvu su uvijek dolazili kao gospoda, uvijek uredno i pažljivo odjeveni, izlazili iz automobila, bacali solidni groš na pladanj, na kraju on je možda bio nekako pozicioniran u strukturama, a ovdje? Normalna, gola istina, video i televizor u boji, to svatko ima, a satelit da i ne spominjemo.

Ali što je to? Tamo? Što je to tamo? Što tako svijetli? Zlato? Eee... to Isus svijetli na polici, odavde se to tako dobro ne vidi, da li je na križu, ali vjerojatno je, jer kako bi drukčije. A već su svi mislili da je nešto vrijedno. Prljava prozorska stakla, to – kvragu – nećeš tako dobro vidjeti. I slike na zidovima. Marija, papa, znamo to, znamo, norma, standard. U predvorju previše cipela i

na ścianach. Maryja, papież, znamy to, znamy, norma, standardik. W przedsonku za to dużo butów i jakichś szmat dziwnych, ni to ubrań, ni to co. Wszystkie takie skołtuniałe i brudne się wydają. Porażka! Widza, chuje, nie szanują i zostaną za to po ceremonii przykładnie ukarani nagłym spadkiem zainteresowania. A jak!

Oho! Ciii... cisza! Coś tam się dzieje wewnątrz. Jacek, całkiem młody jeszcze bliski kuzyn, zdejmuje marynarkę i napina pod koszulą ukryte mięśnie, co od razu mu zyskuje głosy siłaczy. Co bierzesz – zdają się pytać go na migi przez szybę młodzi silni – gainer? glutarol? kreatynę? acetabolan? A on na migi odpowiada: Nie, wstrzykuję sobie PGF-2 pięć razy dziennie razem z insuliną! Na to oni: Fajny chłop z ciebie, przybij piątkę!

Ciocia Justyna, inny liczący się konkurent, płacze; ależ to doskonale! Takie ludzkie reakcje to od razu akcje do góry. Popularność, ciociu, się zbliża! I to niemała. Ale okazuje się, że płacze ich tam więcej. Kto pierwszy, ten lepszy! Ciocia Justyna była pierwsza, to jej się chwała należy, choć płacz cioci Ziuty może podobać się bardziej. Jest taki obfity i szczery. Wskaźniki obu cioc nieodwołalnie idą na pole zielone, co oznacza, że jest lepiej niż nieźle.

Maciek, ze strony wujka Janka, jest wyluzowany. Wyraźnie widać, że preferuje swobodny, młodzieżowy styl bycia, ubierania się oraz rozmnażania. To może chwycić – zdaje się myśleć. Czy jednak w tej sytuacji zyska sobie sympatię? Trudno powiedzieć. Łaska tłumu na pstrym koniu jeździ. Jedną godzinę dymasz, drugą jesteś dymany. Ryzyk-fizyk.

Wtem, o zgrozo, pan Mietek, krępy gość, daleki krewny, a z czyjej strony, to dokładnie nie wiadomo, bo w programie nie podali, sięga po broń ostateczną, broń masowego rażenia – popularność lub śmierć – zdejmuje jakieś czarne klapki z tyłu spodni i oczom zgromadzonych ukazują się jego nagie pośladki. Wypina je jak pawian w stronę okna, świadom, że jego kształtny goły tył może przyciągnąć uwagę, a przy tym wykonuje rękoma sprośne gesty, sugerujące chyba... stosunek płciowy? I rzeczywiście. Tego nikt się nie spodziewał! Co za pikanteria! Co za skandal! Publika jest oszołomiona i niezdecydowana. Kobiety i pederaci wiwatuja. Reszta nieco zgorszona, choć ciekawa. Cóż, zobaczymy, jaki będzie rezultat tego posunięcia, bo wskaźnik wariuje, do góry, do dołu, jakby się zdecydować nie mógł, co zrobić. Trzymamy kciuki, panie Mietku!

Mówcie, co chcecie, ale niekłamany faworytem

nekich ćudnich krpa, nit je odjeća, nit što drugo. Sve tako zapleteno i djeluju prljavo. Poraz! Šupci gledatelj ne poštuju i nakon ceremonije će za to biti prikladno kažnjeni naglim padom zainteresiranosti. I te kako!

Oho! Tiii... tišina. Nešto se tamo unutra događa. Jacek, još dosta mladi bliski rođak, skida sako i napinje skrivene mišiće pod košuljom, što mu odmah donosi glasove sportaša. Što uzimaš – pita ga pokretima kroz prozor snažna mladež – gainer? glutarol? kreatin? acetabolan? A on kretnjama odgovara: Ne, ubrizgavam si PGF-2 pet puta na dan zajedno s inzulinom. Na to oni: Bit će od tebe divan dečko, daj pet!

Teta Justyna, drugi konkurent koji spada u favorite, plače; i to savršeno. Za takve ljudske reakcije dionice odmah rastu. Teta, popularnost se približava. I to velika. Ali ispostavlja se da ih tamo plače više. Tko prvi, taj bolji. Teta Justyna je bila prva, njoj pripada slava, iako se plač tete Ziute može više sviđati. Tako je obilan i iskren. Pokazatelj obje tete neizbježno idu na zeleno polje, što označava, da je bolje nego dobro.

Maciek, sa strane ujaka Janka, je ležeran. Jasno se vidi da preferira slobodan, mladenački stil života, odijevanja i razmnožavanja. To može privući – izgleda da tako misli. Da li će u toj situaciji pridobiti simpatije? Teško je reći. Odobravanje gomile na šarenom konju juri. Tko bi gori sad je doli. Tko ne riskira ne profitira.

Odjednom, strava i užas, gospodin Mietek, zdepast tip, daleki rođak, a s čije strane to se točno ne zna jer nisu naveli u programu, poseže za konačnim oružjem, oružjem masovne snage – popularnost ili smrt – skida neke crne preklupe sa stražnjeg dijela hlača i očima okupljenih ukazuje se njegova gola stražnjica. Napinje je poput pavijana prema prozoru, svjestan da njegova oblikovana, gola stražnjica može privući pozornost, a pri tome, rukama izvodi nepristojne geste, koje sugeriraju možda... spolni odnos? I doista. Tome se nitko nije nadao. Kakva pikanterija! Kakav skandal! Publika je opijena i neodlučna. Žene i homoseksualci nazdravljaju. Ostatak malo zgrožen, iako zainteresiran. Ali pogledajmo kakav će biti rezultat tog poteza, jer kazaljka varira, čas gore, čas dolje, kao da se ne može odlučiti što napraviti. Držimo palčeve gospodine Mietek!

Recite što god hoćete, ali on je pravi favorit. Sa sigurnošću će privući najviše glasova. Cijeli ostatak – drugi plan. Takva je istina. Ali njemu se nema što prigovoriti. Šteta samo što je tako kasno. Svaki ga, htio ne htio, promatra. On odbacuje, ali i privlači kao magnet. Nezdrava

to jest on. Głosów z pewnością najwięcej przyciągnie. Cała reszta – drugi plan. Taka jest prawda. No nie ma na niego bola. Szkoda tylko, że tak późno! Każdy się, chcąc nie chcąc, patrzy na niego. On odpycha, ale i przyciąga jak magnes. Niezdrową czy zdrową ciekawość pobudza i wyobraźnia pracuje za dwie.

Garnitur ma stary, z krepy, chyba odkurzony jeszcze ze ślubu, a kiedy to było? Jakoś w pięćdziesiątych latach, jak miał koło dwudziestki. Jak żył, to pamiętał ten dzień jak dziś, dużo pamiętał z dawnych czasów, wojna, po wojnie i jeszcze potem. Garnitur ciut jakby za duży, bo wygląda w nim jak lalka w przyszerokim ubranku, co jest może śmieszne, ale tego nikt głośno nie komentuje, bo nie wypada. Już lepiej ugryźć się w język, bo nie wiadomo nigdy, czy ktoś tego nie słyszy i potem nie będzie tyłka stamtąd zatruwał. A bo wiemy, jak z tym życiem po życiu jest? Na razie wiadomo tylko, że leży jak kłoda sztywny. I jeszcze, że trumna dębowa, bardzo kosztowna.

Ewolucja

Na początku szkolenie było udawką. Zastanawiał się, czy o to naprawdę chodziło. Czy praca, którą po żmudnych szkoleniowych doświadczeniach miał podjąć, przyniesie mu rzeczywiście długo oczekiwane zawodowe spełnienie i finansową satysfakcję. W gąszczu frustrujących procedur trudno było się odnaleźć. W częstych chwilach zwątpienia chciał zrezygnować. Niezwolocznie. Natychmiast. Chciał spalić za sobą mosty. Wykasować swoje referencje z baz danych. Pragnął choć raz w życiu poddać się emocjom. Działać spontanicznie. Posłuchać głosu intuicji. Jednym słowem, miał samopoczucie wisielcze. A warunki?

Pozał się Boże. Tego się nie spodziewał. To przerosło jego wyobrażenie o pracodawcach, którzy, jak miało wynikać z reklamówek zamieszczanych w prasie branżowej, wyjątkowo dbali o personel. W poczuciu bezsilności narzekał, kiedy tylko się dało. Cóż z tego? Nikt przecież nie brał jego głosu poważnie. To była twarda, ciężka szkoła życia zawodowego. Do rzeczy: klatka była okropnie ciasna.

Prawdę mówiąc, nie miał możliwości swobodnego rozprostowania członków. Kościec przywykł do zgarbienia, ręce zwisały bezwładnie wzdłuż tułowia. Nogi

ili zdrava znatiželja potiče i radi dvostruko jače.

Odijelo ima staro, od krepa, možda očišćeno još od vjenčanja, a kada je to bilo? Negdje pedesetih godina, kada je imao oko dvadeset. Za života, pamtio je taj dan kao danas, puno je pamtio iz davnih vremena, rat, poslije rata i još poslije. Odijelo malčice kao da je preveliko, jer izgleda u njemu kao lutka u preširokom odijelcu, što možda je smiješno, ali to nitko naglas ne komentira, jer ne priliči. Bolje se ugristi za jezik, jer nikad se ne zna, hoće li netko to čuti i potom nešto od tamo zagorčavati. Jer otkud znamo, što je s tim životom poslije života? Zasad se zna samo toliko da leži ukočen kao klada. I još to da je hrastov lijes veoma skup.

Evolucija

Na početku školovanje - podučavanje je bilo muka. Pitao se o čemu se tu zaista radi. Hoće li mu posao, koji će nakon napornog obrazovnog iskustva prihvatiti, zaista donijeti dugo očekivano profesionalno ostvarenje i financijsko zadovoljstvo. U nepreglednom mnoštvu frustrirajućih procedura, teško se bilo snaći. U čestim trenucima obeshrabrenja htio je odustati. Bez otezanja. Odmah. Porušiti mostove za sobom. Izbrisati svoje preporuke iz baza podataka. Želio se, bar jednom u životu, prepuštiti osjećajima. Biti spontan. Poslušati glas intuicije. Jednom riječju, osjećao se užasno. A mogućnosti?

Smiluj se Bože. Tome se nije nadao. To je nadišlo njegovu predodžbu o poslodavcima koji su, kako je činilo iz reklama u stručnom tisku, izuzetno brinuli o osoblju. U trenucima nemoći jadikovao je kad god je mogao. I što sad? I tako ga nitko nije shvaćao ozbiljno. Bila je to tvrda, teška škola profesionalnog života. Prijedimo na stvar: kavez je bio strašno tijesan.

Iskreno govoreći, nije imao mogućnosti normalno se protegnuti. Tijelo je priviknuo na zgrbljenost, ruke su nepokretno bile obješene duž trupa. Noge svinute. Sklupčan, spavao je dubokim snom, nesvjestan opasnosti koje vrebaju u tami. To je bila blagodat kaveza. Svako

[Povratak na sadržaj](#)

PREVELA

Eva Novak

enovak@ffzg.hr

były ugięte. Zwinięty w kłębek, spał snem głębokim, nieświadom zagrożeń czyhających w ciemnościach. To było dobrodziejstwo klatki. Codziennie rano dostawał świeżą wodę i miskę wypełnioną resztkami. Siano wymieniano co tydzień, przez ten czas zwykle zdążył je porządnie zapaskudzić. Powoli nauczył się wydalać płyny ustrojowe poza klatkę, dzięki czemu posłanie dłużej pozostawało suche. O wyjściu choć na chwilę nie było mowy. Cóż, wiedział, na co się decyduje. Nie pozostawało nic innego, jak brnąć w to dalej.

Godzinami zwiślał zawieszony na górnych prętach klatki. Wielkie szczęki przeżuwały surowe posiłki. Zgniłą marchew, zatęchłą cebulę i cuchnące mięso. Pozbawionymi szpiku kośćmi bombardował zebranych wokół klatki ciekawskich. Pluł na roześmiane twarze. Wypinał czerwony tyłek ku uciesze gawiedzi.

Po pewnym czasie uświadomił sobie, że gdy jest miły, dostaje od nich cukierki. Postanowił nad tym popracować i uzyskał wymierny efekt. Powoli osiągnął też umiejętność nawiązywania doskonałych kontaktów interpersonalnych. Odnosił się z wielką sympatią do odwiedzających go gości. Łatwo porozumiewał się z nimi wzrokiem. Od rozbawionych jego wybrykami widzów brał smaczne banany, które stały się jego przysmakiem, i uprzejmie za nie dziękował. Był szarmancki względem kobiet i delikatny wobec dzieci. Do osobników tej samej płci wciąż niestety szczyrzył zęby. Choć z daleka mogło to wyglądać na nieudaną próbę uśmiechu. Podcierał się lewą ręką, prawą zaś wyciągnął, zawsze pierwszy, w szczerym geście powitania. Przedstawiał się na początku rozmowy, dokładnie zapamiętywał imię interlokutora. Jego słownik wzbogacił się o mnóstwo cennych i używanych w poważnym świecie słów. Zmienił się też jego wygląd zewnętrzny. Sylwetka się wyprostowała, skóra zbrązowiła, rozkosznie opalona, bicepsy zaokrągliły się niezwykle pociągająco. Bez oporów zdecydował się na depilację intymnych miejsc.

Kobiety traktował z szacunkiem i wyraźną zawodową rezerwą, co usuwało go z kręgu podejrzanych o nie stosowne zachowanie w miejscu pracy. O praktykach seksistowskich, ukradkowych spojrzeń na biust, komentarzach na temat krągłości pośladków nie było nawet mowy. Nic z tych rzeczy. Pewny profesjonalizm. Stał się biegły w najważniejszych problemach politycznych świata. Umiał bezbłędnie umiejscowić na mapie punkty zapalne, mogące stać się zarzewiem zbrojnych konfliktów. Do spożywania posiłku używał dwóch rąk

jutro dobivao je svježu vodu i zdjelicu punu ostataka. Sijeno se mijenjalo svaki tjedan i kroz to ga je vrijeme obično uspio dobrano uprljati. Polako je naučio izlučivati organske tekućine izvan kaveza, zahvaljujući čemu je ležaj dulje ostajao suh. O izlasku pak ni na trenutak nije bilo govora. I što, znao je, na što se odlučuje. Nije mu preostalo ništa drugo nego gurati dalje.

Satima je visio obješen na gornjim prečkama kaveza. Velika čeljust žvakala je sirove obroke. Trulu mrkvu, pljesnivi luk i smrdljivo meso. Kostima bez srži bombardirao je zainteresirane koji su se okupili oko kaveza. Pljuvao je na nasmiješena lica. Pokazivao je crvenu guzu na radost svjetine.

Nakon nekog vremena, shvatio je da ponašajući se pristojno, dobiva od njih slatkiše. Odlučio je na tome poraditi i postigao je zadovoljavajući efekt.

Polako je ostvario i sposobnost razvijanja odličnih međuljudskih odnosa. Prema posjetiteljima odnosio se s velikom simpatijom. Lako se s njima sporazumijevao pogledom. Zahvaljujući svojim ludostima, od zabavljanih gledatelja dobivao je ukusne banane, koje su postale njegovom poslasticom i pristojno je za njih zahvaljivao. Bio je šarmantan prema ženama i nježan prema djeci. Pripadnicima istog spola i dalje je, nažalost, pokazivao zube. Ipak, iz daleka je to moglo izgledati kao propali pokušaj osmijeha. Brisao se lijevom rukom, dok bi desnu pružao, uvijek prvi, kao iskreni znak pozdrava. Predstavljao se na početku razgovora, točno pamteći ime sugovornika. Njegov rječnik obogatio se mnoštvom vrijednih riječi koje se koriste u ozbiljnom svijetu. Njegov vanjski izgled se promijenio. Silueta mu se izravnala, koža mu je poprimila smeđu boju i izgledala ugodno osunčano, bicepsu su se zaokružili neobično privlačno. Bez dvojbi odlučio se za depilaciju intimnih mjesta.

Prema ženama se odnosio s poštovanjem i izrazitom poslovnom suzdržanošću, što ga je isključilo iz kruga osoba osumnjičenih za neprikladno ponašanje na poslu. O seksističkim potezima, skrivenim pogledima na grudi, komentarima na temu oblina nije bilo govora. Ništa od toga. Potpuna profesionalnost. Odlično se snalazio u najvažnijim političkim problemima svijeta. Bez pogreške je znao na karti odrediti lokaciju kriznih žarišta, koja mogu postati središtima oružanih sukoba. Za konzumiranje obroka koristio je dvije ruke i kompletni pribor za jelo. Ponešto je i čituckao. Shvatio je u čemu je cijelo vrijeme stvar.

i pełnego kompletu sztucców. Czytywał to i owo. Złapał dryg, o który cały czas chodziło.

Mocodawcy byli zadowoleni z postępów, jakie poczynił podczas szkolenia. Oznaczało to bowiem, że za-inwestowane w pracownika pieniądze nie poszły w błoto. Jego nowe warunki były współmierne z wynikami. Pasza stała się lepsza. Wśród kleistej brei pojawiły się słodkie rodzyunki. Zużyte workowate ubrania zastąpiły markowe garnitury. Surowa klatka zmieniła się w wytworny apartament. Zapach potu maskował już drogą, skomponowaną w najlepszych laboratoriach mieszką zapachów. Jego sportowa sylwetka komponowała się znakomicie z luksusowymi wnętrzami i ekskluzywnymi samochodami. Do twarzy było mu z markowym cygarem i lampką dobrego wina.

Chcąc osiągnąć najwyższe wtajemniczenie, godzinami oddawał się pływaniu na głębokiej wodzie, ćwiczył chwyt poniżej pasa i przez pastwienie się nad gryzoniami wyzbywał się ludzkich uczuć. Najważniejsze w tym zawodzie to zachować zimną krew. Sukces nie przychodzi łatwo. Musi pamiętać o tym każdego dnia. Ta droga nie jest usłana różami. Tylko twardy tyłek, mocne łokcie i miękki kark gwarantują awans.

Wieńczący szkolenie egzamin zdał z wyróżnieniem: wysoka kultura osobista, zdolności negocjacyjne, kreatywność, duże ambicje, konsekwencja i wytrwałość w dążeniu do celu, komunikatywność, umiejętność pracy w zespole oraz w warunkach stresowych – wszystko na najwyższym poziomie.

Popatrzył na szczeble nie bez strachu, wszak im wyżej, tym łatwiej spaść. Ale odwrotu już nie było. I nie będzie.

Poslodavci su bili zadovoljni zbog napredaka koje je postigao tijekom školovanja. Naime, to je značilo da novac uložen u radnika nije bačen u blato. Njegove nove mogućnosti bile su srazmjerne s rezultatima. Krma je postala bolja. U ljepljivoj kaši pojavile su se slatke groždice. Iznošenu, vrećastu odjeću zamijenila su markirana odjela. Grubi kavez zamijenio je otmjeni stan. Vojni znoj sada je prikrivao skupom, u najboljim laboratorijima izradenom, mješavinom mirisa. Njegova sportska silueta izvrsno se uklopila s luksuznim interijerom i ekskluzivnim automobilima. Dobro je izgledao sa skupim cigarama i čašom dobrog vina.

Budući da je htio postići najviši stupanj napretka, sate je provodio plivajući u dubokoj vodi, vježbao je zahvate ispod pojasa i izživljavanjem nad gladavcima lišavao se ljudskih osjećaja. Najvažnije u tom poslu bilo je ostati hladnokrvan. Uspjeh ne dolazi lako. Mora se toga prisjećati svakoga dana. Taj put nije posut ružama. Samo tvrda guza, jaki laktovi i mekani vrat garantiraju uspjeh.

Ispit koji mu je okrunio školovanje položio je s priznanjima: visoka osobna kultura, velike ambicije, konzekvencija i ustrajnost u ostvarivanju cilja, komunikativnost, sposobnost rada u grupi i stresnim situacijama – sve to na najvišem stupnju.

Pogledao je prečke, ali sa strahom, jer što si više, lakše je pasti. Ali povratka više nije bilo. I neće ga biti.

[Povratak na sadržaj](#)

Izbor pjesama Wisławe Szymborske

Više o Wisławi Szymborskoj saznajte iz članka Amalije Žižić.

Do własnego wiersza

W najlepszym razie
będziesz, mój wierszu, uważnie czytany,
komentowany i zapamiętany.

W gorszym przypadku
tylko przeczytany.

Trzecia możliwość –
wprawdzie napisany,
ale po chwili wrzucony do kosza.

Masz jeszcze czwarte wyjście do wykorzystania –
znikniesz nienapisany,
z zadowoleniem mrucząc coś do siebie.

Urodzony

Więc to jest jego matka.
Ta mała kobieta.
Szerooka sprawczyni.

Łódka, w której przed laty
przyłynął do brzegu.

To z niej się wydobywał
na świat,
na niewieczność.

Rodzicielka mężczyzny,
z którym skaczą przez ognie.

Więc to ona, ta jedyna,
co go sobie nie wybrała
gotowego, zupełnego.

Svojoj pjesmi

U najboljem slučaju,
moja pjesmo, bit ćeš pomno čitana,
tumačena i zapamćena.

U najgorem,
samo pročitana.

Treća mogućnost -
istina, napisana, ali
u drugom trenu bačena u koš.

Još ti je četvrti izlaz ostao -
nestat ćeš nenapisana,
zadovoljno pjevušiti samoj sebi.

Roden

Ovo je, dakle, njegova majka.
Ova malena žena.
Sivooka izvršiteljica.

Čamac u kojemu je
doplivao do obale.

Ona iz koje je izašao
na svijet,
u trajanje.

Roditeljica muškarca,
s kojim preskačem vatru.

To je, dakle, ona, jedina,
koja ga nije izabrala
gotovog, potpunog.

PREVELA

Amalija Žižić

amalijaziz@gmail.com

[Povratak na sadržaj](#)

Sama go pochwyciła
w znajomą mi skórę,
przywiązała do kości
ukrytych przede mną.

Sama mu wypatrzyła
jego szare oczy,
jakimi spozirzał na mnie.

Więc to ona, alfa jego.
Dlaczego mi ją pokazał.

Urodzony.
Więc jednak i on urodzony.
Urodzony jak wszyscy.
Jak ja, która umrę.

Syn prawdziwej kobiety.
Przybysz z głębin ciała.
Wędrowiec do omegi.

Narażony
na nieobecność swoją
zawsząd,
w każdej chwili.

A jego głowa
to jest głowa w mur
ustępliwy do czasu.

A jego ruchy
to są uchYLENIA
od powszechnego wyroku.

Zrozumiałam,
że uszedł już połowę drogi.

Ale mi tego nie powiedział,
nie.

- To maja matka -
powiedział mi tylko.

Ona ga je primila
u poznatu mi kožu,
vezala ga za kosti
skrivene preda mnom.

Ona mu je otkrila
njegove sive oči
kojima me gledao.

Ona je, dakle, njegov alfa.
Zato mi ju je pokazao.

Roden.
Ipak je i on roden.
Roden kao svi.
Kao ja, koja ću umrijeti.

Sin stvarne žene.
Pridošlica iz ponora tijela.
Putnik ka omegi.

Kome prijete opasnost
sa svih strana,
u svakome trenu.

A glava njegova
to je glava koja udara o
zid, popustljiv na vrijeme.

A njegovi pokreti
izmicanja su
općoj presudi.

Razumijem,
da je prešao polovicu svog puta.

Ali to mi nije rekao,
ne.

Ovo je moja majka -
samo je izgovorio.

[Povratak na sadržaj](#)

Nic dva razy

Nic dva razy się nie zdarza
i nie zdarzy. Z tej przyczyny
zrodziliśmy się bez wprawy
i pomrzemy bez rutyny.

Choćbyśmy uczniami byli
najlepszymi w szkole świata,
nie będziemy repetować
żadnej zimy ani lata.

Żaden dzień się nie powtórzy,
nie ma dwóch podobnych nocy,
dwóch tych samych pocałunków,
dwóch jednakich spojrzeń w oczy.

Wczoraj, kiedy twoje imię
ktoś wymówił przy mnie głośno,
tak mi było, jakby róża
przez otwarte wpadła okno.

Dziś, kiedy jesteście razem,
odwróciłam twarz ku ścianie.
Róża? Jak wygląda róża?
Czy to kwiat? A może kamień?

Czemu ty się, zła godzino,
z niepotrzebnym mieszasz lękiem?
Jesteś - a więc musisz minąć.
Miniesz - a więc to jest piękne.

Uśmiechnięci, współobjęci
spróbujemy szukać zgody,
choć różnimy się od siebie
jak dwie krople czystej wody.

Dva puta – ništa

Ništa se dvaput ne desi,
ni desit neće. S tim živjet',
rodismo se bez vještine
bez navike ćemo pomr'jet'.

Pa i da smo najgluplji bili
učenici škole sv'jeta,
nećemo ponavljati
zime, niti jednog ljeta.

Ni jedan dan ponovit' se neće,
dviju istih nema noći,
dva ista poljupca, nit dva
ista pogleda u oči.

Kad je jučer tvoje ime
jeknulo kraj mene glasno,
osjetih k'o da je ruža
kroz okno pala otvoreno.

Danas, kada skupa jesmo,
okrenuh ja zidu lice.
Ruža, što je? Nije l' ona
cvijet, a možda i kamen?

Zašto li se, zli sate, s
nepotrebnim m'ješaš strahom?
Jesi - a već moraš nestat'.
Nestaješ - ali s ljepotom.

Nasmijani, obgrljeni
u potrazi za suglasjem,
razlikujemo se kao
čiste vode kapi dvije.

[Povratak na sadržaj](#)

Miloš Urban - Lord Mord

Ulomak iz djela

Miloš Urban (rođen 4. listopada 1967. u Sokolovu) je češki pisac, prevoditelj i urednik. Izdao je šest romana, nekoliko novela i zbirku priča. Njegove knjige prevedene su na njemački, španjolski, nizozemski, mađarski ruski i talijanski. Napisao je i dvije drame i nekoliko priča izdanih u raznim časopisima.

Lord Mord

Brankou jsme vjeli do Židovského města, prvním průjezdem od řeky, přímo do nejhanebnějšího kouta staré Prahy, kde bylo šero i ve dne, ale po celý čas hořela za okny červená světla petrolejek. Některé z domů stále ještě obepínaly řetězy, pamatující doby, kdy Židé směli ze svého města ven jen v určených hodinách. Ale původních obyvatel tu je čím dál méně. Jsou to desítky let, co bylo pražským Židům povoleno stěhovat se ven z ghetta, zatímco do jejich uprázdněných domků se nastěhovala gójská lůza ze všech koutů českých zemí. Nepřicházeli jen muži, ale i ženy, a ty nejchudší zjistily, když nechtěly umřít hladu, že i ta nejošklivější se může za pár potřebných halířů prodat. Na pražském trhu těla se prodávaly sraštlé babky, kostnaté matrony i vyhublé velkooké děti, chlapani jako děvčata. Praha vzdychala, sténala a nařikala, kvil pářících se savců se nejsilněji ozýval z uliček a dvorků Židovského Města u radnice si zacpávala uši.

Zastavili jsme pod zelenobilou cedulí s českým i německým nápisem „Hostinec Friedmann - Vaše potěcha a uspokojení“, vyvedeným nepříliš úhledným černým písmem. Ulice páchla. Za okny v patře se nesvítilo, za velkou vitráží v přízemí, složenou z neprůhledných sklíček zalitých olovem, to barevně žhnulo. Poutník se snadno mohl splést a požádat o vydatnou večeři. Dostal by ji, ale spolu s ní něco navíc.

Hodil jsem kočímu peníz a vstoupil do podniku. Hned v předsíni se lámal v pase starý poskok Belisar a dlouhýma rukama chmatal po mém klobouku a plášti, pane hrabě sem a pane hrabě tam, co Excelenci k nám asi tak přivádí, bohužel nemáme žádné nové zboží, ale z lokálu ho okřikl známý hlas a jeho majitelka mi nesměle vyšla v ústrety. Byla pořád pěkná, s milým úsměvem v kulaté tváři, tedy spíš tlusté, s křiklavě žlucenými vlasy. Vypadala skoro na čtyřicet, bylo jí o deset méně a jmeno-

Lord Mord

Kroz branu smo ušli u Židovski grad, kroz prvi prolaz od rijeke, ravno u najsrमतniji kut starog Praga, gdje je i po danu bilo mračno, ali su iza prozora cijelo vrijeme gorjela crvena svjetla petrolejki. Neke od kuća su još uvijek okruživali lanci, pamteći vremena kad su Židovi izvan iz svoga grada smjeli samo u određenim satima. Ali izvornih je stanovnika tu sve manje i manje. Prošlo je desetak godina otkako je praškim Židovima dozvoljeno da se sele se van iz geta, a u njihove napuštene kućice naselio se plemićki ološ iz svih kuteva českých zemalja. Nisu dolazili samo muškarci, već i žene, a one najsiromašnije su shvatile da ako ne žele umrijeti od gladi, i ona najružnija se može prodati za par potrebnih novčića. Na pražskoj tržnici tijela su prodavale naborane ženturače, koštunjave starice i mršava buljooka djeca, dječaci jednako kao i djevojčice. Prag je uzdisao, stonjao, žalio, urlik sisavaca koji se pare odzvanjao je naj-snažnije iz uličica i dvorišta Židovskog grada, a gradske vlasti su pokrivala uši.

Zaustavili smo se ispod zeleno-bijelog znaka s českým i njemačkim natpisom “Gostionica Friedman – vaša sreća i zadovoljstvo”, izvedenog ne baš spretnim crnim rukopisom. Ulica je zaudarala. Iza prozora na katku nije gorjelo svjetlo, iza velikog vitraja u prizemlju sastavljenog od neprozirnih stakalaca zalivenih olovom šareno je sjalo. Putnik se lako mogao zbuniti i naručiti bogatu večeru. Dobio bi je, ali zajedno s još nečim.

Bacio sam kočijašu novac i ušao u krčmu. Odmah u prizemlju naklanjao se stari sluga Belisar i dugim rukama posezao za mojim šeširom i plaštom, gospodine grofe ovo, gospodine grofe ono, što pak Ekselenciju dovodi k nama, nažalost nemamo nikakvu novu robu, ali ga je iz lokala glasno prekorio poznati glas, a njegova vlasnica mi je sramežljivo išla ususret. Još je bila lijepa, s ljubaznim osmijehom na okruglom licu, zapravo više

PREVELA

Anna Pleadin

annaplea@gmail.com

vala se Otko, Otko Meyrinková. Kdysi jsem ji učil mluvit slušně, ona mě sprostě.

Přistoupil jsem k ní, že ji obejmou, ale couvla, jako bych ji chtěl uhadit. Zatřásl mnou kašel a ona odskočila jak od nakaženého, po úsměvu teď ani stopy. Zastavila se u nás marná Friedmannka, měla nový, do výšky vymodelovaný účes s ondulací, a pokusila se o pukrle, nohy jí podklesly snadno, ale vytáhnout se zpátky už bylo horší, v koutku úst jí zacukala bolest.

Políbil jsem jí ruku a hned ji nepustil, uchopil jsem levačkou Otčinu ruku a překřížil ty dvě, obě ženy to vyvedlo z míry, potom jsem taky tu Otčinu políbil, jazyk je někdy legrační nástroj a já tím svým přeštil marná její obrovský biskupský prsten a Otce zas zasunul špičku mezi tučný prostředník a ukazovák, samozřejmě je měla alabastrové, voňavé mýdlem a kolínskou, ta tady nádobí mýt nemusí. Voňavka mi znova zavelela do kašle.

„Ale copak, hrabě je nastuzenej, tak proč neJeží v posteli, ve svý?“ Marná vytrhla ruku z mého sevření, sekla kostěným vějířem a ponechala ho jako štít před obličejem, ale já už jsem průdušky uklidnil a zachytil poskokova shrbená záda, nesl nám falešné šampaňské na stříbrném tácu, který k mému úžasu držel vysoko nad hlavou. Obratně láhev otevřel a naléval bublinovou šťávu smíšenou s ovocným moštem a lihem.

„To je tím ovzduším, jinak jsem zdravý jako sedlák.“ Obdařil jsem marná bělostným úsměvem, takže spustila vějíř. Připili jsme si.

„No tak si pana hraběte nech,“ obrátila se marná k Otce, „nahoru stejně nepůjdete, a co vypije, to mu nezapomeň připsat.“ Ukázala žlutý chrup s jednou dírou vpravo dole a otočila se k odchodu, ale potom se ještě ohlédla. „Tobě samosebou jedna sklenička stačí, Otko, po bublinkách ti jede huba.“ Pak se s pozvednutou sukni odkolébala do vedlejšího budoáru, myslím, že mu říkali „zelený“. Právě tam vstoupili dva muži vedení Belisarem.

Jak jsem se za skupinkou díval, Otko mi vyprázdnila skleničku. Pousmála se dívčími ústy, která ve světle petrolejek nevypadala na to časté používání, jehož se jim u Friedmanna dostávalo, a ty doličky ve tvářích působily stejně roztomile jako tenkrát. Sedli jsme si do modrých, atlasem potažených křesílek, na římse nad námi tikaly alabastrové hodiny s nahými nymfami. Přestože šly, ukazovaly pořád půl jedenácté; čas, kdy se domů za manželkou ještě nemusí. Dolil jsem šumivé víno. Bub-

debelom, s křičavo žučkastom kosom. Izgledala je kao da ima skoro četrdeset, a imala je deset manje i zvala se Otko, Otko Meyrinkova. Nekoć sam je učio govoriti pristojno, ona mene prosto.

Prišao sam joj kako bih je zagrlio, ali uzmaknula je, kao da je želim udariti. Od kašlja sam se zatresao, a ona je odskočila kao da sam zarazan, od osmijeha sad nije bilo ni traga. Kod nas se zaustavila mama Friedmannka, imala je novu frizuru s ondulacijom oblikovanu u visinu, pokušala se nakloniti, noge su joj se lagano savile, ali ispravljanje je već bilo gore, kut usta joj se zgrčio od boli. Poljubio sam joj ruku i nisam je odmah pustio, lijevom rukom sam uhvatio Otčinu ruku i prekrižio ih, obje žene je to uzrujalo, potom sam poljubio i tu Otčinu ruku, jezik je ponekad zabavno oruđe, a ja sam ovim svojim ulaštio njezin ogromni biskupski prsten, a Otki sam opet stavio vršak između debelog srednjeg prsta i kažiprsta, naravno, bili su kao alabaster, mirisali su po sapunu i kolonjskoj vodi, ona ovdje ne mora prati suđe. Miris me ponovo nagnao na kašalj.

“Ali što je to, grof je prehladen, zašto onda ne leži u krevetu, u svome?” Mama je istrgnula ruku iz mog stiska, mahala je koštanom lepezom i zadržala je kao štít ispred lica, ali ja sam već umirio bronhije, te uhvatio slugu za pogrbljena leđa, nosio nam je lažni šampanjac na srebrnom pladnju koji je na moje oduševljenje držao visoko iznad glave. Vješto je otvorio bocu i ulijevao mjehuričasti sok pomiješan s voćnim moštom i alkoholom.

“To je zbog ovog zraka, inače sam zdrav kao seljak.” Podario sam mami čisto bijeli osmijeh, tako da je spustila lepezu. Nazdravili smo.

“No, onda si uzmi gospodina grofa”, mama se okrenula prema Otki, “gore ionako nećete ići, a ono što popije mu nemoj zaboraviti dodati na račun.” Pokazala je žuto zubalo s jednom rupom dolje desno, okrenula se kao da će otići, ali je onda još jednom pogledala nazad. “Tebi je samoj po sebi dovoljna jedna čaša, Otko, nakon mjehurića ti se razveže gubica”. Pa se s pridignutom suknjom odnjihala u budoar pored, mislim da su ga zvali “zeleni”. Upravo su tamo ušla dva mušarca, koje je vodio Belisar.

Dok sam gledao u skupinu, Otko mi je ispraznila čašu. Nasmiješila se djevojačkim ustima koja na svjetlu petrolejki nisu izgledala kao da se mogu često koristiti, ali Friedman je to ipak radio, a te rupice na obrazima djelovale su divno kao onda. Sjeli smo na modre stolice presvučene satenom, na polici iznad nas kucao je sat od

linky mi výtečně propláchly i hlavu, najednou bylo po kašli a já chtěl na všechno zapomenout. Otko nic takového v úmyslu neměla.

„Už se nezlobíš, Adi? Za ten pohřeb?“

„Proč bych měl?“

„Že jsme si pro tebe se Zuzanou přišly. Myslely jsme, že bys měl jít. Tím nechci říct, chraňpámbu, že bys ji měl na svědomí ty. Jenom že bys měl jít.“

„Neodpustil bych si, kdybych nešel. Ušetřily jste mě výčitek. Díky.“ „Škoda, žes je neměl dřív.“ „Ale trochu jste mě vyděsily. Ty černé šaty, závoje. Jak záhrobní zážitek...“

„Byly z divadla, vypůjčený. Zuzana má zákaznici, co pro ně šije kostýmy.“

„Zuzana teď chodí se ženskými?“

„Nejsou něžnější než důstojníci?“

„Hm. A ty? Taky bereš na pokoj dámy?“

„Já ne. Aspoň zatím. Třeba na to dojde.“

„Nejednou mě napadla taková trapnost, Otko- že se tady, anebo u Goldschmidta, u Dezorta nebo u Zlatnice, potká některý ctihodný měšťan se svou paní. Že by se nedopatřením vystřídali u jedny holky, chápeš? Proboha, miláčku, co tady děláš?“

Zasmál jsem se, ona se tvářila kysele. „Víš Adi, ty jsi byl vždycky ten nobl pán, ke kterým u jsem vzhlížela, ale on mě pak vždycky dorazil nějakou nechutností.“

„Tak promiň. Ale já už jsem opravdu polepšený, věříš mi to?“

„Ne.“

„Vypadáš ustaraně.“

„Děkuju ti, to je to nejlepší, co můžeš ženský říct. Ale podívej - už nejsem smutná.“

Zase ten starý úsměv. Starý...

„Budou nás bourat, Adi.“

„To se dalo čekat. Kdy to má být?“

„Nevím. Nikdo to neví moc dlouho předem. K Dezortovejmu přišel takovej trpajzlík, takovej zakrnělecto byl, a za ním stál plešoun jako hora, ten toho malýho třikrát převyšoval. Přinesli lejtstro, že do konce měsíce musej bejt Dezortský pryč. Nalepili ho na vrata a tvářili se, že ten papír za žádnou cenu nesmí dolů.“

„A jak to dopadlo?“

„Holky si baley fídlátka. Na nás dojde hned potom. Prej tady ten malej už byl. Ale na dveřích nic

alabastra s nagim nimfama. Iako je radio, stalno je pokazivao pola jedanaest, vrijeme kad se još ne mora kući ženi. Dolio sam šumećeg vina, mjehurići su mi dobro isprali i glavu, najednom nije bilo kašlja, a ja sam htio sve zaboraviti.

Otko ništa takvo nije namjeravala.

“Više se ne ljutiš, Adi? Zbog tog pogreba?”

“Zašto bih?”

“Jer smo Zuzana i ja došle po tebe. Mislile smo da bi trebao ić. Tim ne želim reć, bože sačuvaj, da je na savjesti imaš ti. Samo da bi trebao ić.”

“Ne bih si oprostio da nisam išao. Poštedile ste me predbacivanja. Hvala.”

“Šteta šta ih nisi imao prijete.”

“Ali malo ste me prepale. Te crne haljine, velovi. Kao zagrobno iskustvo...”

“Bile su iz kazališta, posuđene. Zuzana ima mušteriju, koja za nju šiva kostime.”

“Zuzana sad izlazi sa ženskama?”

“Nisu li nježnije od oficira?”

“Hm. A ti? Isto dovodiš dame u sobu?”

“Ja ne. Bar za sad. Možda nakon nekog vremena.”

“Odjedanput mi je pao napamet takav problem, Otko - da ovdje ili kod Goldschmidta, kod Dezorta ili Zlatnice, neki čestit građanin sretne svoju gospodu. Da se greškom izmijene kod jedne djevojke, shvaćaš? ‘Zaboga, dušo, što radiš ovdje?’”

Nasmijao sam se, a ona je imala kiseli izraz lica. “Znaš, Adi, ti si uvijek bio taj nobl gospodin, kojemu sam se divila, al bi me on uvijek dokrajčio nekom gadošću.”

“Onda oprost. Ali ja sam se stvarno popravio, vjeruješ li mi?”

“Ne.”

“Izgledaš zabrinuto.”

“Hvala ti, to je ono najbolje šta ženskoj možeš reć. Ali pogledaj - više nisam tužna.”

Opet taj stari osmijeh. Stari...

“Rušit će nas, Adi.”

“To je bilo za očekivati. Tko bi to trebao biti?”

“Ne znam. Nitko to ne zna puno unaprijed. Kod Dezortovih je došao takav patuljak, takav kržljavac, a iza njega čelavac k'o gora, bio je triput veći od tog malog. Donio je dokument, da do kraja mjeseca Dezortski mora van. Nalijepili su ga na vrata i pravili se, kao da se

nevisi, tak nevim. „

„Kam pđjete? Marná vás nekam přestěhuje, ne? Stará harcovnice... „

„Mluví se o Žižkově, o Karlíně, o těch novejš čtvrtích. Ale tam nás místní chtít asi nebudou. Vypadá to spíš na samej okraj města nebo vesnice za Prahou, Zaběhllice, nedejbože Bohnice, bude to všude strašně daleko. Ty venkovani nás tam upálej, Adi, až zjistěj, co jsme zač. „

„Ale ono nebude tak zle. Ty se vždycky nějak protlučeš. Můžeš někde prát nebo poklízet. „

„To mě má vytrhnout? Chtěla jsem takovou práci u tebe... „

„Víš dobře, že ji má slíbenou Gita. Pochop mě, Otko, tohle jsem jí nemohl odmítnout, a obě vás neuživim. „

„Proč zrovna ona může u tebe sloužit, a já ne? Mě jsi měl dávno před ní. Jsem horší?“

Jsi starší. Ale to jsem jí neřekl.

„Rosinu Weinerovou a Lojzu Svátkovou jsem měl taky před ní. No a? Ale už s tím skončím. „

„To bys měl. „Zasmála se. Ústa měla teď ošklivá, jazyk pomazaný nějakou fialovou dezinfekcí. „Nás všechny jsi měl jenom pro sebe, platil sis nás, a když jsme se omrzely, prodals nás jako dobře ošetřovaný použitý zboží. „

„Nekřič tak. Někdo tě uslyší. „

„Nalej mi ještě. „

„Jenom když slíbíš, že budeš potichu. „

„Ale stejně. Holky tě měly rády, hlavně Rosina. „

„Taky jsem ji měl rád. „

„Slibovals, že pro ni máš útulnej pokojíček, ale že v něm bude čekat jen na tebe. „

„No a co?“

„Já jenom, že to mělo bejt nějaký terno? To separé bylo u Goldschmidta, v žádný nobl staroměstský cukrárně. A mě jsi tam nastěhoval po ní - když tě přestala zajímat.“

„Zklamala mě. Ale měli jsme dohodu, stejně jako pak s tebou. Já své dohody držim. „

Obrátila do sebe skleničku, jako b y v ní měla vodu, a uhodila s ní o pult. Do sálu nahlédla marná, mrkl jsem na ni a mávl prsty, takže naondulovaná hlava zase zmizela.

„A Lojzu jsem pak upíchl u Dezorta. Nemůžeš říct, že jsem se o svoje holky nepostaral. Musely jste snad na ulici?“

papír ni za živu hlavu ne smije maknut.“

„Kako je to završilo?“

„Cure pakiraju prnje. Do nas će doć odma nakon. Navodno je taj mali već bio. Ali na vratima ništa ne visi, tako da ne znam.“

„Kamo ćete ići? Mama će vas preseliti nekamo, zar ne? Stara majstorica...“

„Priča se o Žižkovu, Karlinu, o tim novim četvrtima. Al tamo nas mještani vjerojatno neće htjet. Prije će to bit sam rub grada il selo pokraj Praga, Zaběhllice, ne daj bože Bohnice, svugdje će bit strašno daleko. Ti seljaci će nas tamo spalit, Adi, čim shvate ko smo, šta smo.“

„Ali neće biti tako loše. Ti uvijek nekako opstaneš. Možeš negdje prati ili čistiti.“

„To bi me trebalo izvuć? Htjela sam takav posao kod tebe...“

„Dobro znaš da sam ga obećao Giti. Shvati me, Otko, to joj nisam mogao odbiti, a obje vas ne mogu uzdržavati.“

„Zašto te baš ona može služiti, a ja ne? Mene si imao davno prije nego nju. Gora sam od nje?“

Starija si. Ali to joj nisam rekao.

„Rosinu Weinerovu i Lojzu Svatkovu sam isto imao prije nje. Pa što? S ovim sad prestajem.“

„Trebao bi.“ Nasmijala se. Usta su joj sad bila ružna, jezik premazan nekim ljubičastim dezinfekcijskim sredstvom. „Sve nas si imao samo za sebe, platilo si nas, a kad smo ti dosadile, prodao si nas k'o dobro očuvanu korištenu robu.“

„Nemoj tako vikati. Netko će te čuti.“

„Nalij mi još.“

„Samo ako obećaš da ćeš govoriti tiše.“

„Ali svejedno. Cure su te voljele, pogotovo Rosina.“

„I ja sam nju volio.“

„Obećavao si da za nju imaš udobnu sobicu, al da će u njoj čekat samo tebe.“

„Da i što?“

„Samo kažem, šta je to trebao bit nekakav zgoditak? Taj separe je bio kod Goldschmidta, ne u nekakvoj nobl starogradskoj slastičarni. A mene si tamo uselio poslije nje – kad te prestala zanimat.“

„Razočarala me. Ali imali smo dogovor, kao sad s tobom. Ja se svojih dogovora držim.“

Eksirala je čašu, kao da je u njoj voda i udarila s njom

„Lojza tam teđ stejně je, i když bůhví kde vlastně. Dezorta co nevidět strhnou.“

„Co já s tím? Tohle mě nezajímá. „

„Nezajímalo tě ani, když Rosina zhebla. Jenomže před tím ji starej Goldschmidt vyhnal. Co s nemocnou holkou, že jo? Celej Josefov jenom pro ni, ale pevná adresa žádná.“

„Jak umřela?“

„Na mord, na co asi? Našli ji v dřevěný boudě kousek odtud, jak tam stavěj to vysoký nábřeží. Zámek vylomenej nebyl. Ležela na nějaký polici, jednu ruku na bříše, druhou na zemi, pod ní kaluž krve. Neměla spodní kalhoty, bylo prej jasný už vod pohledu, že tam někomu roztahovala nohy. A on se jí odvděčil. Měla divně votočenou hlavu, hodně na stranu a na krku černej krvavej pruh. Někdo jí ten krk řezal, Adi, ale hlavu ušmíknout neuměl. Anebo to nestih.“

„Strašné. Ale jak to všecko víš?“

„Kdo všecko sem chodí?“

„Myslíš četníky?“

„Tak vidíš. Hele, nechtěl by ses tvářit trochu smutneje, Adi?“

„Zaplatil jsem pohřeb?“

„Ja vím. Ale soucit se zaplatit nedá, co?“

Znechutila mě. „To jsi věděla od začátku, Otko, že nejsem samaritán, že vás chci jenom pro sebe a jenom na čas, pak šmytec. Ale nepřišel jsem se hádat.“

„Dobře, nechme to. Proč ale Gita dostává víc než my? Proč ona, a ne některá z nás?“

„Nemá víc. Jen z ní nedokážu udělat. . . „

„Další štětku?“

„Prostě jenom ji nechat jít. Nechci už nikomu ubližovat.“

„Zahlodalo svědomíčko?“

„Něco takového malinkatého a neviditelného to možná i bylo.“ Jak mi den po dni uhlodává kašel kus plic, to jsem jí nevysvětloval.

„Snad si ji nechceš vzít?“

„Vzít ji k sobě jako služku? To ano. „

„Hele, Adi, vem mě. Prosím tě- vem mě.“

„Proboha, Otko, co kdyby tě u mě někdo viděl? Samas říkala, že sem chodí celá Praha. „

„A venkovský. Treba za mnou byli tvůj papínek, akorát že jsem jeho hraběcího ptáka nerozeznala od ostatních.“

o pult. Mama je pogledala u salu, pogledao sam je i mahnuo prstima pa je naondulirana glava ponovno nestala.

“A Lojzu sam potom ubacio kod Dezorta. Ne možeš reći da se nisam pobrinuo za svoje cure. Jeste li morale možda na ulicu?”

“Lojza je sad svejedno tamo, sam bog zna di je zapravo. Dezort će još malo srušit.”

“Što ja imam s tim? To me ne zanima.”

“Nije te zanimalo ni kad je Rosina odapela. Samo što ju je prije toga stari Goldschmit izbacio. Šta ćeš s bolesnom curom, jel da? Cijeli Jozefov samo za nju, al stalne adrese nema.”

“Kako je umrla?”

“Mord, kako drugačije? Našli su je u drvenoj kućici malo odavde, tamo di grade onu visoku obalu. Lokot nije bio objien. Ležala je na neakvoj polici, jedna ruka na trbuhu, druga na zemlji, ispod nje lokva krvi. Nije imala gaće, kažu da je odmah bilo jasno da je nekome tamo širila noge. A on joj je se odužio. Glava joj je bila čudno okrenuta, dosta na stranu, a na vratu crna krvava pruga. Neko joj je rezo taj vrat, Adi, al glavu nije mogao otkidat. Il nije stigao.”

“Strašno. Ali kako znaš sve to?”

“Ko sve ovamo dolazi?”

“Misliš žandari?”

“Eto, vidiš. Čuj, šta se ne bi htio praviti da si bar malo tužan, Adi?”

“Jesam li platio pogreb?”

“Znam. Ali suosjećanje se ne može platiti, jel?”

Oneraspoložila me. “To si znala od početka, Otko, da nisam samaritanac, da vas želim samo za sebe i samo na kratko i onda gotovo. Ali nisam se došao svađati.”

“Dobro, pustimo to. Al zašto Gita dobiva više nego mi? Zašto ona, a ne neka od nas?”

“Nema više. Samo od nje ne mogu napraviti slijedeću...”

“Slijedeću kurvu?”

“Jednostavno je ne želim pustiti. Ne želim više nikoga povrijediti.”

“Grižnja savjesti?”

“Nešto tako maleno i nevidljivo je možda i bilo to.” Kako mi kašalj svaki dan grize dio pluća, to joj nisam objašnjavao.

“Ne želiš je valjda uzet?”

“Uzeti je kod sebe kao sluškinju? To da.”

„To mě má urazit? Pojedu domů. „

„Tak proč jsi za mnou vůbec chodil?“ Čekal jsem, že se jí v očích ukážou slzy, ale měla je temné a suché. Aspoň že nevydírá brekem.

„Abychom se napili na Rosinu. „

„Tak at je jí nebe lehký a peklo milosrdný. „

„A chtěl jsem se taky zeptat na nové zboží. Víš o něčem? „

„Zaplatis mi ještě jednu láhev.“

Luskl jsem na Belisara a ten už věděl. Zapálil jsem si malou anglickou dýmku, nacpanou už z domova. Opatrně bafání kašel nespustí. Otká přehodila nohu přes nohu a zapálila si túreckou cigaretu. „Ono to není zrovna zboží, „řekla, „ale mohlo by bejt. Záleží na tobě, jestli se k ní dostaneš a budeš ji vůbec chtít. Je nějaká mladá. Přivezl ji chlap na zakrytý káře z venkova, prej až z Vysočiny. Na cestě sem, prej za příbuznejma, byli několik dní. On ji tady v Praze u tý přízně chce uplacírovat a pak zas potáhne dál.“

Dýmka nechtěla hořet, tak jsem ji zase schoval. „Co o tom děvčeti víš?“

„Prej je jako obrázek a bordelmámy se o ni budou prát, „

„A jméno?“

„Ten kašlavej strejc, co ji přivez, se jmenuje Karafiát. Tam, odkud přitáh, mu prej spálili barák, nemaj tam rádi Židy. „

„Podívejme se. „

„Přišly s ním i nějaký ženský, vošklivý rašple, ale nepatřily k němu. Patří k němu ta holčička, co ji měl pod tou plachtou. Prej ji nutí, aby si schovávala ksicht šátkem, ale marná ji viděla včera na trhu. Hele, Adi, ne abys jí prozradil, že ti to říkám. Ona nechce, aby ses k ní dostal. Měla by utrum.“

„Nejsem blázen.“

„Marná za ni nabídla nějakou sumu, prej slušnou, a stařík na ni vzal hůl.“ Zasmáli jsme se. „Dobře jí tak.“

„Hele, ona prej vypadá jako židovská princezna. Dlouhý černý vlasy, ohromný oči, co svítěj jak hnědý drahokamy. Ty nejbělejší zoubky, prej, a nosánek rovněj, žádnej židovskej ratafák, a plet tmavší, než mám já nebo Gita, žádnej tvaroh. Hloupý je, že je nějaká mladá.“

„Hm? Co s ní ten Karafiát zamýšlí?“

„Koupil bys, co? On ji asi potřebuje někam umístit, ale ne do ústavu. Nevím, jestli ty pražský příbuzný našel. Nikdo neví, kde se s ní ubytoval, ani četníci ne. Když bu-

„Slušaj, Adi, uzmi mene. Molim te – uzmi mene.“

„Zaboga, Otko, što da te netko vidi kod mene? Sama si rekla, da ovamo dolazi cijeli Prag.“

„I seljaci. Možda je kod mene bio i tvoj tatica, samo što njegovu grofovsku kitu nisam raspoznala između ostalih.“

„To bi me trebalo uvrijediti? Idem doma.“

„Zašto si onda uopće dolazio kod mene?“ Čekao sam da joj se u očima pojave suze, ali bile su tamne i suhe. Barem ne ucjenjuje plačem.

„Da se napijemo za Rosinu.“

„Onda nek joj je nebo lako, a pakao milosrdan.“

„Htio sam pitati i za novu robu. Znaš li za nešto?“

„Platit ćeš mi još jednu flašu.“

Pucnuo sam prstima Belisaru, a on je već znao. Zapalio sam malu englesku lulu, napunjenu još kući. Pažljivo pušenje nece izazvati kašalj.

Otká je prebacila nogu preko noge i zapalila tursku cigaretu. „To baš i nije roba“, rekla je, „al bi mogla bit. Ovisi o tebi očeš doć do nje i očeš je uopće htjet. Nekako je mlada. Dovezao ju je čovjek u natkrivenim kolima sa sela, navodno čak iz Vysočine. Na putu prema ovamo, navodno idu kod rođaka, bili su nekoliko dana. On je želi smjestiti kod te rodbine ovdje u Pragu i onda opet zaprašit dalje.“

Lula nije htjela gorjeti, pa sam je opet spremio. „Što znaš o toj djevojčici?“

„Navodno je k'o slika i sve madame će se boriti za nju.“

„A ime?“

„Taj kašljavi stric koji ju je dovezao zove se Karafiat. Tamo odakle je došao su mu spalili kuću, tamo ne vole Židove.“

„Pogledat ćemo.“

„Došle su s njim i neke ženske, ružne babuskare, ali ne pripadaju njemu. Njemu pripada ta curica koju je imao ispod te plahte. Navodno je sili da skriva lice šalom, ali mama ju je vidjela jučer na tržnici. Čuj, Adi, nemoj joj odat da ti to govorim. Ona ne želi da dođeš do nje. To bi bio kraj.“

„Nisam lud.“

„Mama je za nju ponudila nekakvu sumu, navodno pristojnu, a starac ju je potjerao štapom.“

Nasmijali smo se. „I treba joj tako.“

„Gledaj, ona navodno izgleda k'o židovska princeza.“

deš šikovnej, treba ji najdeš a nejak ji od njej vymámíš.”

Chtěl jsem ji políbit na čelo, ale uhnula se. „Já zase přijdu, Otko. Dáme si šampaňské. A příště bude pravé.” Řžekla, že mi odporně svítí oči. Pak vstala, upravila si šaty a odešla do zeleného salonku.

Zavolal jsem Belisara a on už věděl, že chci klobouk a plášť. Dal jsem mu spropitné a nechal si otevřít dveře ven.

Duga crna kosa, ogromne oči, koje svijetle k'o smeđe drago kamenje. Navodno oni najbjelji zubići i ravan nosić, ne ona židovska nosina i put tamnija od moje ili Gitine, ne k'o sir. Glupo je šta je nekako mlada.”

“Hm, što taj Karafiat misli s njom?”

“Kupio bi, jel? On je valjda treba nekud smjestit, ali ne u instituciju. Ne znam jel našao tu prašku rodbinu. Nitko ne zna gdje su se smjestili, čak ni žandari. Ako budeš spretan, možda je ti nađeš i nekako je izmamiš od njega.”

Htio sam joj poljubiti čelo, ali se izmakla. “Doć ću opet, Otko. Popit ćemo šampanjac. I slijedeći put će biti pravi.” Rekla je da mi oči neprijatno svijetle. Potom je ustala, namjestila si haljinu i otišla u zeleni salon.

Pozvao sam Belizara, a on je već znao da želim šešir i plášť. Dao sam mu napojnicu i dopustio mu da mi otvori vrata.

[Povratak na sadržaj](#)

Esej - Sztuka interpretacji wierszy lirycznych

http://www.sciaga.pl/tekst/27087-28-sztuka_interpretacji_wierszy_lirycznych_esej

Sztuka interpretacji wierszy lirycznych

Czy można w prosty, nieskomplikowany, ale prawidłowy sposób zinterpretować wiersze liryczne? Taki, który pomoże nam odkryć sens wiersza, który, jakże często, pozostaje głęboko ukryty? Z pozoru sztuka interpretacji wierszy lirycznych, dla wielu z nas może wydać się dość trudna, ale po dokładnym wniknięciu w treść może okazać się, że nie taki diabeł straszny jak go malują. Zastanówmy się więc, jak odkryć wartości, które autor chce nam przekazać poprzez taki utwór.

Na co dzień interpretujemy wiele sygnałów docierających do nas np. plakaty reklamowe, filmy, obrazy. Nazywając nasze przeżycia interpretujemy dzieło np. film, który nam się podobał lub nie, bawił lub smucił. Jednak abyśmy prawidłowo dostrzegli sens wiersza lirycznego, musimy małymi krokami dojść do niego. Trzymając się ciągle jednego obranego schematu. Na początku należy znaleźć charakterystyczną cechę utworu. Kompozycja może nasuwać skojarzenia z różnymi gatunkami np. bajka, pieśń, a dalsze badanie tekstu powinno wykluczyć błędne hipotezy. Gdy określimy gatunek utworu należy zastanowić się kto mówi w wierszu. Czy jest to kobieta czy mężczyzna, w jakiej sytuacji się znajduje, co czuje. Następnym krokiem jest ustalenie do kogo zwraca się podmiot liryczny. Czy istnieje jakiś związek między adresatem a nadawcą oraz określić typ liryki tzn. czy jest to liryka bezpośrednia, pośrednia czy też narracyjna. Zbiorąc powyższe informacje należy zastanowić się o czym lub o kim opowiada utwór, na jaki temat jest pisany, o czym opowiada. Ostatnim etapem naszej drogi do odkrycia sztuki interpretacji wierszy lirycznych, jest określenie celu wypowiedzi wynikającego z jej ukształtowania.

Jak widać przepis na interpretację omawianego gatunku literackiego jest prosty, nieskomplikowany i co najważniejszy prawidłowy. Stosując się do powyższych wskazówek, ani uczeń zmuszany przez nauczyciela do

Umiejęcie interpretacji lirske poezije

Postoji li mogućnost na jednostavan, ali vjerodostojan način, interpretirati lirsku poeziju? Interpretirati je na način koji bi nam pomogao otkriti smisao stiha koji je, vrlo često, duboko skriven. Površinski gledano, umijeće interpretacije lirske poezije velikom broju ljudi može djelovati uistinu teško, ali nakon ispravnog pronicanja u sadržaj može se pokazati da i nije tako strašno kako se čini. Zadržimo se i razmislimo kako otkriti vrijednosti koje nam autor želi prenijeti svojim djelom.

Tijekom cijeloga dana primamo i interpretiramo gomilu signala koji dopiru do nas, na primjer reklamni plakati, filmovi, slike. Dajući nazive svojim doživljajima, interpretiramo djelo (npr. film koji nam se svidio ili nije, koji nas je zabavio ili rastužio). Također, kako bismo vjerodostojno shvatili smisao stiha, potrebno je malim koracima dolaziti do njega, konstantno se držeći nacrta koji ide u jednom smjeru. Na početku valja naći karakterističnu osobinu djela. Kompozicija može navoditi na povezanosti s različitim vrstama, na primjer basnama i epovima, a daljnje proučavanje teksta trebalo bi isključiti pogrešne hipoteze. Kada odredimo vrstu djela, vrijedi razmisliti o onome tko govori u stihu: je li to žena ili muškarac? U kakvoj situaciji se ona ili on nalaze? Što osjećaju? Slijedeći je korak utvrđivanje kome se lirski subjekt obraća. Postoji li kakva veza između adresata i pošiljatelja? Treba odrediti tip lirike, je li posredna ili neposredna, je li narativna? Skupljajući više informacija, vrijedi razmisliti o čemu ili o kome pripovijeda djelo te koja je tema pisanja. Posljednji korak na našem putu do otkrivanja umijeća interpretacije lirske poezije jest određivanje cilja priče koji je proizašao iz njena oblika*.

Kako se može primjetiti, ovaj recept za interpretaciju spomenute književne vrste je vrlo jednostavan, i što je najvažnije, vjerodostojan. Oslanjajući se sve više na smjernice, ni učenik koji je prozvan da bi čitao, niti

PREVELA

Amalija Žižić

amalijaziz@gmail.com

czytania, ani amator wierszy lirycznych nie powinien mieć żadnego problemu z interpretacją. Ale czy tak naprawdę takie schematy coś dają? Każdy na swój sposób rozumie pojęcie „wiersza lirycznego“ i na swój sposób go interpretuje. Bywa tak, że bez wskazówek również potrafimy idealnie wyczuć wartości, które niesie ze sobą wiersz...

početnik u lirici ne bi trebao imati problema s interpretacijom. Ali, vrijede li doista takvi nacrti? Svatko na svoj način razumije pojam lirske poezije i na svoj način ga interpretira. Stoga i bez smjernica isto tako uspijevamo u potpunosti osjetiti vrijednosti koje sa sobom nosi stih...

[Povratak na sadržaj](#)